

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Ruralia-instituutti

**Soklin kaivoksen vaikutukset
Savukosken kuntaan**

Juhani Laasanen

Raportteja 56

Soklin kaivoksen vaikutukset Savukosken kuntaan

Juhani Laasanen

Julkaisija	Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti www.helsinki.fi/ruralia	Kampusranta 9 C 60320 SEINÄJOKI Puh. 050-415 1150	Lönnrotinkatu 7 50100 MIKKELI Puhelin (015) 20231
ISBN	978-952-10-5420-4 (pdf)		
ISSN	1796-0630 (pdf)		

Esipuhe

Itä-Lappiin Savukosken kuntaan on suunnitteilla mittava Soklin kaivoshanke, jonka tuotteita olisivat fosfori ja rautarikaste. Sokli sijaitsee Savukosken kunnan koillisosassa noin 12 kilometrin etäisyydellä Venäjän rajasta. Kaivoksen investointikustannuksiksi on arvioitu noin 700 miljoonaa euroa ilman kaivoksen vaatimia tie-, rautatie- ja voimajohtoinvestointeja. Kaivoksen oikeudet omistaa Yara Suomi Oy, joka vastaa hankkeen suunnittelusta ja toteutuksesta.

Savukosken kunnan hallinnoima Sokliin valmistautumishanke tilasi syksyllä 2009 Ruralia-instituutilta tutkimuksen, jonka tavoitteena oli laatia kartta- ja tilastoanalyysi Savukosken kunnan nykyisestä kehityksestä ja arvioida kaivos Hankkeen vaikutuksia erityisesti kunnan väestö-, työllisyys- ja talouskehitykseen. Lisäksi tavoitteena oli selvittää ja pohtia, miten julkiset palvelut voitaisiin järjestää uudessa tilanteessa ja miten Savukosken kunta voisi hyötyä kaivoksesta mahdollisimman paljon. Nyt valmistunut tutkimus täydentää kuvaa kaivos Hankkeiden aluetaloudellisista vaikutuksista kuntatasolla.

Tutkimuksen vastuullisena johtajana on toiminut professori Hannu Törmä ja tutkijana tutkijatohtori Juhani Laasanen. Tutkimuksen nyt valmistuttua haluamme kiittää tutkimuksen rahoittanutta Sokliin valmistautumishanketta ja lisäksi Savukosken kuntaa, Lapin liittoa sekä Lapin maanmittaustoimistoa hyvästä yhteistyöstä. Toivomme, että tutkimuksen tulokset auttavat kaivosten kuntatason vaikuttavuuden hahmottamisessa ja tukevat osaltaan päätöksentekoa.

Seinäjoella 23.04.2010

Sami Kurki
Johtaja, professori

Sisällys

TIIVISTELMÄ	9
1. JOHDANTO	11
1.1 Tausta	11
1.2 Tutkimuksen tavoite	11
1.3 Tutkimusaineisto	11
2. SAVUKOSKEN KUNNAN KEHITYSPIIRTEITÄ	12
2.1 Viime vuosien väestökehitys	12
2.2 Väestörakenne	15
2.3 Savukosken kylien väestö	18
2.4 Elinkeinorakenne	19
2.5 Työllisyys ja pendelöinti	21
2.6 Koulutus	24
2.6.1 Väestön koulutustaso Itä-Lapin kunnissa	24
2.6.2 Kaivosalan ammatillisen koulutuksen tarjonta Lapissa	25
3. LUONNONVARAT JA LIIKENNEYHTEYDET	26
3.1 Savukosken ja Soklin alueen luonnonmaisema	26
3.2 Soklin malmiesiintymä ja liikenneyhteydet	29
4. ASUNTO- JA TONTTITILANNE SAVUKOSKELLA	33
4.1 Asuntokapasiteetti	33
4.2 Tyhjät huoneistot	34
4.3 Asuntojen ja tonttien tarjonta	35
4.4 Tekninen infrastruktuuri ja kaavoitus	35
5. KAIVOSTOIMINNAN VAIKUTUKSET SAVUKOSKEN KUNTAAN	37
5.1 Tarkastelun metodinen lähtökohta	37
5.2 Kaivostoiminnan vaikutus Itä-Lapin kuntien työllisyyden kehitykseen	37
5.2.1 Henkilötyövuosikertymä Itä- ja Pohjois-Lapin sekä Rovaniemen seutukunnissa	37
5.2.2 Henkilötyövuosikertymä Itä-Lapin kunnissa	41
5.2.3 Työttömyys Itä-Lapin seutukunnassa ja Savukosken kunnassa	43
5.2.4 Pendelöijien rahankäytön vaikutus	45
5.3 Kaivostoiminnan aiheuttama nettomuutto ja väestömuutos Itä-Lapissa ja Savukoskella	46
5.3.1 Nettomuutto	46
5.3.2 Väestömuutos	48
5.4 Kaivostoiminnan vaikutus kunnan palveluiden kysyntään	50
5.5 Kaivostoiminnan vaikutus kunnan talouteen	51
5.5.1 Kunnan nykyinen taloudellinen asema	51
5.5.2 Kaivostoiminnan vaikutus veropohjaan Itä-Lapissa ja Savukoskella	53
6. SAVUKOSKEN KUNNAN PALVELUT UUDESSA TILANTEESSA	58
6.1 Kunnan päätöksenteko-organisaatio	58
6.2 Sosiaali- ja terveystoimen palvelut	59
6.3 Koulutuspalvelut	61
6.4 Muut palvelut	63
7. SUOSITUKSET KAIVOSTOIMINNAN HYÖDYNTÄMISEKSI SAVUKOSKEN KUNNASSA	64
8. KOKONAISARVIO SOKLIN KAIVOKSEN MERKITYKSESTÄ SAVUKOSKEN KUNNALLE	65
LÄHTEET	66

Kuviot

Kuvio 2.1.	Lapin seutukuntien väestömuutos vuosina 1999–2009	12
Kuvio 2.2.	Itä-Lapin kuntien väestömuutos vuosina 1999–2009	13
Kuvio 2.3.	Itä-Lapin kuntien väestömuutos vuosina 1999–2009	14
Kuvio 2.4.	Itä-Lapin kuntien väestörakenne vuonna 2008	15
Kuvio 2.5.	Savukosken väestörakenne vuonna 2008	16
Kuvio 2.6.	Savukosken väestörakenteen prosentuaalinen poikkeama koko maan väestörakenteesta vuonna 2008	17
Kuvio 2.7.	Savukosken väestö kylittäin vuonna 2008	18
Kuvio 2.8.	Itä-Lapin kuntien elinkeinorakenne vuonna 2006	19
Kuvio 2.9.	Savukosken kunnan elinkeinorakenne vuonna 2007	20
Kuvio 2.10.	Savukosken yritystoimipaikkojen koko vuonna 2007	21
Kuvio 2.11.	Miesten ja naisten työllisyys- ja työttömyysaste Itä-Lapissa vuosina 2003–2007	21
Kuvio 2.12.	Miesten ja naisten työllisyys- ja työttömyysaste Savukosken kunnassa vuosina 2003–2007	22
Kuvio 2.13.	Väestön koulutus rakenne Itä-Lapin kunnissa ja Sodankylässä sekä koko maassa vuonna 2008	24
Kuvio 3.1.	Korkeusvyöhykkeet Savukosken kunnan alueella	27
Kuvio 3.2.	Luonnonsuojelualueet Savukosken kunnan alueella	28
Kuvio 3.3.	Mineraalivarastoalueet Itä-Lapin alueella	30
Kuvio 3.4.	Itä-Lapin tieyhteydet	32
Kuvio 4.1.	Itä-Lapin ja Sodankylän kuntien asuntokapasiteetti vuonna 2008	33
Kuvio 4.2.	Asuntokuntien määrä ja tyhjen asuntojen osuus Savukoskella	34
Kuvio 5.1.	Henkilötyövuosikertymä seutukunnittain kumulatiivisesti laskettuna	39
Kuvio 5.2.	Itä-Lappi, henkilötyövuodet rakentamis- ja kaivostoiminnan toimialalla sekä yhteensä	40
Kuvio 5.3.	Pohjois-Lappi, henkilötyövuodet rakentamis- ja kaivostoiminnan toimialalla sekä yhteensä	40
Kuvio 5.4.	Rovaniemen seutu, henkilötyövuodet rakentamis- ja kaivostoiminnan toimialalla sekä yhteensä	41
Kuvio 5.5.	Henkilötyövuosimäärä Itä-Lapin kunnissa kumulatiivisesti laskettuna nettomuuton vaikutus mukaan lukien	42
Kuvio 5.6.	Savukosken henkilötyövuosimäärä kumulatiivisesti laskettuna nettomuuton vaikutus mukaan lukien	43
Kuvio 5.7.	Itä-Lapin työttömyysasteen muutos	44
Kuvio 5.8.	Savukosken työttömyysasteen muutos	45
Kuvio 5.9.	Arvio viikkopendelöinnin tuomasta kulutuksen lisäyksestä Savukoskella	46
Kuvio 5.10.	Soklin kaivoksen vaikutus nettomuuttoon Lappiin vuosina 2011–2020	47
Kuvio 5.11.	Soklin kaivoksen vaikutus nettomuuttoon Itä-Lappiin ja Savukoskelle	48
Kuvio 5.12.	Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta väestömuutokseen Itä-Lapin kunnissa	49
Kuvio 5.13.	Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta väestömuutokseen Savukosken kunnassa	50
Kuvio 5.14.	Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksista henkilötyövuosien kasvuun eräissä kuntapalveluissa Savukosken kunnassa	51
Kuvio 5.15.	Savukosken kunnan verotulot, valtionosuudet ja lainat vuosina 2006–2009	52
Kuvio 5.16.	Savukosken kunnan vuosikate ja poistot vuosina 2006–2009	52
Kuvio 5.17.	Savukosken kunnan tilikauden tulos ja taseen ali- tai ylijäämä vuosina 2006–2008	53
Kuvio 5.18.	Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta Itä-Lapin kuntien verotulojen kasvuun	54
Kuvio 5.19.	Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta Pohjois-Lapin kuntien verotulojen kasvuun	55
Kuvio 5.20.	Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta Rovaniemen seudun kuntien verotulojen kasvuun	56
Kuvio 5.21.	Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta Savukosken kunnan verotulojen kasvuun	57

Kuvio 6.1.	Savukosken kunnan luottamushenkilöorganisaatio	58
Kuvio 6.2.	Eräiden terveydenhuollon palvelujen määrän arvioitu lisäys Savukosken kunnassa	61

Taulukot

Taulukko 2.1.	Pendelöinti Lapin alueelta Itä-Lapin, Pohjois-Lapin ja Rovaniemen seutukuntiin vuonna 2006.....	23
Taulukko 4.1.	Savukosken kunnan asuntokapasiteetti vuonna 2008	33
Taulukko 4.2.	Vapaat tontit Savukoskella talvella 2010	35
Taulukko 4.3.	Savukosken Kirkonkylän vesi- ja viemärlaitoksen kapasiteettitiedot.....	35
Taulukko 6.1.	Eräiden perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelujen tunnuslukuja Savukosken kunnassa ja vertailualueilla vuonna 2008	60
Taulukko 6.2.	Savukosken kunnan oppilas- ja opiskelijamäärä lukuvuonna 2008–2009.	62

Tiivistelmä

Tutkimuksessa tarkastellaan Soklin kaivoshankkeen vaikutusta Savukosken kuntaan. Aluksi kuvataan tilasto- ja kartta-aineiston avulla Savukosken kunnan nykyistä kehitystä ja mahdollisuuksia suunniteltua kaivostoimintaa varten. Sen jälkeen analysoidaan, millaisia vaikutuksia kaivoshankkeella on Savukosken kunnan väestö-, työllisyys- ja talouskehitykseen. Analyysit perustuvat Ruralia-instituutissa kehitetyn RegFinDyn -laskentamallin aineistoon kaivoksen aluetaloudellisista vaikutuksista. Tutkimuksessa tarkastellaan edelleen, millaisia haasteita kaivostoiminta tuo Savukosken kunnan palveluille ja taloudelle. Lopuksi esitetään suosituksia, joiden avulla Savukosken kunta voisi hyötyä kaivoksesta mahdollisimman paljon sekä kokonaisarvio kaivoksen aluetaloudellisesta merkityksestä Savukosken kunnalle.

Savukosken kunnassa on tonttitarjonnan, peruspalvelujen, talouden sekä virkistys- ja vapaa-aikamahdollisuuksien puolesta hyvät edellytykset vastata kaivostoiminnan tuomiin haasteisiin. Kunnassa on riittävästi tonttireserviä kaivostoiminnan johdosta Savukoskelle muuttavaa väestöä varten. Kuitenkin vapaista asunnoista tulee ehkä olemaan puutetta. Kunnan palveluvarustus kykenee vastaamaan kaivostoiminnan myötä lisääntyvään palvelutarpeeseen.

Soklin kaivoshanke on suuren luokan hanke, jolla on merkittäviä aluetaloudellisia vaikutuksia kaivoksen työssäkäyntialueelle ja sen sijaintikunnalle. Laskelmien mukaan kaivoshankkeen työllisyysvaikutus koottaa kerrannaisvaikutuksineen enimmillään yhteensä noin 3 400 henkilötyövuoteen investointivaiheen loppuun mennessä vuonna 2014 ja tasoittuu sen jälkeen noin 700 henkilötyövuoteen tarkastelujakson loppuun, vuoteen 2020 mennessä.

Kaivoksen työllisyys-, väestö- ja talousvaikutukset ulottuvat ensisijaisesti Itä- ja Pohjois-Lapin sekä Rovaniemen seutukuntien kuntiin, jotka muodostavat tässä tarkastelussa määritellyn työssäkäyntialueen. Kaivoksen hyödyt kohdentuvat siten useaan kuntaan. Kaivoksen investointivaiheen aikana huomattava osa työllisyysvaikutuksesta valuisi voimakkaan pendelöinnin seurauksena Savukosken ja myös Itä-Lapin ulkopuolelle, lähinnä Rovaniemen seutukuntaan. Sen sijaan tuotantovaiheen aikana pääosa työllisyysvaikutuksesta kohdentuisi Itä- ja Pohjois-Lapin seutukuntien kuntiin. Kaivos kohentaisi joka tapauksessa selvästi Savukosken työllisyystilannetta ja vähentäisi työttömyyttä.

Kaivoksen investointivaiheessa pääosa hankkeen aiheuttamasta nettomuutosta kohdentuisi lähinnä Rovaniemen seutukuntaan ja tuotantovaiheessa taas Itä- ja Pohjois-Lapin seutukuntiin. Kaivoksen työllisyysvaikutukset eivät ainakaan vielä tässä vaiheessa kääntäisi Savukosken kunnan väestökehitystä positiiviseksi. Sen sijaan kaikkien työssäkäyntialueen kuntien veropohja vahvistuisi työllisyyden kasvun seurauksena. Savukosken kunnan verotulot kasvaisivat laskelmien mukaan vuosina 2011–2020 yhteensä runsaalla 7 miljoonalla eurolla verrattuna kehitykseen ilman kaivostoimintaa.

Kaivoksen hyödyt eivät koidu automaattisesti Savukosken kunnan hyväksi, vaan ne vaativat kunnalta aktiivisia toimenpiteitä edellytysten luomiseksi niin, että kunta voi maksimoida kaivoksen työllisyysvaikutukset. Keskeistä on, että mahdollisimman monet kaivoksen ansiosta työllistyvät asuvat Savukoskella. Kaivos antaa Savukosken kunnalle uusia mahdollisuuksia myönteisen kehityksen ja kilpailukyvyyn vahvistamiseen.

Ruralia-instituutin arvion mukaan Savukosken kunnan sopeutuminen Soklin kaivoksen investointiin ja toimintaan on hallittavissa kunnan määrätietoisella toiminnalla ja hyvällä yhteistyöllä lähi- sekä muiden kuntien ja toimijoiden kanssa.

1. Johdanto

1.1 Tausta

Soklin malmio sijaitsee Savukosken kunnan pohjoisosassa noin 12 kilometrin etäisyydellä Venäjän rajasta. Rautaruukki löysi sen vuonna 1967. Malmio on pinta-alaltaan yli 20 neliökilometriä, suppilomainen ja yli kuuden kilometrin syvyyteen ulottuva. Soklin kiviaines on lähtöisin arviolta 150-200 kilometrin syvyydestä, josta se tunkeutui sulana massana nykyiselle paikalle 363 miljoonaa vuotta sitten. Löytymisajankohdasta lähtien alueella tehtiin Rautaruukki Oy:n toimesta malminetsintää ja erilaisia tutkimuksia, jotka jatkuivat muutaman vuoden taukoa lukuun ottamatta Kemira Oy:n ostettua vuonna 1986 kaivosoikeudet ja kaiken kertyneen tutkimusmateriaalin. Yhtiö jatkoi fosforimalmien tutkimuksia ja koerikastuksia sekä aloitti kaivoksen avaamiseen tähtäävän suunnittelun. Tieteelliseltä ja teknis-taloudelliselta pohjalta 1990-luvulla uudelleen alkaneet tutkimukset jatkuivat ajoittaisesti. Soklin kaivosoikeudet, hallinta ja tutkimusten ohjaus kuuluvat nyt Yara Suomi Oy:lle, joka osti vuonna 2008 Kemira GrowHow Oyj:n. Tällä hetkellä kaivostoiminnan käynnistämiseen tähtäävät varsinaiset valmistelutyöt viranomais- ja lupaprosesseineen ovat meneillään (www.sokli.fi).

Kaivostoiminnan käynnistäminen alueella on erittäin suuri hanke, joka toteutuessaan tarvitsee mittavat investoinnit. Ne eivät rajoitu pelkästään kaivokseen. Toiminta edellyttää investointeja myös kohdealueen tie- ja ratayhteyksiin sekä sähköntoimitusyhteyksiin. Ruralia-instituutin tekemissä tutkimuksissa (Törmä-Reini 2009a) on selvitetty muun muassa Soklin kaivoksen aluetaloudellisia vaikutuksia. Tulosten mukaan hankkeella on merkittäviä vaikutuksia koko alueen taloudelliseen kasvuun, työllisyyteen, väestökehitykseen ja julkisten palvelujen tarjontaan. Tutkimukset antavat tärkeää tietoa paitsi toimintaa suunnittelevalle yhtiölle myös alueen kunnille ja viranomaisille.

Savukosken kunta laittoi vuonna 2008 vireille Sokliin valmistautumishankkeen kaivostoiminnan käynnistämisen edistämiseksi. Hanke on myös tämän tutkimuksen toimeksiantaja.

1.2 Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata tilasto- ja kartta-aineiston avulla Savukosken kunnan nykyistä kehitystä ja mahdollisuuksia suunniteltua kaivostoimintaa varten. Lisäksi tarkastellaan Ruralia-instituutissa kehitetyn RegFinDyn-laskentamallin (www.helsinki.fi/ruralia/ > Asiantuntijapalvelut > RegFin-mallit) aineiston pohjalta, millaisia vaikutuksia Soklin kaivoshankkeella on Savukosken kunnan väestö-, työllisyys- ja talouskehitykseen. Tutkimuksessa tarkastellaan edelleen, miten kuntapalvelut ja niihin liittyvät toiminnot olisi uudessa tilanteessa järjestettävä sekä esitetään suosituksia, joiden avulla Savukosken kunta voisi hyötyä kaivoksesta mahdollisimman paljon. Lopuksi esitetään kokonaisarvio kaivoksen aluetaloudellisesta merkityksestä Savukosken kunnalle.

1.3 Tutkimusaineisto

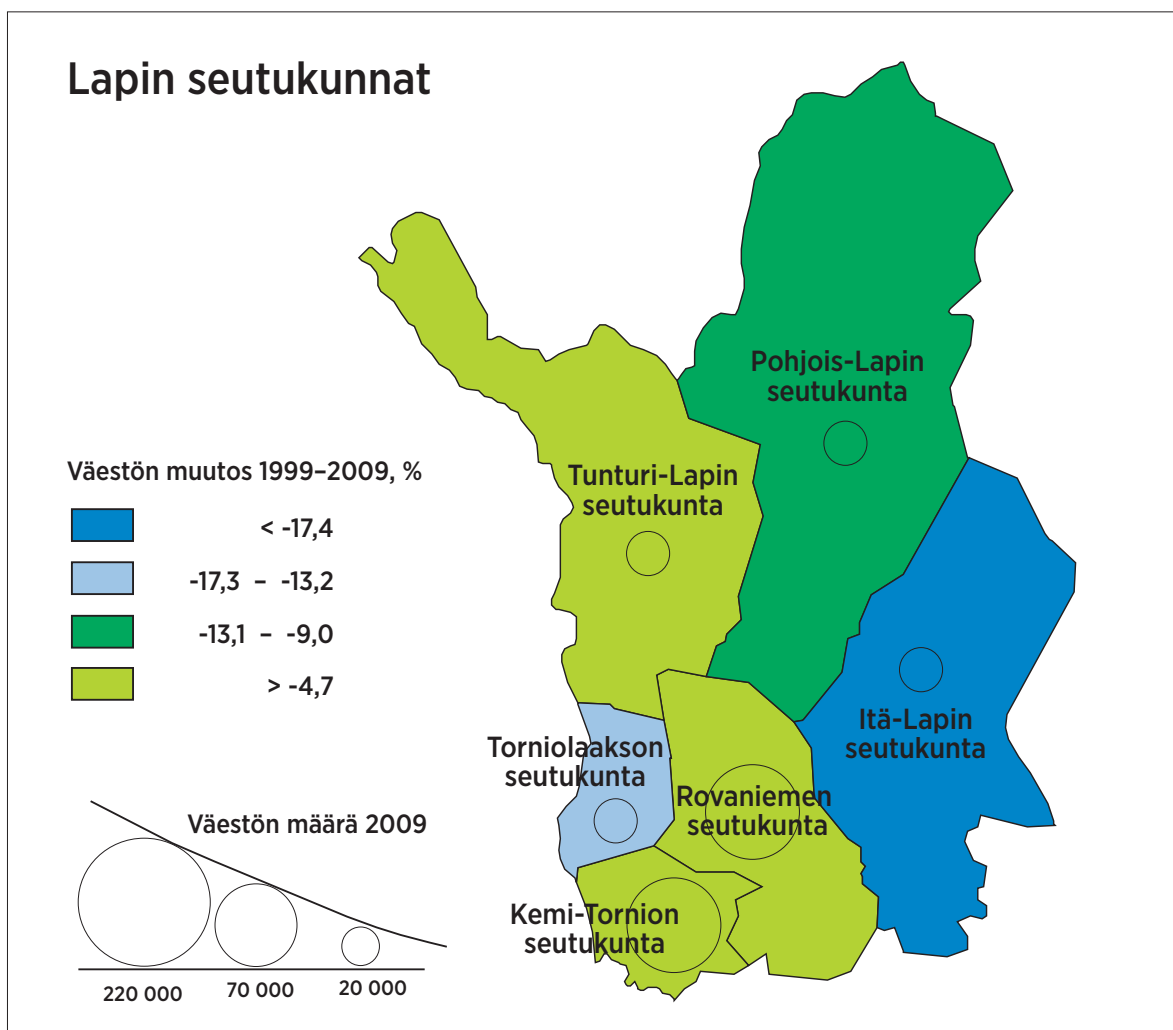
Tutkimusaineisto koostuu Savukosken kunnan, Itä-Lapin, Pohjois-Lapin, Rovaniemen seudun ja koko Lapin alueen tilasto- ja kartta-aineistosta, johon sisältyy väestöä, työllisyyttä ja elinkeinotoimintaa, koulutusta, luonnonoloja, taloutta ja julkisia palveluja koskevia tilastoja ja karttoja. Tilastolähteinä ovat Tilastokeskuksen, Lapin liiton, valtiovarainministeriön sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen SOTKANETin

tietokannat ja aineistot. Lisäksi tutkimusaineistona on Ruralia-instituutissa kehitetyn RegFinDyn -aluemallin tuottama aineisto kaivostoiminnan aluetaloudellisista vaikutuksista Lapissa.

2. Savukosken kunnan kehityspiirteitä

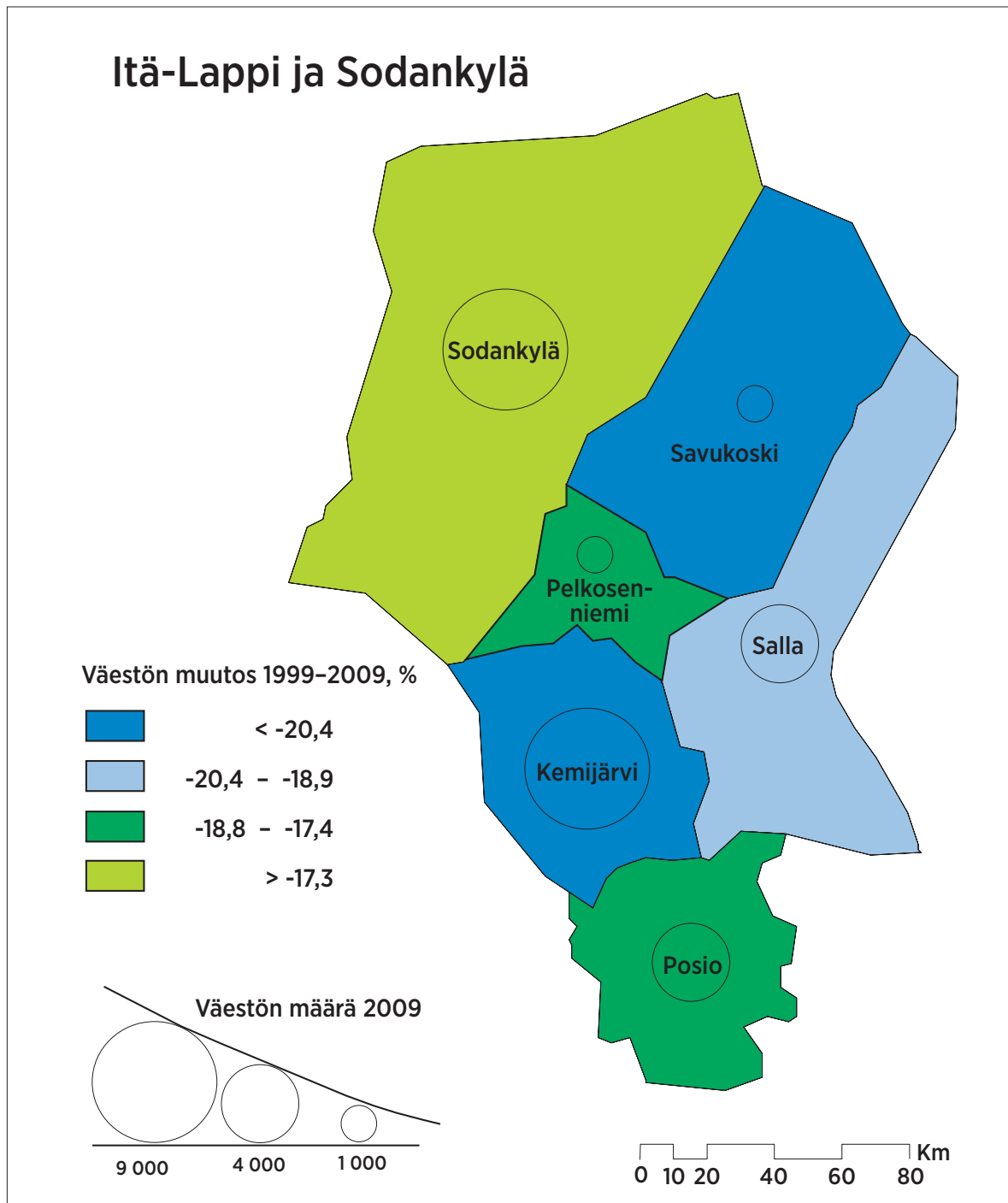
2.1 Viime vuosien väestökehitys

Lapin väestömäärä oli vuoden 2009 lopussa noin 183 750 asukasta. Vuosina 1999–2009 väestömäärä kasvoi vain Rovaniemen seutukunnassa. Kasvu oli 2,3 %. Sen sijaan muissa seutukunnissa väestökehitys oli negatiivinen. Eniten väestö väheni Itä-Lapin seutukunnassa, jossa vähennys oli 20,0 %.

Kuvio 2.1. Lapin seutukuntien väestömuutos vuosina 1999–2009. Lähde: Tilastokeskus.

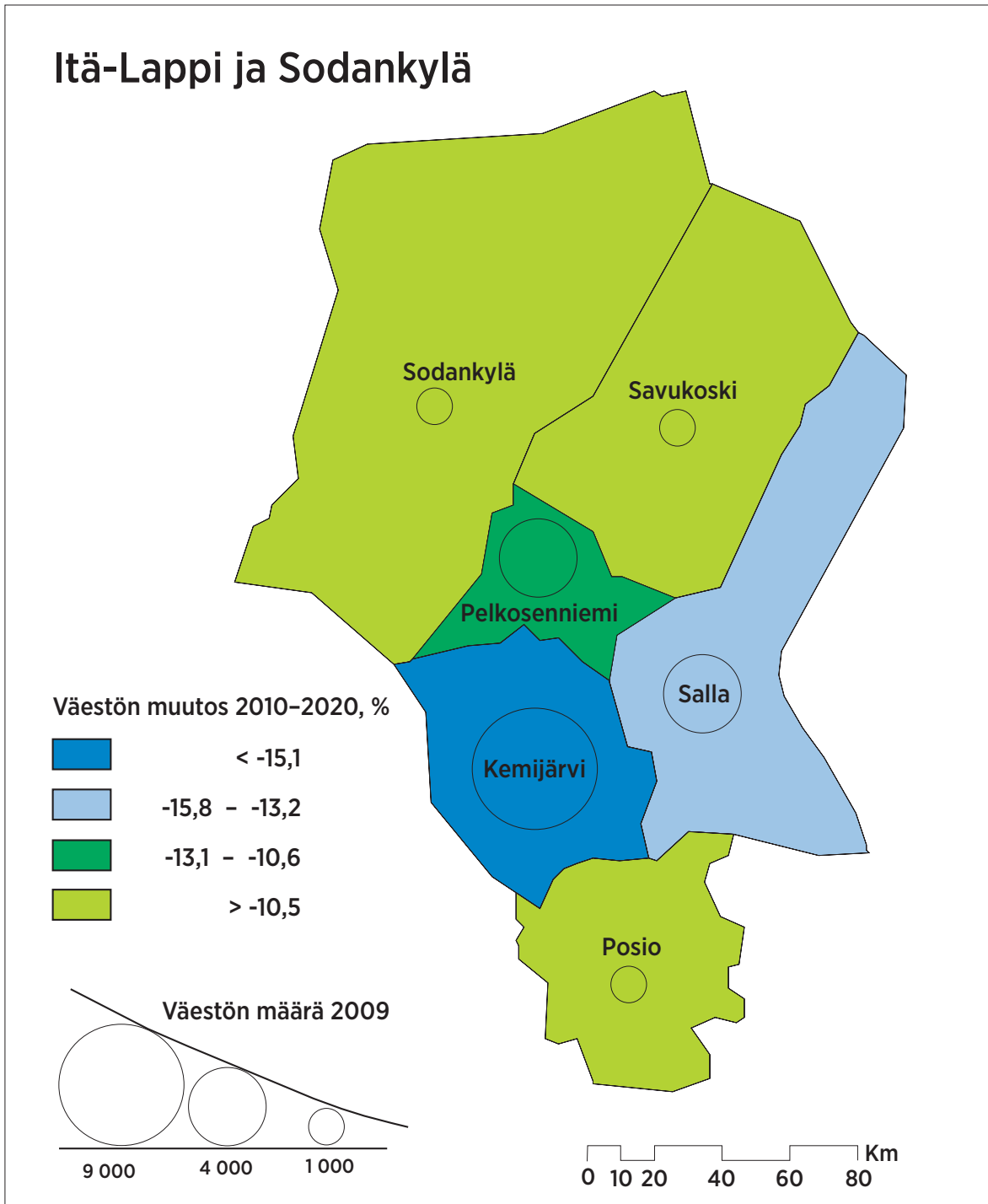
Myös Savukosken väestömäärä on laskenut vuosikymmenten kuluessa. Vuonna 1980 kunnan väestömäärä oli 1 931 henkilöä, kun asukasmäärä oli vuoden 2009 lopussa 1 181. Seuraava kuvio osoittaa Itä-Lapin seutukuntien ja Sodankylän suhteellisen väestömuutoksen ajanjaksolla 1999–2009.

Kuvio 2.2. Itä-Lapin kuntien väestömuutos vuosina 1999–2009. Lähde: Tilastokeskus.

Väestökehitys on ollut vuosina 1999–2009 negatiivinen jokaisessa Itä-Lapin kunnassa. Savukoski on menettänyt suhteellisesti eniten asukkaitaan. Menetyks oli 22,8 %. Kemijärven ja Sallan väestötappio on ollut jonkin verran pienempi. Pelkosenniemellä ja Posiolla väestötappio jäi alle 20 % rajan. Sodankylän väestötappio oli runsaat 12 %. Seuraavassa kuviossa on esitetty Itä-Lapin kuntien ja Sodankylän väestöennuste vuosina 2010–2020.

Itä-Lappi ja Sodankylä

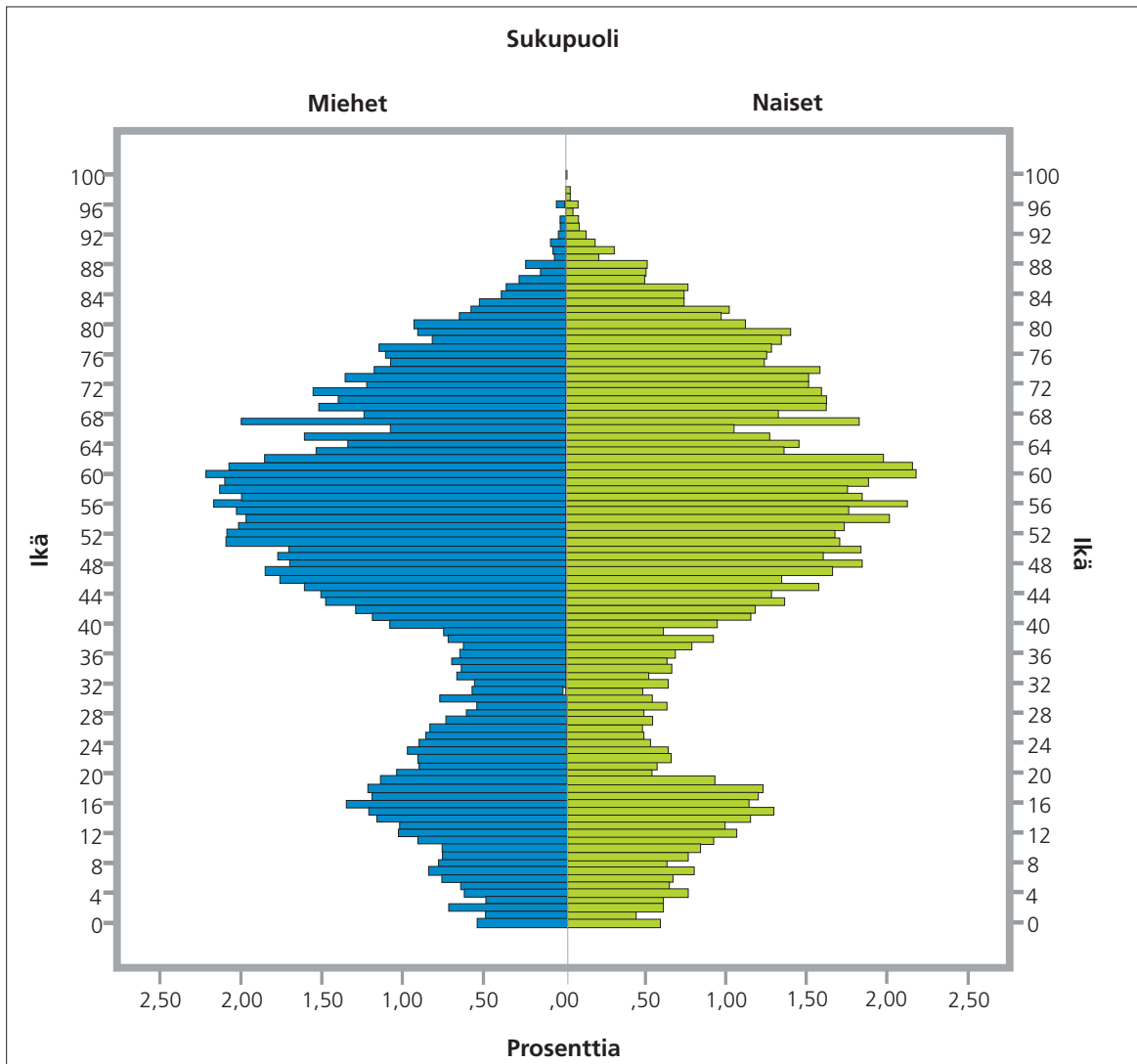

Kuvio 2.3. Itä-Lapin kuntien väestömuutos vuosina 1999–2009. Lähde: Tilastokeskus.

Ennusteen mukaan negatiivinen väestökehitys näyttäisi jatkuvan Itä-Lapin kunnissa myös alkaneella vuosikymmenellä. Kemijärven väestötappio olisi suurin ja Posion pienin. Savukosken väestötappio olisi samaa tasoa Posion kanssa. Ennuste ei sisällä kaivostoiminnan vaikutusta väestökehitykseen.

2.2 Väestörakenne

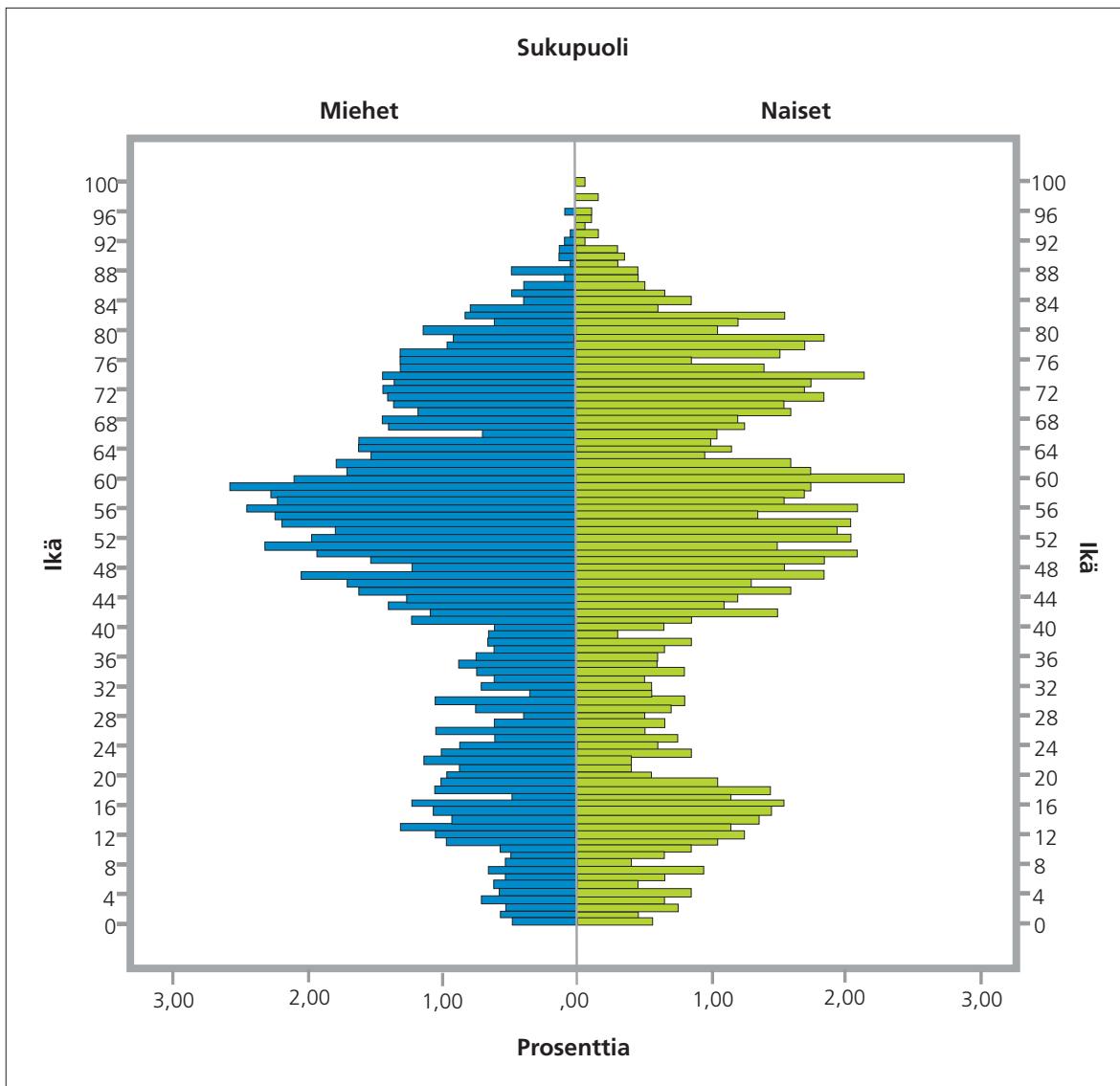
Väestörakenne kuvaa eri ikäisten ihmisten määrää esimerkiksi tietyn alueen tai kunnan kokonaisväestömäärästä. Ikäryhmittäiset väestömäärät voidaan ilmoittaa absoluuttisena määränä tai suhteellisena osuutena yhteenlasketusta väestömäärästä. Seuraavassa kuviossa on esitetty Itä-Lapin seutukunnan väestörakenne erikseen molempien sukupuolten osalta ikäryhmittäin. Ikäryhmät on laskettu prosentuaalisena osuutena sukupuolittain alueen yhteenlasketusta väestömäärästä.

Kuvio 2.4. Itä-Lapin kuntien väestörakenne vuonna 2008. Lähde: Tilastokeskus.

Väestöpyramidi osoittaa, että Itä-Lapissa pääosa väestöstä kuuluu karkeasti ottaen ikäryhmiin 45–65 vuotiaat molempien sukupuolten osalta. Erityisen vähän väestöä on ikäryhmissä 20–35 vuotiaat ja aivan vanhimmissa ikäryhmissä.

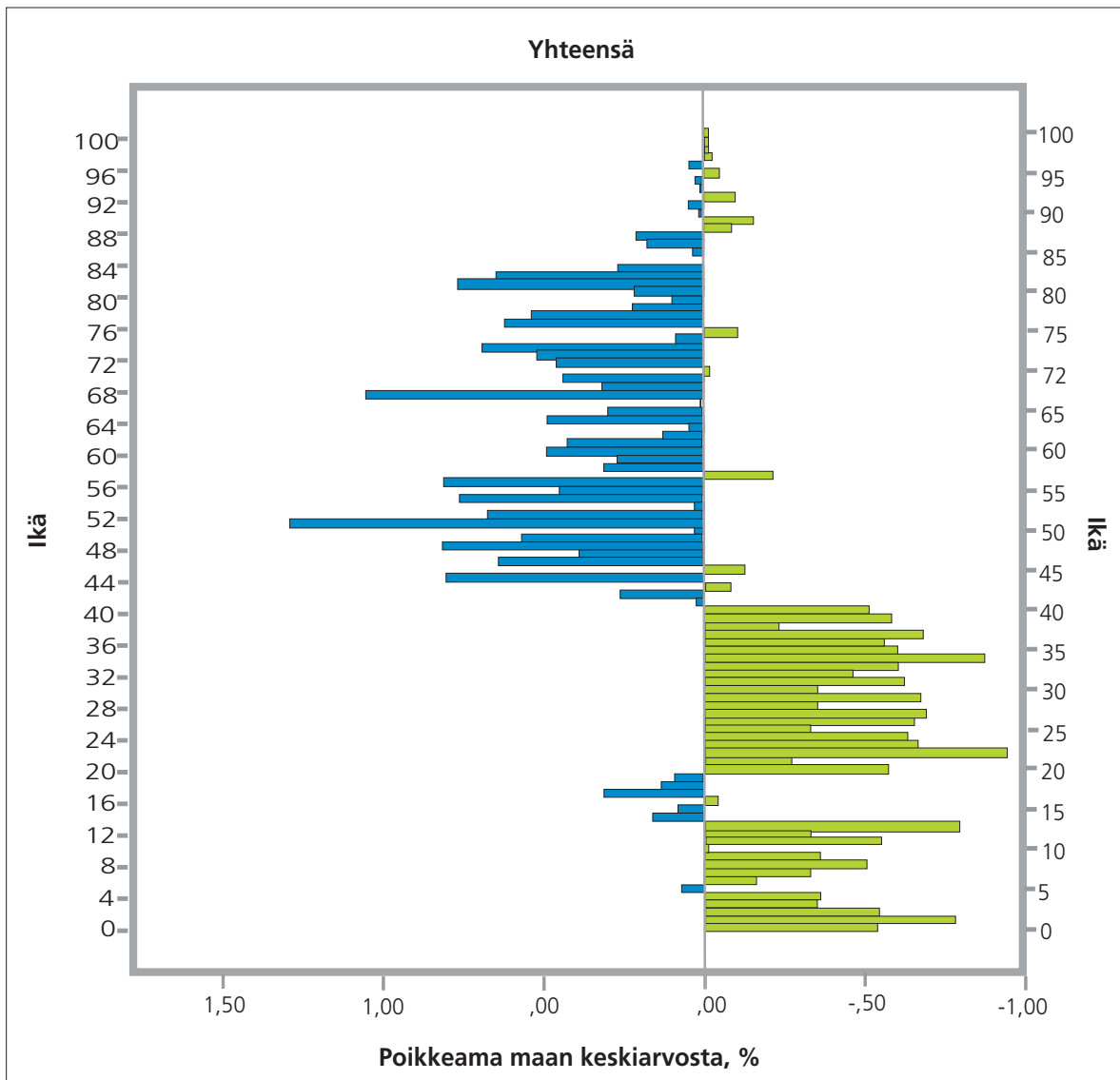
Seuraavassa kuviossa on esitetty Savukosken kunnan väestörakenne.

Kuvio 2.5. Savukosken väestörakenne vuonna 2008. Lähde: Tilastokeskus.

Savukosken väestörakenne on hyvin samantyyppinen kuin koko Itä-Lapin väestörakenne. Vanhempien ikäluokkien osuus koko väestömäärästä on huomattavan suuri ja lasten ja nuorten ikäluokkien osuus pieni. Erot naisten ja miesten väestörakenteessa ovat vähäiset.

Seuraavassa kuviossa on esitetty vielä, miten Savukosken väestörakenne poikkeaa ikäryhmittäin maan keskiarvosta. Kuviossa olevat luvut on laskettu siten, että Savukosken väestön ikäryhmittäisestä suhteellisesti väestömäärästä on vähennetty vastaava koko maan suhteellinen väestömäärä.

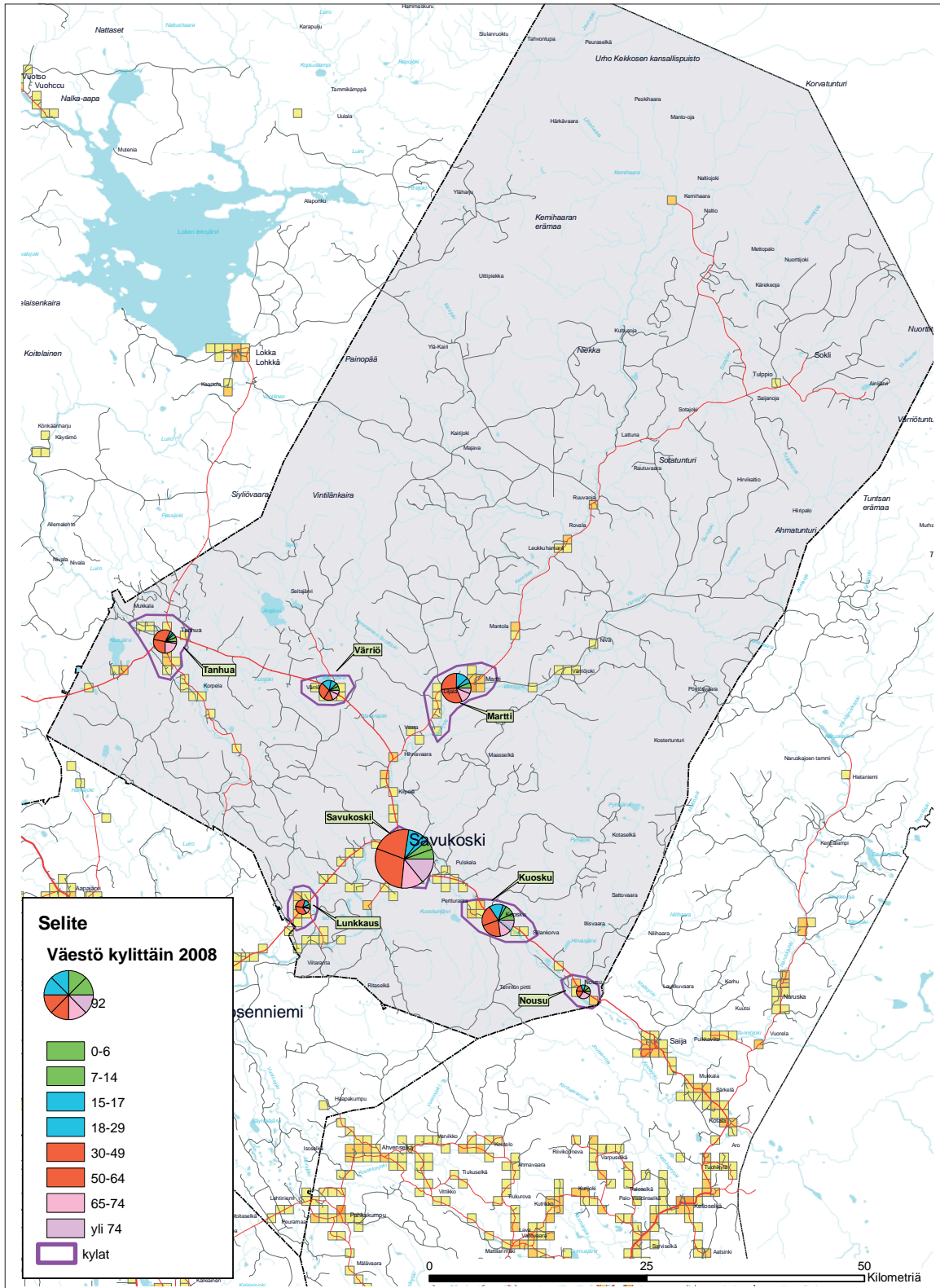

Kuvio 2.6. Savukosken väestörakenteen prosentuaalinen poikkeama koko maan väestörakenteesta vuonna 2008. Lähde: Tilastokeskus.

Savukosken ja koko maan väestörakenteen välillä on selvä ero. Savukoskella on suhteellisesti selvästi enemmän vanhempien ikäryhmiin kuuluvia ihmisiä ja suhteellisesti vähemmän nuoriin ikäryhmiin kuuluvia ihmisiä kuin koko maassa. Ero on selkeä noin 40-ikävuodesta alkaen. Savukosken omat työvoimaresurssit jäävät kunnan asukasmäärän pienuuden ja työikäisen väestömäärän vähäisyyden vuoksi väistämättä pieneksi Soklin kaivoksen työvoimatarvetta ajatellen.

2.3 Savukosken kylien väestö

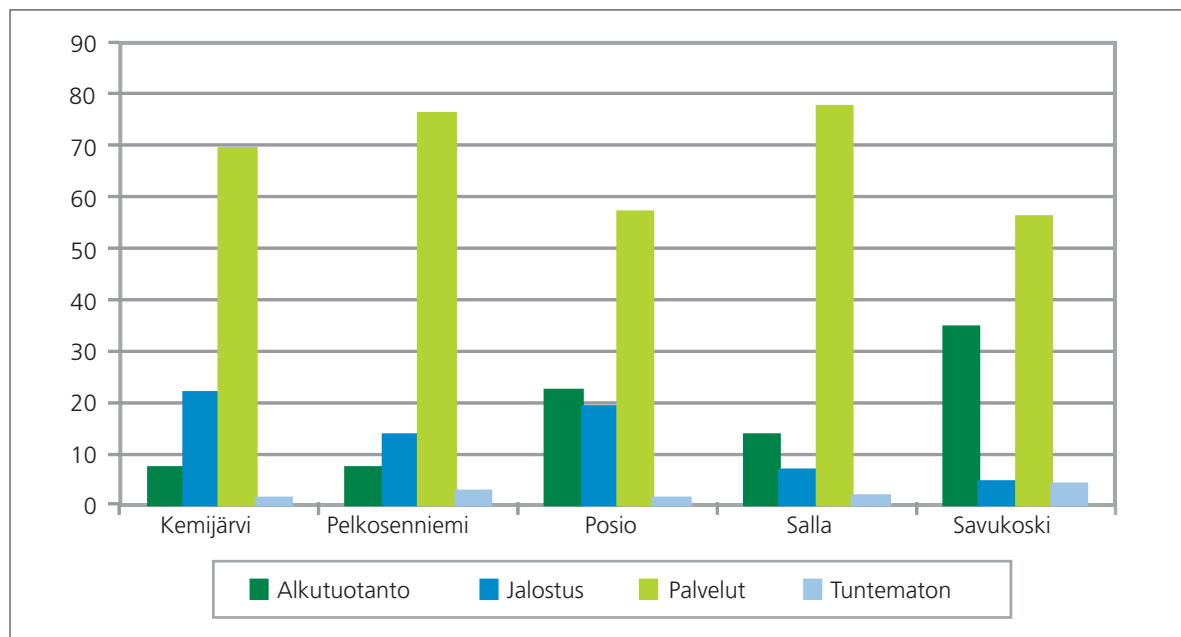
Savukosken väestö on keskittynyt Kirkonkylän lisäksi pääosin kuuteen eri kylään, jotka ovat Kuosku, Lunkkaus, Martti, Nousu, Tanhua ja Värriö. Yksittäistä haja-asutusta on myös muualla kunnassa. Oheisessa kartassa on esitetty kyläasutuspisteet ja eri ikäryhmiin kuuluvan väestön määrä.

Kuvio 2.7. Savukosken väestö kylittäin vuonna 2008. Lähde: Lapin liitto.

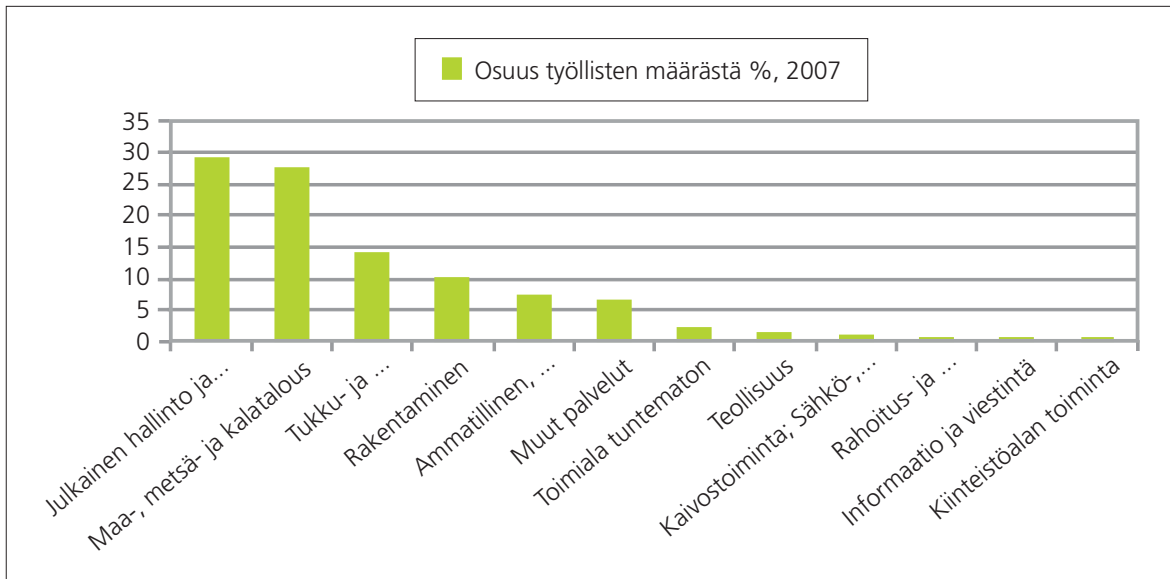
2.4 Elinkeinorakenne

Itä-Lapin kuntien perinteisiä elinkeinoja ovat olleet maa- ja metsätalous ja sen liitännäiselinkeinot. Viime vuosikymmeninä maatalouden työpaikat ovat vähentyneet selvästi ja tilalle ovat tulleet monimuotoiset palvelut. Työpaikkamäärä on lisääntynyt viime vuosikymmenen aikana esimerkiksi mekaanisen puunjalostuksen sekä kone- ja laitevalmistuksen aloilla. Rakentamisalalla työpaikkojen määrä on pysynyt lähes samalla tasolla viimeisen 15 vuoden aikana. Nykyisin elinkeinorakenne painottuu palveluihin, joihin kuuluvat sekä julkiset että yksityiset palvelut. Yksityisten palvelujen alalla esimerkiksi majoitus- ja ravitsemuspalvelujen työpaikat ovat lisääntyneet tasaista vauhtia. Oheisessa kuviossa on esitetty alueen kuntien peruselinkeinorakenne vuonna 2006.

Kuvio 2.8. Itä-Lapin kuntien elinkeinorakenne vuonna 2006. Lähde: Lapin liitto.

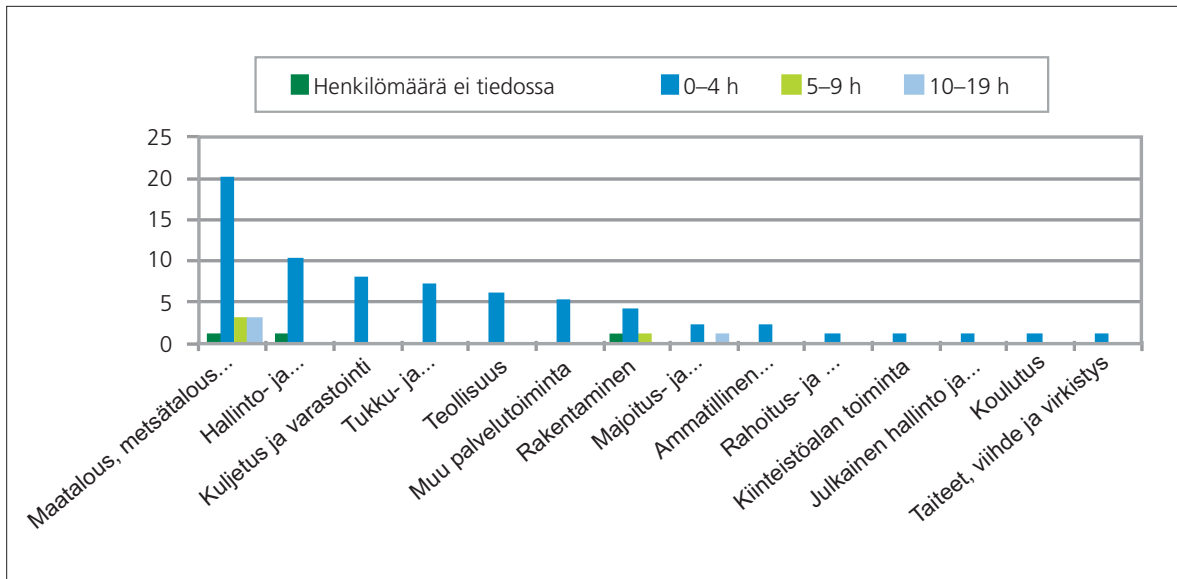
Savukosken kunnan elinkeinorakenne poikkeaa muiden Itä-Lapin kuntien elinkeinorakenteesta muun muassa siten, että alkutuotannon osuus on korkeampi ja jalostusalan osuus alhaisempi kuin muissa Itä-Lapin kunnissa. Myös palvelujen osuus jää selvästi alhaisemmaksi kuin alueen muissa kunnissa, Posion kuntaa lukuun ottamatta. Seuraavassa kuviossa on Savukosken kunnan elinkeinorakenne vuoden 2008 toimialaluokituksen mukaan.

Kuvio 2.9. Savukosken kunnan elinkeinorakenne vuonna 2007. Lähde: Lapin liitto.

Viimeisen 15 vuoden aikana alkutuotannon työpaikat ovat vähentyneet vain hieman. Toimialan sisällä metsätalouden ja siihen liittyvät työpaikat ovat jopa lisääntyneet jossain määrin. Jalostusalan työpaikat ovat sen sijaan säilyneet samalla tasolla mainittuna ajanjaksona. Rakentamisen alalla on ollut vuosittain vaihtelua, mutta nykyinen taso on samaa luokkaa kuin mainitun 15-vuotiskauden alkuvaiheessa. Yksityisten palvelujen alalla majoitus- ja ravitsemustoiminnan osuus on puolestaan kasvanut. Julkisten palvelujen työllisyysvaikutus oli korkeimmillaan 2000-luvun ensimmäisinä vuosina, mutta viime vuosina osuus on laskenut siitä hieman ja on samaa tasoa kuin mainitun ajanjakson alkuvuosina.

Tällä hetkellä julkiset palvelut sekä maa- ja metsätalous työllistävät kunnassa selvästi muita aloja enemmän ihmisiä. Seuraavaksi eniten työllistävät kaupan, kuljetuksen, majoitus- ja ravitsemustoiminnan palvelut sekä rakennustoiminta. Savukosken yritystoiminta rakentuu pienyritysten varaan. Kunnassa ei ole esimerkiksi Lapin matkailukeskuksiin verrattavaa tunturikeskusta, jonka työllistämisaikutus olisi merkittävä. Suurimmat yritystoimipaikat ovat henkilöstömäärällä mitattuna maa- ja metsätaloudessa, hallinnossa ja tukipalveluissa sekä kuljetus- ja varastointialalla. Seuraavassa kuviossa on esitetty kunnassa olevien yritysten määrä toimialoittain luokiteltuna henkilöstömäärän mukaan vuonna 2007.

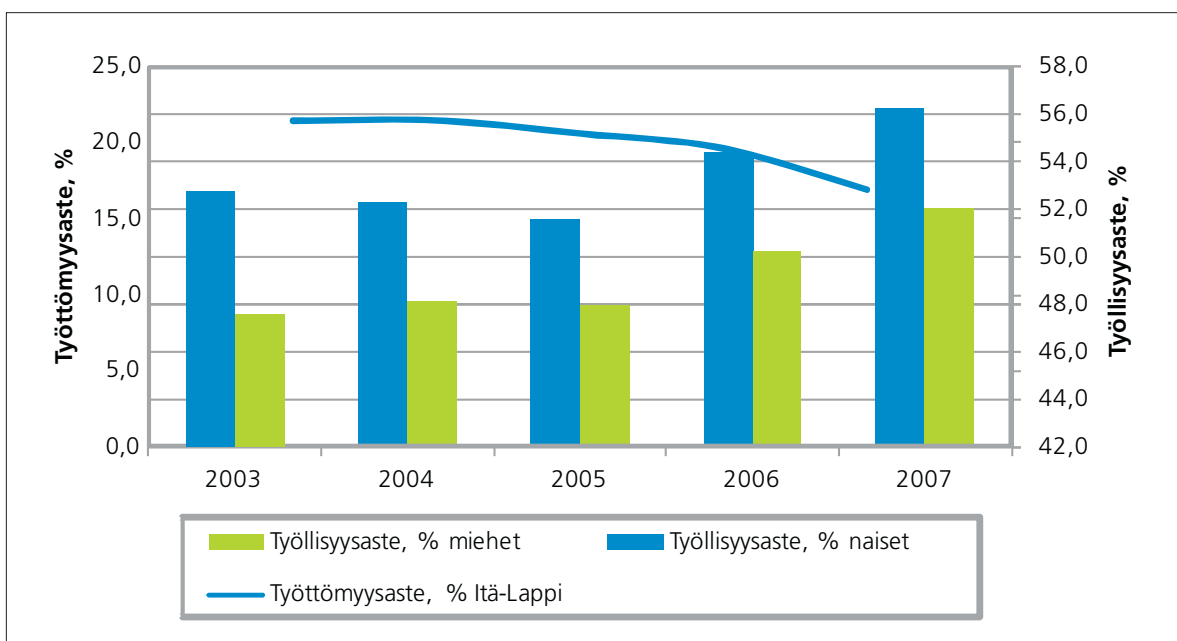

Kuvio 2.10. Savukosken yritystoimipaikkojen koko vuonna 2007. Lähde: Lapin liitto.

Edellä mainittujen tilastojen mukaan kunnassa ei ollut vielä varsinaisia kaivostoiminnan työpaikkoja. Yritystoimipaikkojen koon suhteen Soklin kaivos tulisi toteutuessaan nousemaan kunnan suurimmaksi työllistäjäksi.

2.5 Työllisyys ja pendelöinti

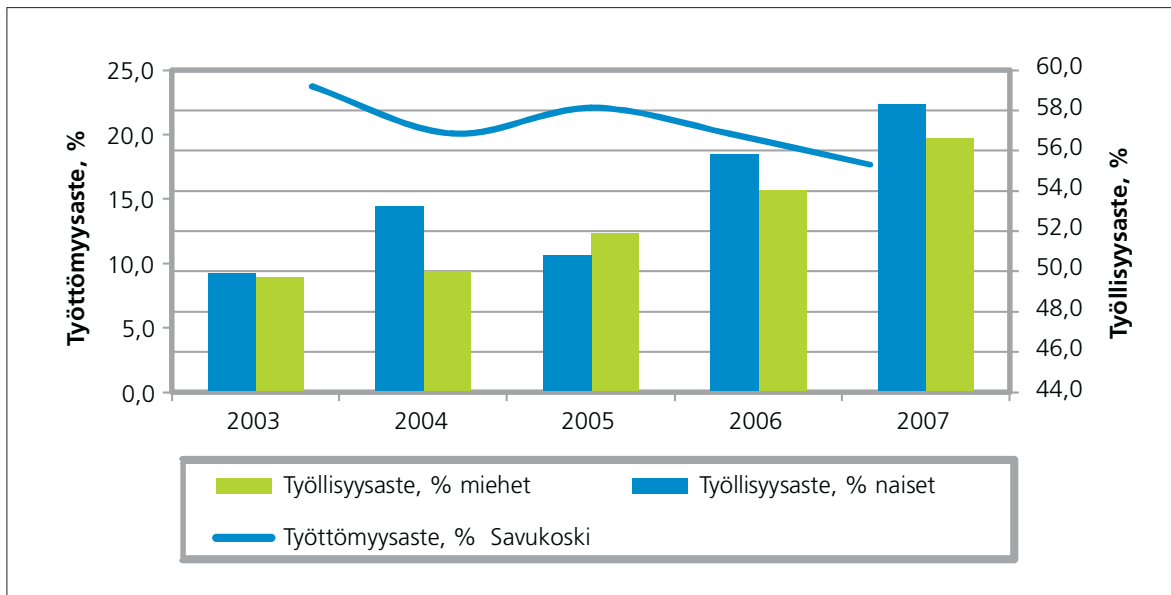
Lapin työllisyyskehitys on kokonaisuutena parantunut 2000-luvulla keskimäärin 1–2 % vuodessa. Kehitys on ollut saman suuntainen myös alueen seutukunnissa. Esimerkiksi Pohjois-Lapin seutukunnan työllisyysaste parani vuosina 2003–2007 yhteensä 3,8 % ja Rovaniemen seutukunnan työllisyysaste 2,7 %. (Lapin liitto 17.4.2008, Tilastokeskus, kuntaportaali 2007.) Seuraavassa kuviossa on esitetty miesten ja naisten työllisyysasteen ja työttömyysasteen kehitys Itä-Lapin seutukunnassa.

Kuvio 2.11. Miesten ja naisten työllisyys- ja työttömyysaste Itä-Lapissa vuosina 2003–2007. Lähde: Lapin liitto.

Itä-Lapin työllisyysaste parani vuosien 2003–2007 aikana kokonaisuutena runsaat 4 %. Sekä miesten että naisten työllisyysaste parani mainittuna ajanjaksona. Miesten työllisyysaste parani 47,6 %:sta 52,1:een ja naisten työllisyysaste vastaavasti 52,8 %:sta 56,3:een. Naisten työllisyysaste oli keskimäärin noin 4 % korkeampi kuin miesten. Työttömyysaste puolestaan laski vastaavana aikana 21,4 %:sta 16,3:een eli runsaat 4 %.

Seuraavassa kuviossa on sekä miesten että naisten työllisyys- ja työttömyysaste Savukosken kunnassa vuosina 2003–2007.

Kuvio 2.12. Miesten ja naisten työllisyys- ja työttömyysaste Savukosken kunnassa vuosina 2003–2007. Lähde: Lapin liitto.

Sekä miesten että naisten työllisyysaste nousi vuosien 2003–2007 aikana selvästi. Miesten työllisyysaste parani kyseisellä ajanjaksolla 49,7 %:sta 56,6:een. Naisten työllisyysaste parani vastaavasti 49,9 %:sta 58,3:een. Naisten työllisyysaste oli miesten työllisyysastetta korkeampi lukuun ottamatta vuotta 2005. Työttömyysaste puolestaan laski kyseisellä ajanjaksolla vuotta 2005 lukuun ottamatta ja päättyi 17,7 %:n tasolle vuonna 2007. Vuoden 2008 tilaston mukaan työttömyysaste oli 15,3 % ja vuonna 2009 tammi-heinäkuun aikana 19,3 %. (Lapin Liitto työvoima- ja työllisyystilasto 2009.)

Pendelöinti

Pendelöinti tarkoittaa työssäkäyntiä oman asuinalueen ulkopuolella. Nettopendelöinti tarkoittaa alueen ulkopuolella työssäkävien ja alueelle muualta töihin tulevien henkilöiden välistä erotusta. Positiivinen nettopendelöinti tarkoittaa, että alueelle tulevien työllisten määrä on suurempi kuin alueelta sen ulkopuolella työssäkävien määrä. Soklin kaivostoiminnan käynnistyminen tulee lisäämään pendelöintiä Lapin alueella selvästi ja on ilmeistä, että pendelöintiä tapahtuu myös pitkien matkojen päästä.

Taulukko 2.1. Pendelöinti Lapin alueelta Itä-Lapin, Pohjois-Lapin ja Rovaniemen seutukuntiin vuonna 2006. Lähde: Lapin liitto.

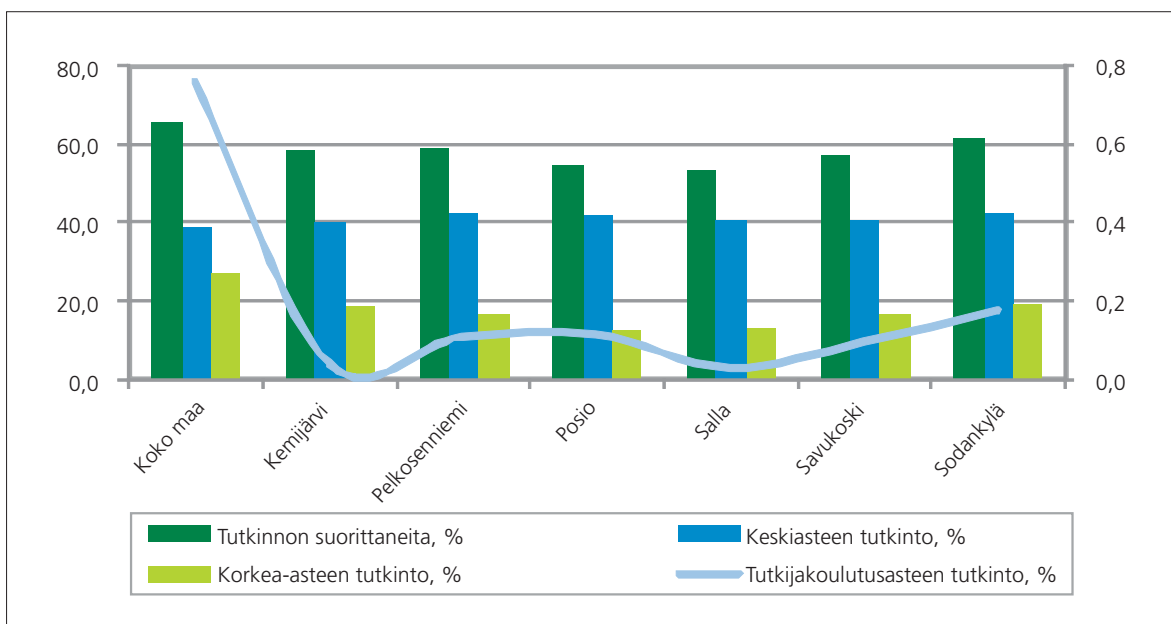
	Työpaikan sijaintikunta Lapissa										
	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	
Alueella työssäkäyvät (työpaikat) yhteensä	2 766	374	1 208	1 199	372	2 652	3 075	482	1 261	22 301	
Työllisen asuinkunta Lapissa	2 766	374	1 208	1 199	372	2 652	3 075	482	1 261	22 301	
Enontekiö	0	0	0	2	0	19	6	1	0	28	
Inari	3	0	0	0	1	2 465	37	21	1	101	
Kemi	4	0	1	0	0	0	4	0	2	72	
Kemijärvi	2 472	71	7	45	5	6	13	1	0	149	
Keminmaa	2	0	1	2	0	2	0	0	1	51	
Kittilä	7	0	0	1	0	6	15	0	0	113	
Kolari	3	0	0	2	0	1	6	0	0	57	
Muonio	2	0	0	0	0	3	1	0	1	18	
Pelkosenniemi	25	257	0	2	7	1	11	0	1	41	
Pello	6	0	0	3	0	3	1	2	0	74	
Posio	9	1	1 159	0	0	1	0	0	10	51	
Ranua	3	0	13	0	0	1	0	0	1 168	98	
Rovaniemi	115	6	22	57	14	55	87	12	60	20 987	
Salla	65	1	3	1 068	17	2	4	0	1	43	
Savukoski	19	22	2	7	309	1	18	2	0	20	
Simo	0	1	0	0	0	0	0	0	7	13	
Sodankylä	26	14	0	5	19	45	2 857	4	0	153	
Tervola	0	0	0	0	0	0	1	1	6	71	
Tornio	2	1	0	0	0	2	3	1	3	86	
Utsjoki	1	0	0	0	0	36	9	437	0	26	
Ylitornio	2	0	0	5	0	3	2	0	0	49	

Itä-Lapin kunnissa keskimäärin noin 85 %:lla työllisistä on työpaikka omassa kunnassa. Suhteellisesti eniten omassa kunnassa työssäkäyviä on Posiolla, jossa osuus on noin 96 %. Vastaavasti vähiten omassa kunnassa työssäkäyviä on Savukoskella, jossa osuus on vain noin 69 %. Pääosa Esimerkiksi Itä-Lappiin, Pohjois-Lappiin ja Rovaniemen seudulle pendelöivistä on Lapin alueelta, mutta pendelöintiä tapahtuu jossain määrin myös muualta Suomesta, Etelä-Suomea myöten.

2.6 Koulutus

2.6.1 Väestön koulutustaso Itä-Lapin kunnissa

Itä-Lapin kunnissa väestön koulutustaso on alhaisempi verrattuna koko maan ja myös Lapin väestön koulutustasoon. Eroja on jo perusasteen tutkinnon suorittaneiden määrässä. Esimerkiksi vuonna 2008 Sallassa perusasteen suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä oli 53,6 %, kun vastaava osuus koko Lapin alueella oli 64,3 %. Keskiasteen tutkintojen suorittaneiden osuus Itä-Lapin kunnissa on lähes samaa tasoa kuin koko Lapissa, jossa osuus oli 42,3 %. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuudet jäivät erityisesti Posiolla ja Sallassa selvästi alle Lapin keskiarvon, joka oli 22,0 %. Tutkijakoulutuksen saaneiden osuudet vaihtelivat kunnissa 0,03–0,11 %:n välillä, kun osuus koko Lapin alueella oli 0,17 % ja koko maassa 0,76 %. Seuraavassa kuviossa on esitetty väestön koulutusrakenne Itä-Lapin kunnissa Sodankylä mukaan lukien ja koko maan tilanne vuonna 2008.

Kuvio 2.13. Väestön koulutusrakenne Itä-Lapin kunnissa ja Sodankylässä sekä koko maassa vuonna 2008. Lähde: Tilastokeskus.

Väestön koulutustasomittaimella (VKTM-indeksi) tarkasteltuna Itä-Lapin kuntien (Sodankylä mukaan lukien) keskimääräinen koulutustaso saa arvon 0,82, kun sitä verrataan koko Lapin väestön koulutustasoon ja 0,74, kun sitä verrataan koko maan väestön koulutustasoon (1,00).

2.6.2 Kaivosalan ammatillisen koulutuksen tarjonta Lapissa

Lapissa toimii vuonna 2009 viisi ammatillista peruskoulutusta antavaa oppilaitosta, jotka ovat Lapin ammattiopisto, Lapin urheiluopisto, Ammattiopisto Lappia, Itä-Lapin ammattiopisto ja Saamelaisalueen koulutuskeskus. Lisäksi Oulussa toimivalla ammattiopisto Luovilla on toimipiste Ylitorniossa. Lapin ammattiopiston toimipisteet sijaitsevat Rovaniemellä, Kittilässä ja Sodankylässä. Lapin urheiluopiston toimipiste on Rovaniemellä. Ammattiopisto Lappian toimipisteet ovat Torniossa, Kemissä, Keminmaalla, Kolarissa, Muoniossa, Pellossa, Simossa ja Tervolassa. Itä-Lapin ammattiopiston toimipisteet sijaitsevat Kemijärvellä. Saamelaisalueen koulutuskeskus sijaitsee Inarissa. Ammatillista perustutkintokoulutusta järjestävät myös kansanopistot, jotka ovat Peräpohjolan Opisto Torniossa, Rovala-Opisto Rovaniemellä, Ranuan kristillinen kansanopisto, Pohjantähti-opisto Keminmaalla sekä Ylitornion kristillinen opisto (Lapin lääninhallitus, sivistysosasto 2009).

Kemijärven kaupunki on ainoa yksittäinen ammatillista koulutusta ylläpitävä kunta Lapissa. Kemijärvellä on kaksi ammatillista koulutusta antavaa oppilaitosta, ammattiopisto sekä ammatillinen aikuiskoulutuskeskus. Saamelaisalueen koulutuskeskus on valtion ylläpitämä oppilaitos. Koulutuskeskuksen tehtävänä on antaa koulutusta lähinnä saamelaisalueen tarpeita varten, säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja luontaiselinkeinoja sekä edistää saamenkielisen oppimateriaalin tuottamista. Koulutuskeskus antaa ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen lisäksi myös saamenkielen ja kulttuurin koulutusta sekä yleissivistävää koulutusta.

Ammattikorkeakoulutusta antavat Kajaanin, Oulunseudun, Rovaniemen ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulut sekä Humanistinen ammattikorkeakoulu, jolla on toimipiste Torniossa. Ammattikorkeakoulujen koulutustarjontaan sisältyy muun muassa liiketalouden, tekniikan, tietojenkäsittelyn, talousalan, luonnonvara-alan, kulttuurialan sekä sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmien mukaisia opintoja. Koulutustarjonta on erittäin monipuolista ja laajaa. Esimerkiksi Oulunseudun ammattikorkeakoulussa voi opiskella 30:en koulutusalan sisältämiä opintoja. Koulutusalojen nimikkeet vaihtelevat hieman korkeakouluittain.

Kaivosalan perustutkinnon voi suorittaa toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa. Koulutusta järjestetään Lapin ammattiopistossa Sodankylässä sekä Ammattiopisto Lappiassa Torniossa, joissa tutkinnon voi suorittaa myös näyttötutkintona. Kaivosalan ammattitutkinto voidaan suorittaa myös näyttötutkintona. Rakennusalan perustutkinnossa voidaan suuntautua maarakentamiseen. Tutkinto voidaan suorittaa myös näyttötutkintona. Myös maarakennusalan ammattitutkinto sekä maarakennusalan erikoisammattitutkinto voidaan suorittaa näyttötutkintona. Kivialan louhinta- ja vastaaviin töihin valmistaa kivialan perustutkinto. Näyttötutkintona voidaan suorittaa kivimiehen ammattitutkinto. Ammattikorkeakouluissa voi suorittaa tekniikan ammattikorkeakoulututkinnon. Kajaanin ammattikorkeakoulussa saa kaivosalan koulutusta ja opiskelijat opiskelevat kone- tai tuotantotekniikan insinööreiksi kaivossuuntautumisella. Lisäksi Oulun yliopisto tarjoaa koulutusohjelmia, joiden painopiste on kaivosalalla (www.sokli.fi, www.prokaivos.fi).

3 Luonnonvarat ja liikenneyhteydet

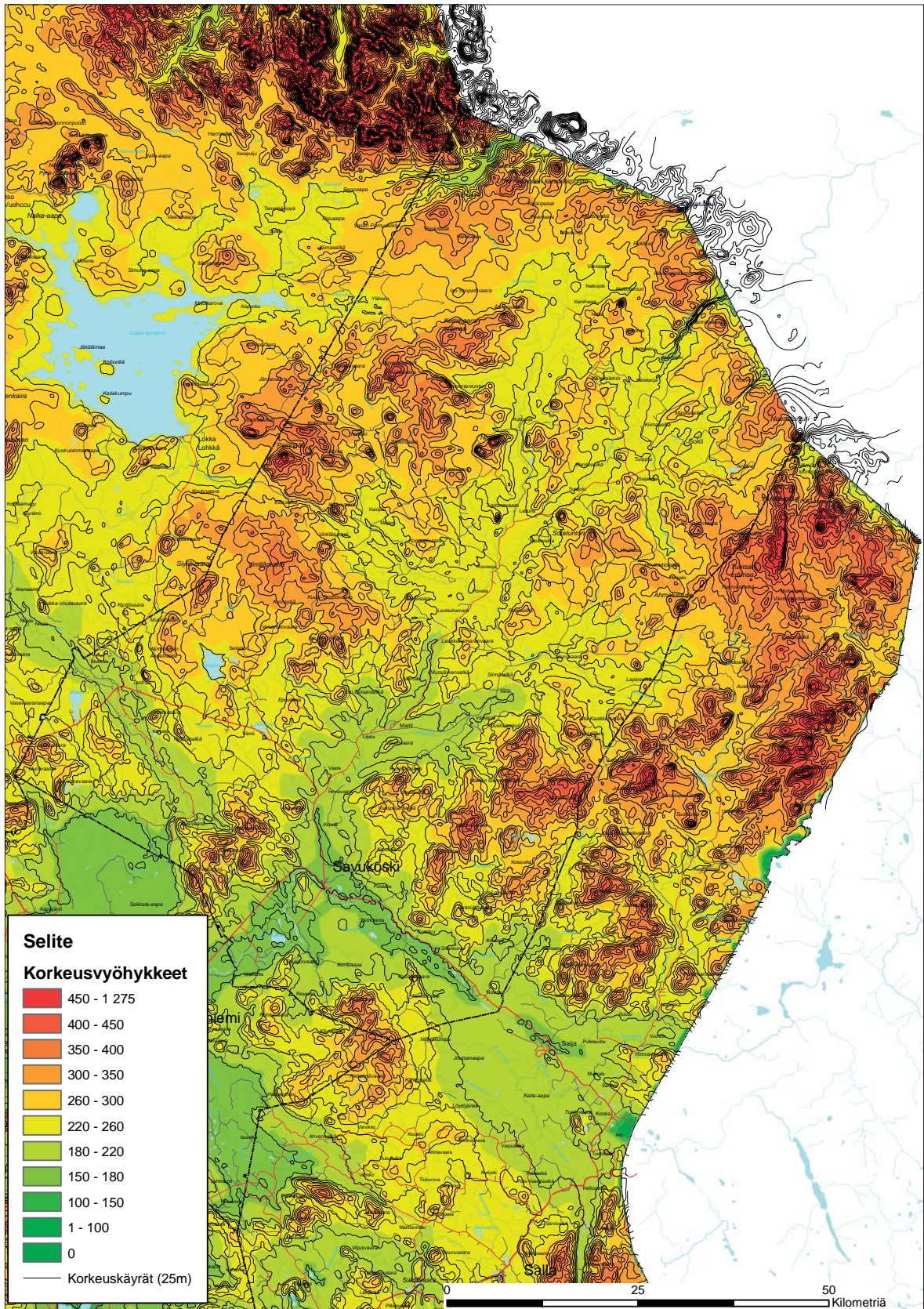
3.1 Savukosken ja Soklin alueen luonnonmaisema

Itä-Lappi kuuluu Peräpohjolan-Lapin maisemamaakuntaan, joka jakaantuu Peräpohjolan vaara- ja jokiseutuun (Kemijärvi ja Pelkosenniemi) ja Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutuun (Savukoski ja Pohjois-Salla). Soklin kaivosalue kuuluu Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutuun. Alue on Tuntsan tunturialuetta, joka on topografialtaan vaihtelevaa, ja jolle on luonteenomaista tunturien mataluus ja loivuus. Karbonatiittimassiivin alue on alavimmillaan noin 200 metriä merenpinnan yläpuolella ja korkeimmillaan yli 300 metriä merenpinnan yläpuolella. Aluetta ympäröivät tunturit kohoavat yli 400 metriä merenpinnan yläpuolelle.

Maisemalle ovat tyypillisiä matalat moreenikankaat ja niiden väliset ojien tai jokien puhkomat suoyhdistymät. Metsät ovat melko karuja ja harvoja, yleensä mäntyvaltaisia ja pääosin voimakkaiden metsänhoitotoimenpiteiden muokkaamia talousmetsiä. Erämaatyypisellä alueella on myös ihmisen asumiseen ja elämiseen liittyviä merkkejä, jotka näkyvät maisemassa matkailua palvelevina rakenteina ja rakennuksina, virkistysreitteinä, hoidettuina talousmetsinä, metsäautoteinä sekä poronhoitoon liittyvinä rakenteina.

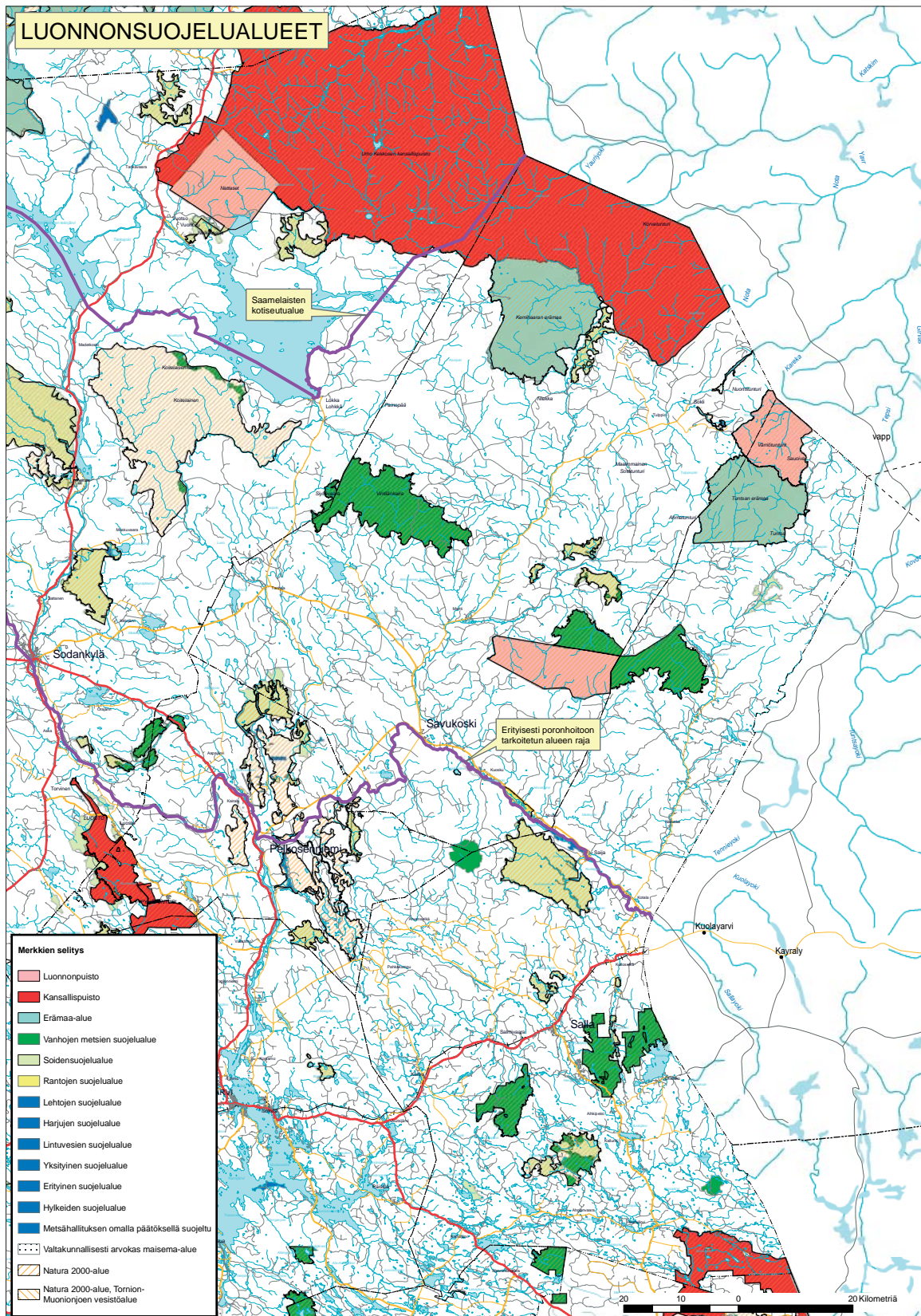
Kaivosalueella tai sen läheisyydessä ei sijaitse valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita eikä arvokkaita perinnemaisemia lukuun ottamatta Tulppion konesavotaa (veturi ja Jänesojan pumppuasema), joka on merkitty Itä-Lapin maakuntakaavaan kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi. (Soklin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavasestus 25.11.2009.)

Seuraavassa karttakuviossa on esitetty Savukosken kunnan alueen korkeusvyöhykkeet.

Kuvio 3.1. Korkeusvyöhykkeet Savukosken kunnan alueella. Lähde: Lapin liitto.

Seuraavassa karttakuviossa on vielä esitetty Savukosken kunnan alueelle sijoittuvat luonnonsuojelualueet.

Kuvio 3.2. Luonnonsuojelualueet Savukosken kunnan alueella. Lähde: Lapin liitto.

3.2 Soklin malmiesiintymä ja liikenneyhteydet

Soklin malmio sijaitsee Savukosken pohjoisosassa noin 12 kilometrin etäisyydellä Suomen ja Venäjän rajasta. Sokli on pääosin fosforiesiintymä, mutta se sisältää myös muita malmeja, kuten niobia tantaalia, kromia ja uraania. Soklin fosforimalmiesiintymä liittyy noin 360 miljoonaa vuotta vanhaan karbonaatti-massiiviin, jonka halkaisija maan pinnalla on 5–6 kilometriä ja joka ulottuu kilometrien syvyyteen ja muodostaa mittavan fosforimalmireservin. Esiintymää on tutkittu sen löytymisestä eli vuodesta 1967 saakka, jolloin Rautaruukki löysi malmion.

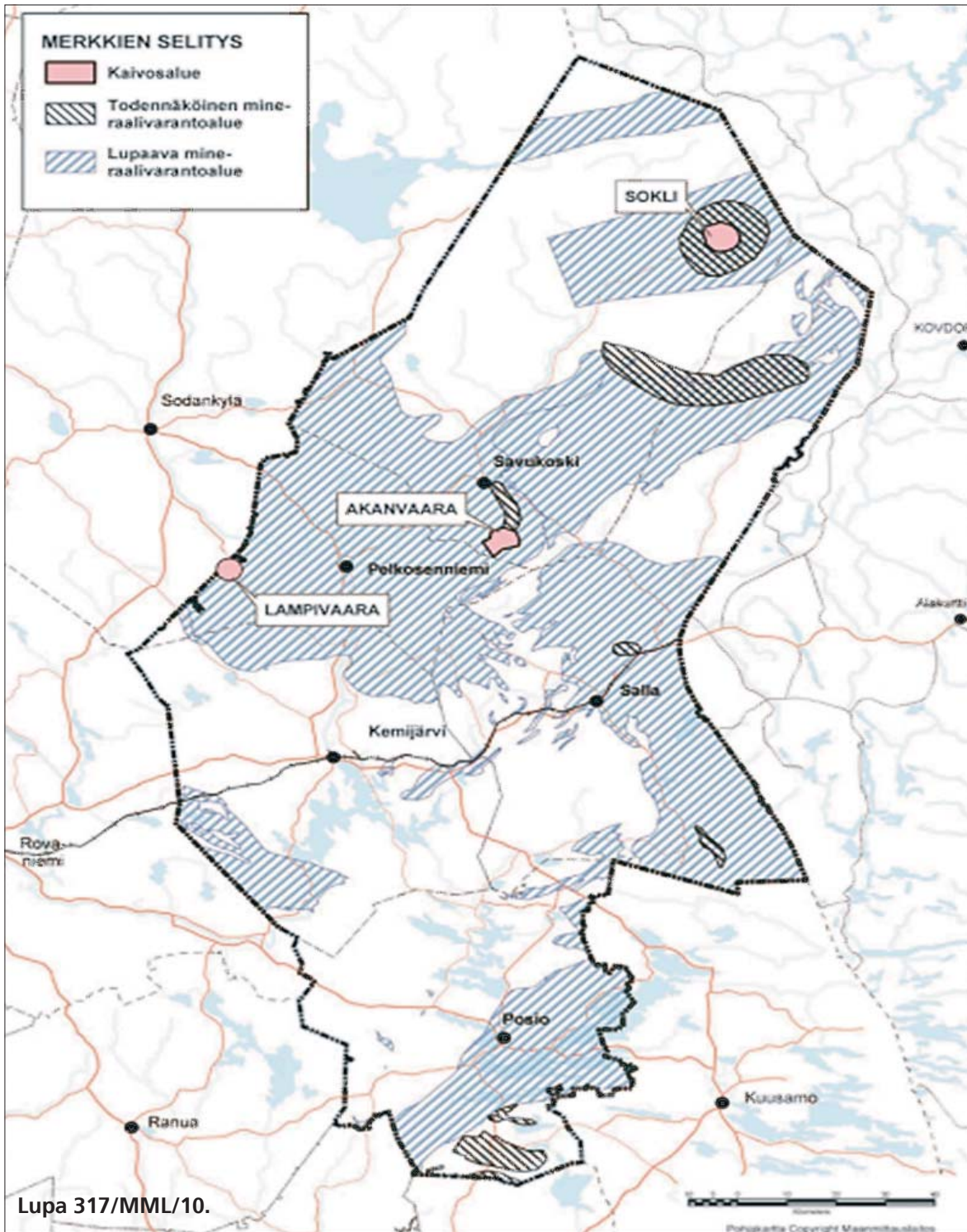
Soklin kaivoshankkeen tavoitteena on fosforimalmiesiintymän hyödyntäminen rakentamalla kaivos ja mahdollisesti myös rikastamo, jonka tuotteita ovat fosfori ja rautarikaste. Myöhemmässä vaiheessa hyödynnetään mahdollisesti myös muita esiintymän arvomineraaleja. Suunniteltu kaivostoiminta käsittää pääasiallisesti fosforimalmien hyödyntämisen avolouhintana noin 300 hehtaarin alueelta. Arvioitu louhintamäärä on 4–10 miljoonaa tonnia vuodessa. Rikkaimmat malmivarat riittävät noin 20 vuoden tuotantoon. Hyödyntämällä myös fosforipitoisuudeltaan köyhemmät alueet voidaan toiminta-aikaa jatkaa useita kymmeniä vuosia. Tuotannon on suunniteltu alkavan vuonna 2015. Lisäksi selvitetään esiintymän sisältämien rauta- ja niobimalmien tuotantoa. Kaivoshankkeen tavoitteena on tuottaa fosforirikastetta 2 miljoonaa tonnia vuodessa ja rautarikastetta noin 0,3 miljoonaa tonnia vuodessa (www.sokli.fi).

Soklin kaivoshankkeessa on tutkittu sen toteuttamista kokonaan Suomen puolella tai osittain Suomen ja osittain Venäjän puolella. Mikäli hanke toteutetaan kokonaan Suomen puolella, edellyttää se louhoksen ja siihen liittyvien tilojen ja rakenteiden rakentamista, murskaamon, jauhatus-, rikastus- ja vedenpoistolaitosten sekä näihin liittyvien aputoimintojen rakentamista, voimajohdon rakentamista, tiestön parantamista välillä Savukoski-Sokli sekä rautatieyhteyden rakentamista Kemijärveltä esimerkiksi Kellošelän kautta. Mikäli malmi louhitaan Soklissa ja kuljetetaan rikastettavaksi Venäjälle, on rakennettava malmin-kuljetusyhteys valtakunnan rajan läheisyydessä sijaitsevaan Kovdoriin.

Kaivosalueelle tarvittavan rakentamisen määrä riippuu eri vaihtoehdoista malmin rikastamiseksi. Selvitettävänä olleet vaihtoehdot ovat seuraavat: 1) Malmin louhitaan ja rikastetaan Soklissa ja tuote kuljetetaan rautateitse Soklista asiakkaille, 2) malmin rikastetaan muualla Suomessa, 3) malmi siirretään rikastukseen Soklista joko rautateitse tai pumpaamalla, 3) vaihtoehto 1 tai 2 lisättyä niobin jalostuslaitoksilla, 4) malmi johdetaan rikastettavaksi Venäjän puolelle Kovdoriin.

Soklissa tarvittavan rakentamisen määrä riippuu edellä mainituista toteuttamisvaihtoehdoista. Kaikissa vaihtoehdoissa Sokliin rakennetaan malmin louhintaan liittyvät murskaus-, jauhatus-, huolto- ja varastorakennukset. Rakentamisen määrä on mittavin toteuttamistavassa, jossa rikastus tapahtuu Soklissa ja vähäisin, mikäli rikastus tapahtuu muualla. Itse toimintaa koskeviin rakentamistoimenpiteisiin kuuluvat maa- ja vesirakennuskohteisiin liittyvät toimenpiteet, vedenoton järjestelyt, varastoalueet, selkeytys- ja säännöstelyaltaan rakentaminen sekä mahdolliset jokivesistötoimenpiteet. Lisäksi Soklin alueen yhdyskuntarakentamiseen kuuluu muun muassa majoitus-, vapaa-ajan-, hallinto- ja kunnossapitorakennuksia. (Itä-Lapin maakuntakaavan kaavaselostus 2003; Soklin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava, kaavaselostus 2009; Itä-Lapin maakuntakaava-alueen geologiset taustatiedot).

Seuraavassa kuviossa on esitetty Itä-Lapin alueella olevat kaivosalueet, todennäköiset ja lupaavat mineraalivarantoalueet. Kaivosalueet sijoittuvat pääasiassa Savukoskelle, mutta todennäköisiä mineraalivarantoalueita on Savukosken lisäksi Posiolla ja Sallassa. Lupaavia laajoja mineraalivarantoalueita on koko Itä-Lapin alueella.

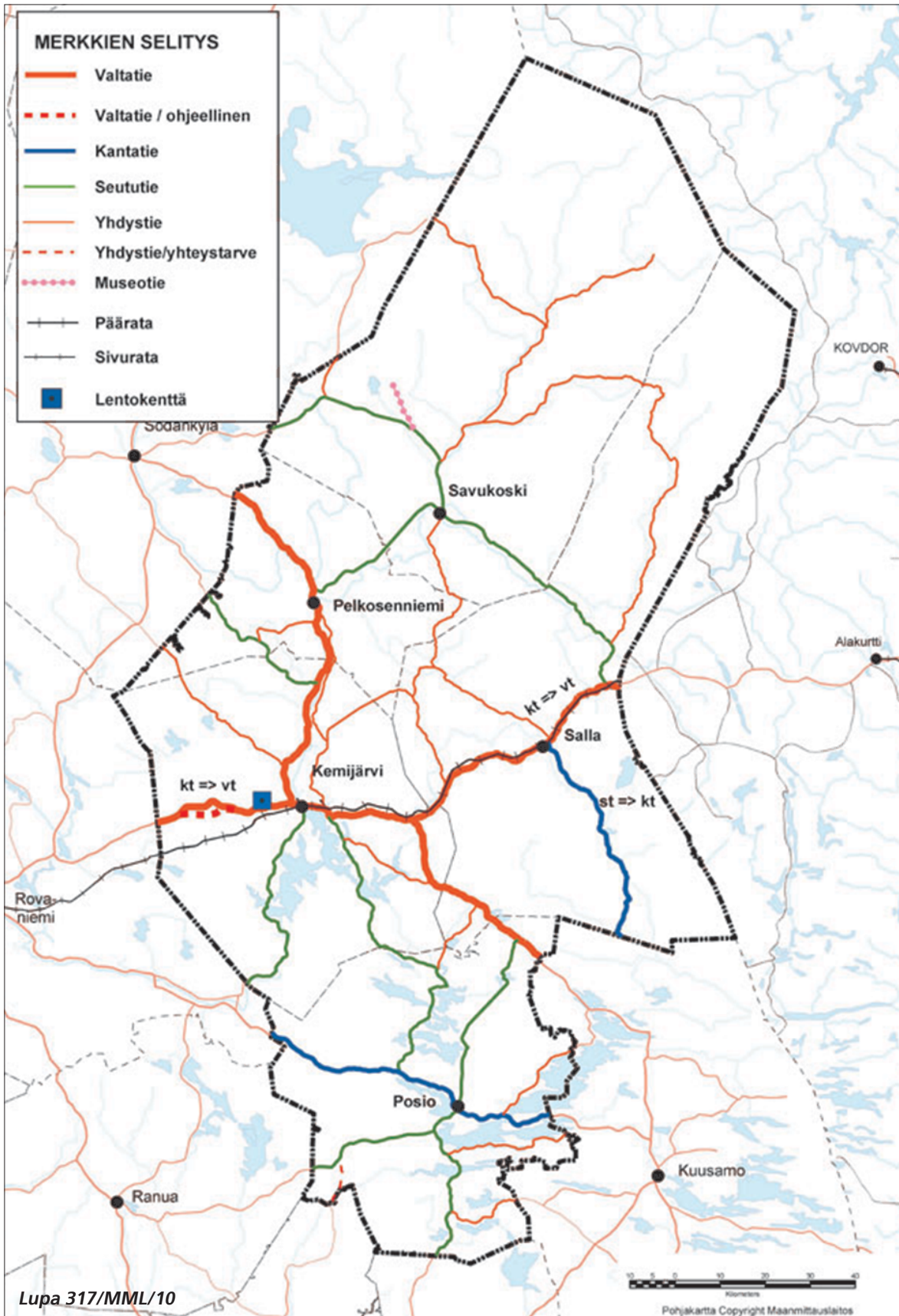

Kuvio 3.3. Mineraalivarantoalueet Itä-Lapin alueella. Lupa 317/MML/10. Lähde: Lapin liitto.

Itä-Lapin tärkeimmät tieyhteydet ovat Kajaanista Kemijärvelle tuleva ja sieltä Pelkosenniemelle ja Sodankylään johtava valtatie 5. Tämän lisäksi alueella on Rovaniemeltä Kemijärvelle tuleva ja sieltä Sallan Kelloselkään johtava kantatie 82. Tärkeitä tieyhteyksiä ovat myös seututie 962 Torvinen-Luosto-Vuostimo, seututie 965, joka johtaa Sallasta Savukoskelle ja edelleen Pelkosenniemelle. Lisäksi alueella kulkee yhdystie 967 Savukoskelta Sodankylään ja maantie 9671 Savukoskelta Sokliin. Lisäksi matkailun kannalta tärkeitä teitä ovat myös paikallistie 19865 ja paikallistie 19512, joka johtaa Sokliin johtavalta tieltä pohjoiseen kohti UKK-puistoa. Savukosken keskustasta Sokliin johtaa maantie 9671, joka on välillä

Martti-Rovala sorapintainen ja metsäautotietasoinen. Tie edellyttää perusparannusta samoin kuin yhteys Martista Sokliin.

Rataverkko ulottuu Rovaniemeltä Kemijärvelle ja sieltä Sallan Kelloselkään saakka. Rataosuudella on tällä hetkellä päivittäinen henkilöliikenneyhteys Helsingistä Kemijärvelle. Lähin rautatie ulottuu noin 110 kilometrin päähän Soklista. Lähin lentoasema on puolestaan Rovaniemellä (www.lapinliitto.fi). Seuraavassa karttakuviossa on esitetty Itä-Lapin liikenneyhteydet.

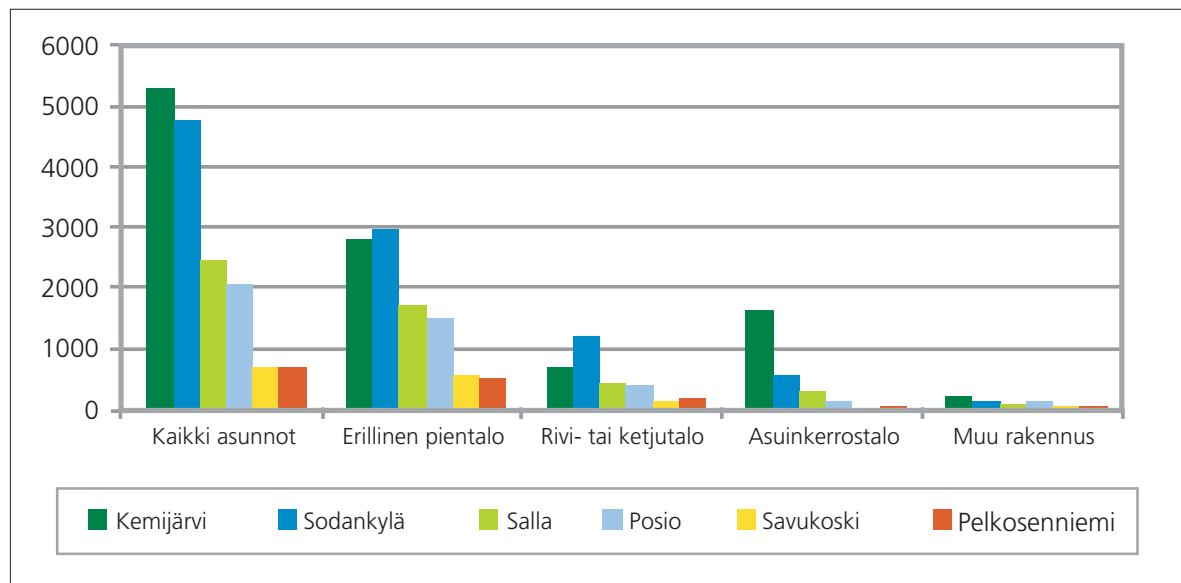
Kuvio 3.4. Itä-Lapin tieyhteydet. Lupa 317/MML/10 Lähde: Lapin liitto.

4 Asunto- ja tonttitilanne Savukoskella

4.1 Asuntokapasiteetti

Itä-Lapin kuntien asuntokanta Savukoski mukaan lukien käsitti Tilastokeskuksen vuoden 2008 tilaston mukaan yhteensä noin 15 800 erityyppistä asuntoa, joista noin 9 900 oli erillisiä pientaloja, runsas 2 800 rivi- tai ketjutaloja, runsas 2 500 asuinkerrostaloja ja runsas 500 muita rakennuksia.

Alueen asuntokapasiteettitiedot ilmenevät seuraavasta kuviosta.

Kuvio 4.1. Itä-Lapin ja Sodankylän kuntien asuntokapasiteetti vuonna 2008. Lähde: Tilastokeskus.

Kemijärvellä ja Sodankylässä asuntokanta on selvästi muita kuntia suurempi, koska kunnat ovat myös asukasmäärältään muita isompia. Savukosken asuntokanta on samaa tasoa Pelkosenniemen kunnan asuntokannan kanssa.

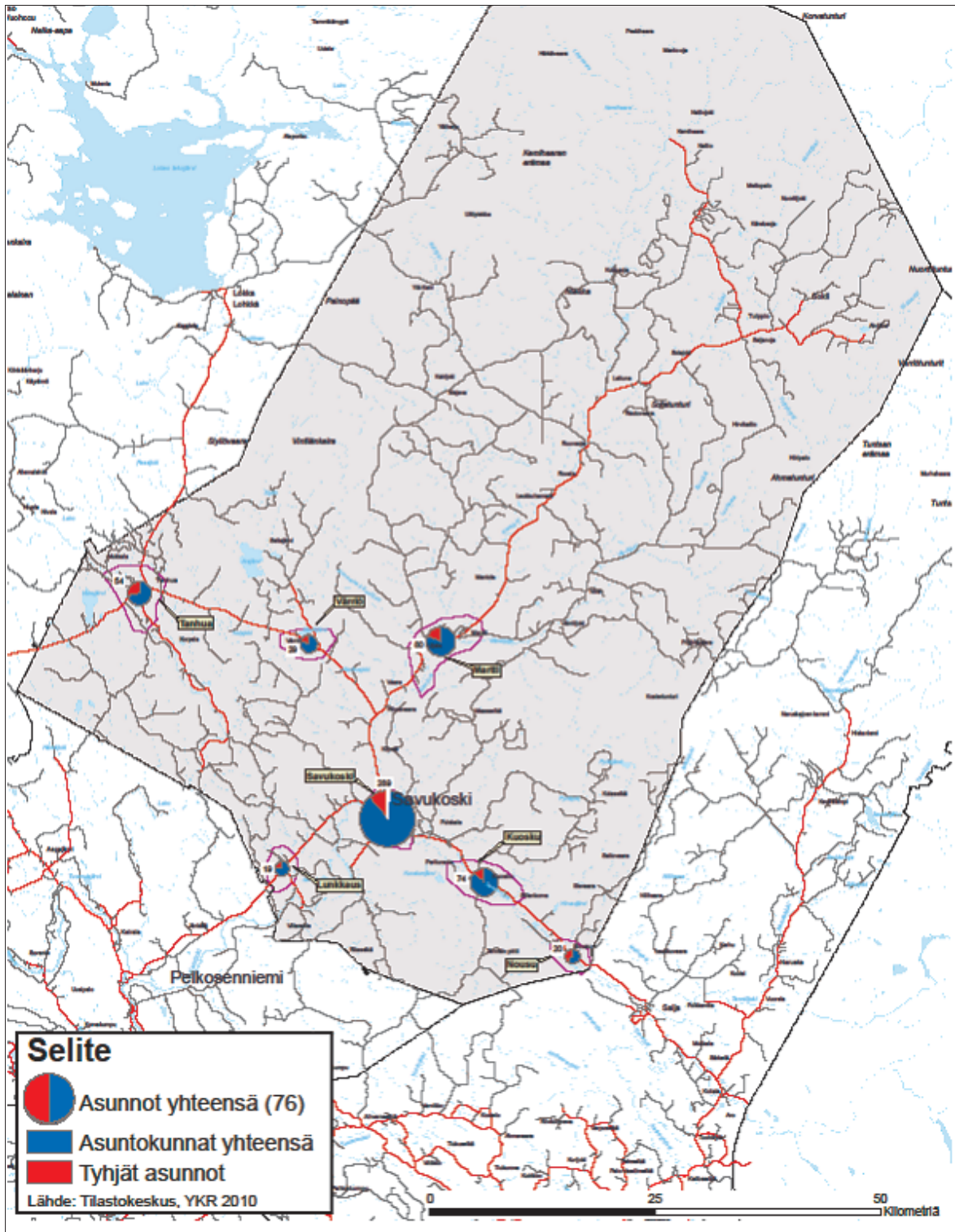
Savukosken kunnan asuntokanta käsitti vuoden 2008 tilaston mukaan 542 erityyppistä asuntoa. Näistä oli vakinaisesti asuttuja 446 ja ei-vakinaisesti asuttuja 96. Asuntokanta painottui pientaloihin ja esimerkiksi asuinkerrostaloja ei kunnassa ollut lainkaan.

Taulukko 4.1. Savukosken kunnan asuntokapasiteetti vuonna 2008. Lähde: Tilastokeskus.

Asuntojen määrä/ käyttötilanne	Erillinen pientalo	Rivi- tai ketjutalo	Asuinkerrostalo	Muu rakennus	Yhteensä
Vakinaisesti asuttu	446	83	0	20	549
Ei vakinaisesti asuttu	96	34	0	0	130
Yhteensä	542	117	0	20	679

4.2 Tyhjät huoneistot

Alueittainen asuntotilanne osoittaa, että kuntakeskuksen lisäksi asuntokeskittymiä löytyy Martin, Kuoskun, Tanhuan, Värriön, Nousun ja Lunkkauksen alueilta. Savukosken kunnalla oli helmikuun 2010 selvityksen mukaan vain muutamia tyhjiä asuntoja, mikä osoittaa, että asuntokapasiteetista tulee olemaan pulaa käynnistyvää kaivostoimintaa silmälläpitäen. Tilasto ei myöskään osoita, kuinka suuri osa asunnoista on asumiskelpoista. Seuraava kuvio osoittaa Savukosken kunnan keskustaajamassa ja kylissä olevien

Kuvio 4.2. Asuntokuntien määrä ja tyhjien asuntojen osuus Savukoskella. Lähde: Lapin Liitto.

asuntokuntien määrän ja tyhjen asunton osuuden näistä. Asuntokuntaan kuuluvat kaikki samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Tilasto on vuodelta 2008.

4.3 Asuntojen ja tonttien tarjonta

Kunnalla on kaavoitettu asuntoalue ainoastaan Kirkonkylässä. Osa tonteista on kunnan ja osa yksityisten omistamia. Kaivostoiminnan työllisyysvaikutus on huomattava ja osa työvoiman asuntokysynnästä kohdistuu jo investointivaiheesta lähtien Savukosken kuntaan, mikä tuo haasteita kunnan asuntomarkkinoille. Kaivoksen käynnistys- ja investointivaiheessa on tarvetta erityisesti lyhytaikaiselle vuokra-asumiselle. Kunnan omistamista huoneistosta on tällä hetkellä vapaana vain vajaa 10 kappaletta (Projektipäällikkö Janne Mukkala 02.03.2010).

Helmi-maaliskuun 2010 tilanteessa vapaita asuntotontteja oli eniten Kirkonkylän kaava-alueella. Vapaita tontteja on lisäksi Martissa, sen pohjoispuolisilla Kemijokivarren alueilla Kakkinen-Ruuvanojalla sekä Kirkonkylän eteläpuolella olevalla Mukkavaaralla. Vapaana on yhteensä vajaat 80 tonttia. Kunnallistekniikka ulottuu käytännössä vain kaavoitetuille asuntotontteille, jotka ovat siten tarvittaessa heti rakennuskelpoisia.

Taulukko 4.2. Vapaat tontit Savukoskella talvella 2010. Lähde: Savukosken kunta.

Omistus	Kirkonkylä	Martti	Kakkinen, Ruuvanoja	Mukkavaara	Yhteensä
Kunta	24	(2)	2	1	27
Yksityiset	24	12	10	4	50
Yhteensä	48	12	12	5	77

Tilasto osoittaa, että Savukoskella on potentiaalisia rakentamattomia asuntotontteja riittävästi ainakin lyhyellä tähtäyksellä myös alkavaa kaivostoimintaa silmälläpitäen.

4.4 Tekninen infrastruktuuri ja kaavoitus

Savukosken kunnassa vesi- ja viemärilaitos toimii Kirkonkylässä. Sivukylillä ei ole erillisiä vesi- tai jätevesilaitoksia. Vesilaitokset ovat kylä- tai talokohtaisia ja viemärijärjestelmät talokohtaisia. Martilla on muutama asunnon käytössä imeytyskenttä mutta niistä syntyvä kiinteä aines ajetaan muualle jatkokäsittelyyn. Oheisessa taulukossa on Kirkonkylän vesi- ja jätevesilaitoksen kapasiteettitiedot.

Taulukko 4.3. Savukosken Kirkonkylän vesi- ja viemärilaitoksen kapasiteettitiedot. Lähde: Savukosken kunta.

	Vesilaitos	Jätevesilaitos
Kylä	Kapasiteetti, m ³ /vrk	Kapasiteetti, m ³ /vrk
Kirkonkylä	650*	250**
Yhteensä	650	250

* = nykyinen otto n. 140 m³/vrk
 ** = nykyinen käyttö n. 120 m³/vrk

Itä-Lapin maakuntaliitto on 25.11.2009 hyväksynyt Soklin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan, joka vaatii vielä ympäristöministeriön vahvistuksen. Lisäksi parhaillaan on vireillä Soklin osayleiskaavan laatiminen. Myöhemmin on mahdollisesti tulossa vireille Soklin asemakaava. Kirkonkylän asemakaavan osalta ei tällä hetkellä ole vireillä oleellisia muutoksia tai laajennuksia, mutta näitä tarvitaan todennäköisesti myöhemmin Soklin kaivostoiminnan käynnistyessä (www.lapinliitto.fi; Savukosken valtuustostrategia 2009–2012; teknisen toimiston päällikkö Jarmo Ahtinen, 08.03.2010).

5 Kaivostoiminnan vaikutukset Savukosken kuntaan

5.1 Tarkastelun metodinen lähtökohta

Kaivostoiminnan vaikutuksia koskevan tarkastelun lähtökohtana ovat Ruralia-instituutissa tehdyt kaivostutkimusten tulokset, jotka koskevat kaivosten aluetaloudellisia vaikutuksia muun muassa työllisyyteen, väestömuutoksiin ja kuntatalouteen. Tutkimuksissa on ollut mukana myös Soklin kaivoshanke. Tutkimuksissa laskelmat on tehty RegFinDyn -aluemallilla. Mallista saa tarkempaa tietoa osoitteesta <http://www.helsinki.fi/ruralia/> > Asiantuntijapalvelut > RegFin-mallit. Laskelmien tulokset sisältävät sekä absoluuttista että suhteellista muutosta kuvaavia tunnuslukuja. Laskelmien tarkastelujakso kattaa kaivosten investointivaiheen sekä tuotantovaiheen vuoteen 2020 saakka. Myös tämän tutkimuksen laskelmat on tehty edellä mainitulla mallilla siten, että ne kohdentuvat seutukunta- ja kuntatasolle. Tämä tarkoittaa, että malli antaa keskeisten tekijöiden muutosvaikutukset sekä seutukunta- että kuntatasolla. (Saartenoja-Törmä-Valkosalo-Zawalinska 2007; Törmä-Reini 2009 a,b,c, Laasanen 2010, Törmä 2010.)

Työllisyysvaikutukset

Työllisyysvaikutusta koskevan tarkastelumme keskeinen käsite on henkilötyövuosi, joka tarkoittaa tilastokeskuksen määritelmän mukaan yhden henkilön säännöllistä vuosityöaikaa. Tällöin yrityksen tai yhteisön henkilötyövuosien määrä sisältää kaikki palkalliset työtunnit vähennettynä ylityötuntien määrällä ja jaettuna yrityksen tai yhteisön keskimääräisellä säännöllisellä vuosityöajalla (www.stat.fi). RegFinDyn-malli antaa tulokseksi kertoimet, jotka kuvaavat työllisyyden prosentuaalista muutosta seutukunta- ja kuntatasolla kaivoksen investointi- ja tuotantovaiheen tarkastelujaksolla 2011–2020. Tämä työllisyyspotentiaali kuvaa alueen ja kunnan mahdollisuuksia kaivostoiminnassa tarvittavan työvoiman kysynnän hyödyntämiseksi mahdollisimman tehokkaasti. RegFinDyn-aluemallin tuottaman kertoimen avulla laskettu muutos seutukunnan tai kunnan työpaikkamäärässä kuvaa henkilötyövuosien muutosta mainittuna ajanjaksona.

5.2 Kaivostoiminnan vaikutus Itä-Lapin kuntien työllisyyden kehitykseen

5.2.1 Henkilötyövuosikertymä Itä- ja Pohjois-Lapin sekä Rovaniemen seutukunnissa

Kaivostoiminnan käynnistymisen odotetaan parantavan merkittävästi Itä-Lapin työllisyystilannetta. Kaivostoiminnan vaatimat suorat investoinnit vaativat runsaasti työvoimaa, jonka määrä laskee, kun kaivoksen tuotantovaihe lähtee käyntiin. Kaivoksen käynnistäminen edellyttää myös määrättyjä tie- ja raitininvestointeja, joilla on oma työllisyysvaikutuksensa. Kaivostoimintaan liittyy myös kerroinvaikutuksia, mikä tarkoittaa työpaikkojen syntymistä muille toimialoille. Näitä ovat esimerkiksi julkisen hallinnon palvelut, kuten sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelut, minkä lisäksi vaikutukset ulottuvat myös monille yksityisille toimialoille.

Kaivoshankkeiden työllisyysvaikutukset ovat maksimissaan investointivaiheen loppuvuotena. Tuotantovaiheen käynnistyessä työvoimatarve vähenee nopeasti. Muutos on ajallisesti nopea niissä tapauksissa, joissa tuotanto aloitetaan vasta investointivaiheen jälkeen. Kaivoshankkeen kumulatiivinen työllisyysvaikutus nousee enimmilleen kaivoksen investointivaiheen lopussa, jolloin työvoimatarve on suurin. Työllis-

syysvaikutus laskee jyrkästi heti investointivaiheen jälkeen tuotantovaiheen käynnistyessä, jolloin työvoimatarve on selvästi pienempi kuin investointivaiheessa. Jäljempänä esitettävissä työllisyyslaskelmissa on mukana kaivostoiminnan kerroinvaikutukset, jotka ulottuvat eri toimialoille yksityisellä sektorilla ja myös julkisiin palveluihin (Törmä-Reini 2009 a).

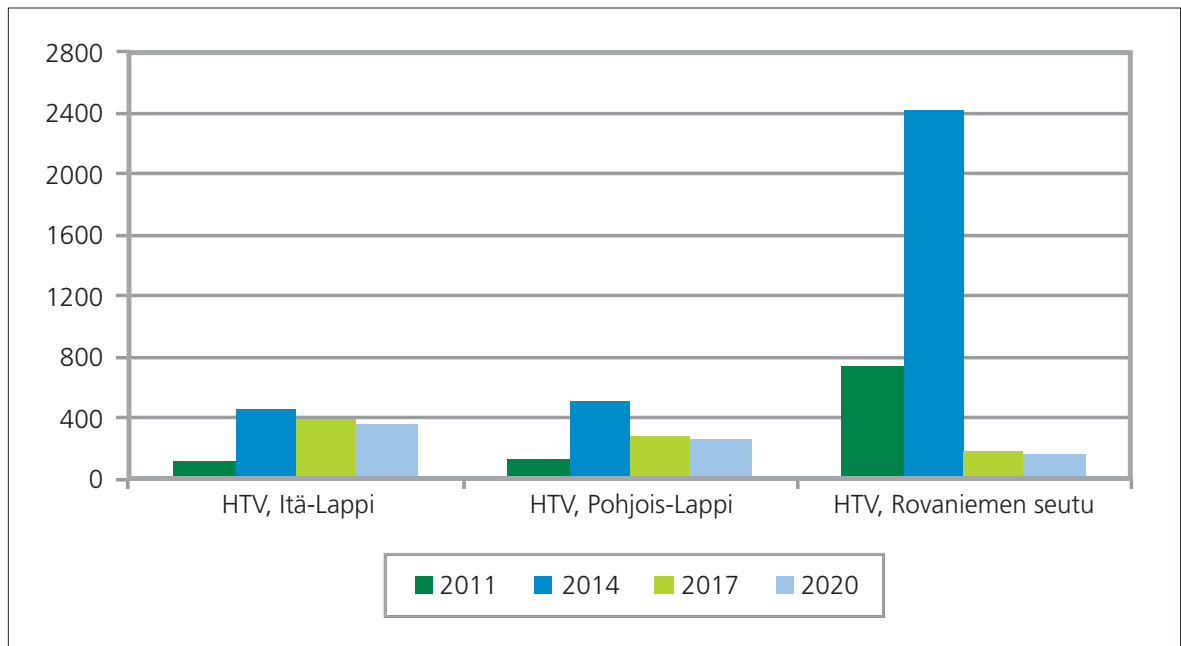
Kaivoshankkeeseen rekrytoitava työvoima koostuu karkeasti ottaen seuraavista ryhmistä:

- työssäkäyntialueen työvoimasta, josta osa vaihtaa alaa ja kouluttautuu kaivostoimintaan,
- työssäkäyntialueen työttömistä, joista osa rekrytoituu kaivostoimintaan,
- muuttajista, jotka muuttavat alueelle ja joista osa työllistyy kaivostoimintaan,
- pendelöijistä, jotka asuvat alueen ulkopuolella, mutta työllistyvät kaivostoimintaan,
- mahdollisesti myös ulkomaalaisista työntekijöistä.

Työtehtävien vaihtaminen ei vaikuta alueen työllisyys- tai työttömyysasteeseen. Työttömien työllistyminen lisää alueen työllisyyttä ja vähentää työttömyyttä. Nettomuuttajat lisäävät alueen työvoimaa ja sitä kautta myös työllisyyttä. Pendelöijät asuvat alueen ulkopuolella, mutta työllistyvät kaivostoimintaan. Heidän määränsä vaikuttaa ehkä investointivaiheessa alueen työpaikkaomavaraisuuteen. Savukosken kunnan näkökulmasta pendelöijä tulevat olemaan kaikki Soklin kaivoksen työntekijät, jotka eivät asu Savukoskella. Oletamme, että investointivaiheessa etäisyydet eivät ole este viikkopendelöinnille vuorottelevan työtavan takia. Aivan Savukosken lähikunnista on mahdollisuus myös päiväpendelöintiin. Monet edellä mainituista seikoista koskevat myös ulkomaalaisia työntekijöitä. Ulkomaalaisten verotusta koskevat omat säännöksensä, joista saa täsmällisen tiedon verohallinnon sivuilta (www.vero.fi).

RegFinDyn -mallilla lasketut työllisyysvaikutukset on mahdollista kohdentaa maakuntatason lisäksi myös seutukunta- ja kuntatasolle. Seuraavissa analyyseissä oletamme, että työllisyysvaikutukset kohdentuvat muuta Lappia enemmän Itä-Lapin, Pohjois-Lapin ja Rovaniemen seutukuntiin. Nämä muodostavat tarkastelussamme kaivoksen työssäkäyntialueen. Tarkastelemme kaivoshankkeen työllisyysvaikutuksia aluksi henkilötyövuosikertymän avulla. Esitämme ensin seutukuntatason tulokset, jotka perustuvat edellä mainitun mallin laskentatuloksiin.

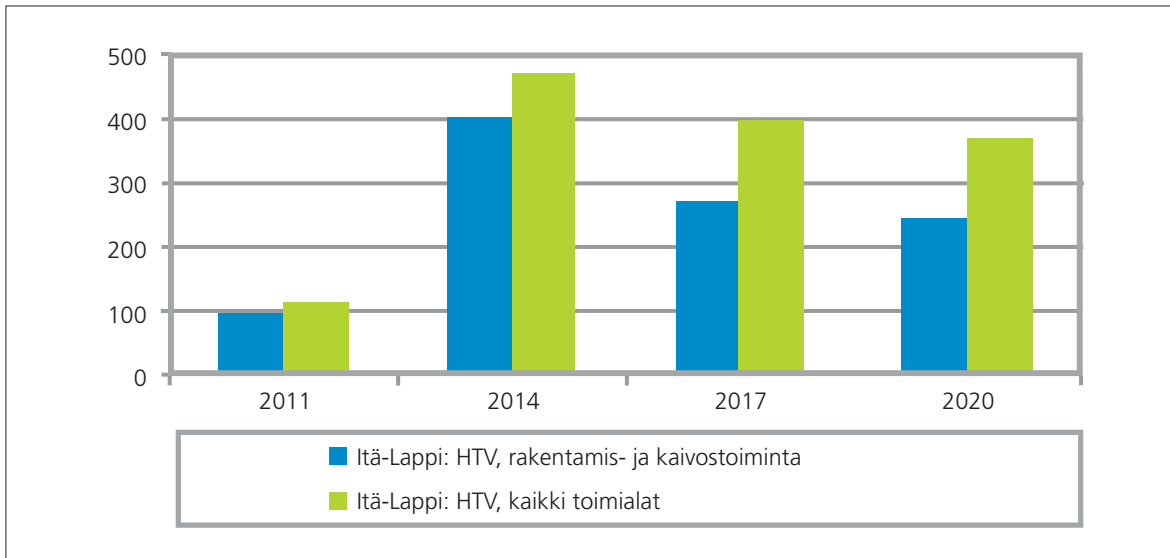
Tarkastelemme aluksi henkilötyövuosiarviota seutukuntatasolla. Arviossa ovat mukana kaivostoiminnan työllisyysvaikutukset ja ne sisältävät myös kerroinvaikutukset muille toimialoille. Arviossa on myös mukana kaivostoiminnan johdosta alueelle syntyvä nettomuuttovaikutus (nettomuutosta tarkemmin kappaleessa 5.3). Tarkastelujakso alkaa vuodesta 2011, joka on oletettu kaivoksen rakentamisen käynnistymisvuosi. Vuosi 2014 olisi investointivaiheen päätösvuosi. Vuodet 2017 ja 2020 kuvaavat vakiintuneen tuotantovaiheen vuosia. Tällöin lähialueiden (Savukoski, Kemijärvi, Pelkosenniemi, Salla, Sodankylä) osuus henkilötyövuosista nousisi keskimäärin noin 70 % tasolle. Seuraavassa kuviossa on esitetty henkilötyövuosikertymä työssäkäyntialueella eli Itä- ja Pohjois-Lapin sekä Rovaniemen seudun seutukunnissa.

Kuvio 5.1. Henkilötyövuosikertymä seutukunnittain kumulatiivisesti laskettuna.

Rovaniemen seudun työllisyyspotentiaali on selvästi muita suurempi, jolloin laskelma tuottaa suurimman henkilötyövuosikertymän tälle alueelle erityisesti investointivaiheessa. Itä- ja Pohjois-Lapin työllisyyspotentiaalit ovat keskenään samaa luokkaa, jolloin työllisyysvaikutukset ovat investointivaiheessa samaa tasoa. Vakiintuneen tuotantovaiheen aikana Itä-Lapin henkilötyövuosimäärä asettuu vajaan 400 henkilötyövuoden tasolle, mikä on jossain määrin korkeampi kuin Pohjois-Lapissa ja selvästi suurempi kuin Rovaniemen seudulla. Seutukuntien väliset erot aiheutuvat lähinnä alueiden työllisyyspotentiaalien rakenne-eroista ja siitä, että tuotantovaiheen alkaessa työvoimatarpeen vähennys kohdentuu eri lailla kyseisiin alueisiin. Työvoimaa jää Itä- ja Pohjois-Lappiin enemmän kuin Rovaniemen seudulle.

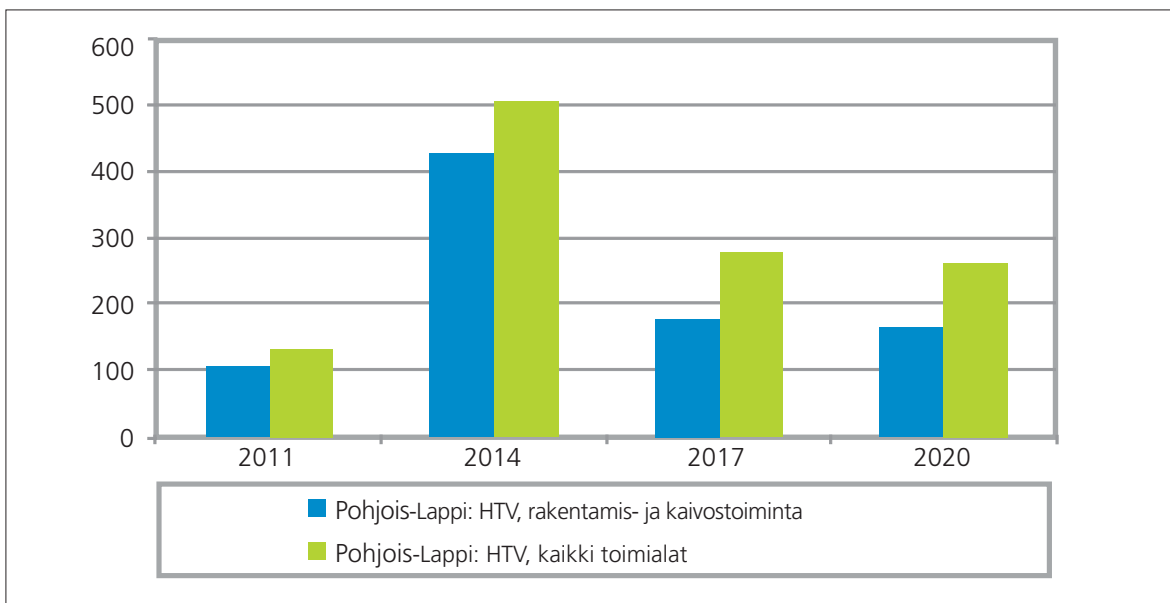
Seuraavassa tarkastellaan seutukunnittain henkilötyövuosikertymää, jossa kokonaiskertymän lisäksi on esitetty pelkästään rakentamis- ja kaivostoiminnan tuottamat henkilötyövuodet. Tarkoituksena on havainnollistaa rakentamistoiminnan kasvun merkitystä kaivoksen investointivaiheessa. Luvut sisältävät myös kerroinvaikutukset. Pääosa rakentamiseen luettavista henkilötyövuosista syntyy erityisesti kaivoksen investointivaiheen aikana kaivoksen rakentamistöistä. Luvuissa on kuitenkin kerroinvaikutuksena mukana myös muun rakentamistoiminnan vaikutus.

Kuvio 5.2. Itä-Lappi, henkilötyövuodet rakentamis- ja kaivostoiminnan toimialalla sekä yhteensä.

Kaivoksen investointivaiheessa rakentamistoiminnan osuus henkilötyövuosikertymästä on selvästi suurempi kuin kaivoksen tuotantovaiheessa. Pääosa kaikesta henkilötyövuosikertymästä syntyy näiden kahden toimialan yritystoiminnan seurauksena. Rakentamisvaiheessa henkilötyövuosia kertyy kokonaisuutena noin 1,2 kertaa enemmän kuin pelkästään rakentamis- ja kaivostoiminnan seurauksena. Kaivoksen tuotantovaiheessa suhde on noin 1,5-kertainen.

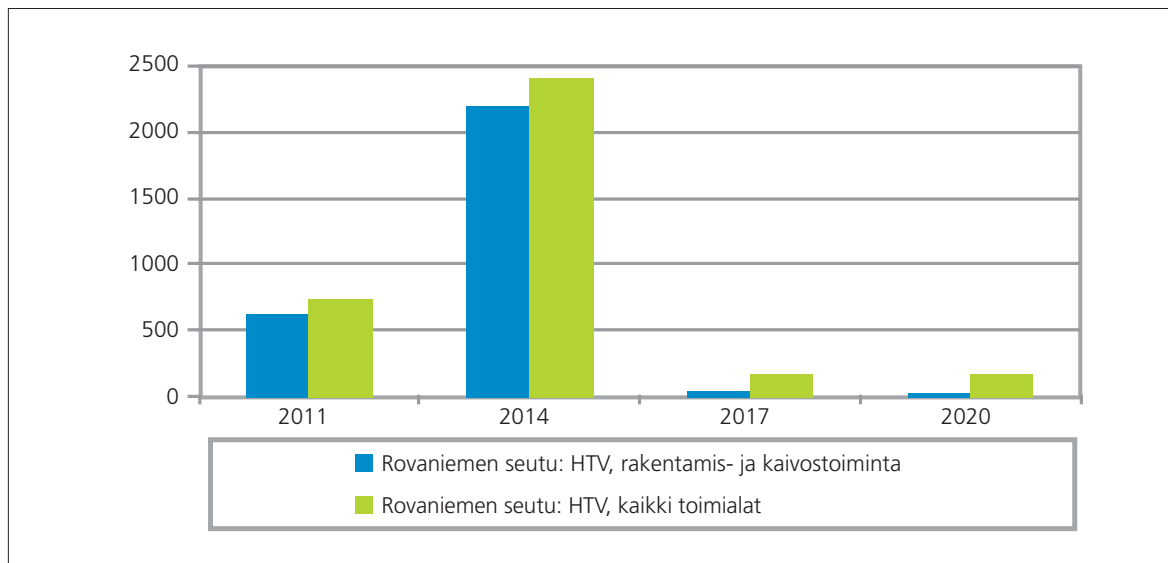
Pohjois-Lapissa tilanne on hyvin samankaltainen, vaikka henkilötyövuosikertymät poikkeavatkin jossain määrin Itä-Suomen henkilötyövuosimäärästä.

Kuvio 5.3. Pohjois-Lappi, henkilötyövuodet rakentamis- ja kaivostoiminnan toimialalla sekä yhteensä.

Kaivoksen rakentamistoiminnan osuus henkilötyövuosikertymästä on myös Pohjois-Lapissa selvästi suurempi kuin kaivoksen tuotantovaiheessa. Rakentamisvaiheessa henkilötyövuosia kertyy tässä tapauksessa kokonaisuutena noin 1,2 kertaa enemmän kuin pelkästään rakentamis- ja kaivostoiminnan seurauksena. Kaivoksen tuotantovaiheessa henkilötyövuosia kertyy kokonaisuutena noin 1,6 kertaa enemmän kuin rakentamis- ja kaivostoiminnasta.

Rovaniemen seudun tilanne poikkeaa erityisesti kaivoksen tuotantovaiheen henkilötyövuosikertymän osalta selvästi edellisistä.

Kuvio 5.4. Rovaniemen seutu, henkilötyövuodet rakentamis- ja kaivostoiminnan toimialalla sekä yhteensä.

Investointivaiheessa henkilötyövuosien kokonaismäärä on noin 1,2-kertainen verrattuna pelkästään kaivoksen rakentamisesta syntyviin henkilötyövuosiin. Kaivoksen tuotantovaiheen aikana henkilötyövuosimäärä laskee jyrkästi, koska työvoimatarve vähenee oleellisesti. Kokonaishenkilötyövuosimäärä on kaivoksen tuotantovaiheen aikana lähes viisinkertainen verrattuna pelkästään rakentamisesta ja kaivostoiminnasta syntyvien henkilötyövuosien määrään.

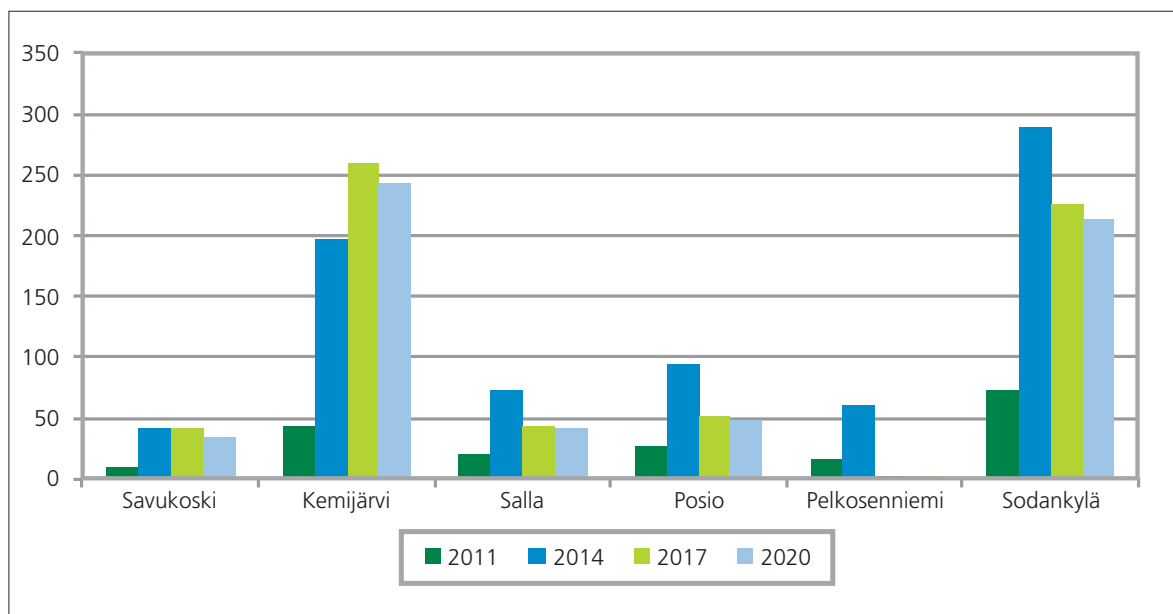
5.2.2 Henkilötyövuosikertymä Itä-Lapin kunnissa

Kaivostoiminnan käynnistyminen Soklissa luo Pohjois-Suomeen työtä ja toimeentuloa ja samalla taloudellista kasvua (Törmä-Reini 2009a). Uusista toimeentulomahdollisuuksista seuraa, että ihmiset hakeutuvat alueelle, jossa on tarjolla työtä ja toimeentuloa. RegFinDyn-malli ottaa huomioon muun ohella myös työvoimatarpeen synnyttämän muuttoliikkeen, joka suuntautuu kaivoksen työssäkäyntialueelle. Kyseessä on nettomuuttolaskelma, joka tarkoittaa alueelle muuttavan ja alueelta muuttavan väestön määrän erotusta. Nettomuuttajien määrän ollessa positiivinen se lisää kaivostoiminnasta syntyvien henkilötyövuosien määrää, joka voidaan kohdentaa seutukunta- ja kuntatasolle. Savukosken kunnan kannalta on tärkeää, että mahdollisimman moni kaivoshankkeeseen työllistyvä asettuisi pysyvästi asumaan kuntaan.

Kun arvioidaan muuttajien työllistymisestä aiheutuvien henkilötyövuosien määrää, on oletettava, että muuttajien ikärakenne vastaa keskimääräistä maan työllisen väestön ikärakennetta ja että työllistyminen kaivokseen koskee yli 18-vuotiaita henkilöitä. Tästä seuraa, että muuttajista noin 75 % on työikäisiä. RegFinDyn-mallin laskelman mukaan nettomuutto Lappiin olisi Soklin kaivoshankkeen käynnistymisen johdosta kumulatiivisesti laskettuna enimmillään yhteensä noin 1 000 henkilöä, josta työikäisiä olisi noin 750. Nettomuuttoliike saavuttaisi huippunsa kaivoshankkeen investointien päättämisen vuonna 2014, minkä jälkeen se laskisi ensin jyrkästi ja vakiintuisi kaivoksen tuotantovaiheessa keskimäärin 100 henkilön tasolle.

Kun arvioidaan nettomuuton kohdealueita ja kuntia, lähtökohtana on, että muutto suuntautuu ensi sijassa kaivoksen työssäkäyntialueelle, joka tässä tapauksessa tarkoittaa Itä- ja Pohjois-Lapin sekä Rovaniemen seutukuntia. Arvioimme nettomuutosta aiheutuvan kuntakohtaisen henkilötyövuosien kasvun käyttämällä kunnassa työllistyneiden määrää. Oletamme, että Savukosken kunta kaivoksen sijaintipaikkakuntana hyötyy muuttoliikkeestä suhteellisesti enemmän kuin naapurikunnat. Tämä on otettu huomioon kertoimella, koska etäisyyksien vuoksi päivittäinen työssäkäynti Soklissa on käytännössä realistista pääosin vain Savukoskelta.

Seuraavassa kuviossa on esitetty Itä-Lapin kuntien henkilötyövuosikertymät kumulatiivisesti laskettuna, kun nettomuuton vaikutus otetaan huomioon. Tarkastelussa on mukana myös Sodankylä, koska se kuuluu sijaintinsa vuoksi selvästi Soklin kaivoksen lähityössäkäyntialueeseen. Laskelmassa on mukana kaikki kerroinvaikutukset.

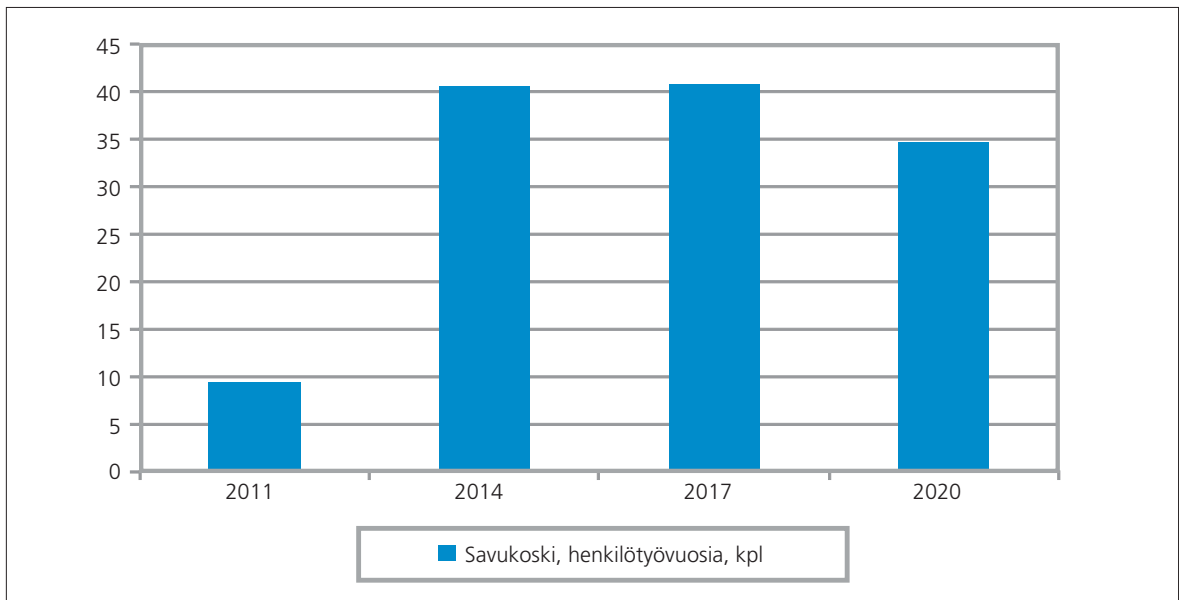
Kuvio 5.5. Henkilötyövuosimäärä Itä-Lapin kunnissa kumulatiivisesti laskettuna nettomuuton vaikutus mukaan lukien.

Henkilötyövuosia arvioidaan kertyvän Sodankylään ja Kemijärvelle selvästi muita kuntia enemmän, koska niiden työllisyyspotentiaali on muihin kuntiin verrattuna suurempi. Laskelman mukaan henkilötyövuosien määrä kasvaisi Sodankylässä investointivaiheen loppuun mennessä vajaaseen 300 henkilötyövuoteen ja vakiintuisi tuotantovaiheessa runsaan 200 henkilötyövuoden tasolle. Kemijärvellä henkilötyövuosien määrä kasvaisi investointivaiheen loppuun tultaessa enimmillään runsaaseen 250 henkilötyövuoteen ja laskisi siitä tuotantovaiheen aikana vain hieman.

Savukosken henkilötyövuosien määrä kasvaisi investointivaiheessa runsaaseen 40 henkilötyövuoteen ja vakiintuisi tuotantovaiheen aikana noin 35 henkilötyövuoden tasolle. Savukoskea suuremmasta työvoimapotentialista johtuen Sallan ja Posion henkilötyövuosimäärä kasvaisi jossain määrin Savukoskea korkeammaksi. Pelkosenniemen henkilötyövuosimäärä kasvaisi investointivaiheessa enemmän kuin Savukoskella, mutta laskisi tuotantovaiheessa selvästi muita alhaisemmalle tasolle. Tämä johtuu kuntien erilaisesta elinkeinorakenteesta. Pelkosenniemellä esimerkiksi rakentamis- sekä majoitus- ja ravitsemusalat työllistävät selvästi enemmän kuin Savukoskella. On huomattava, että edellä oleva arvio ei ota huomioon minkään kunnan osalta mahdollisten erityistoimenpiteiden vaikutusta kaivostoimintaan työllistyvien saamiseksi muuttamaan juuri omaan kuntaan.

Nettomuutto kasvattaisi Savukosken henkilötyövuosien määrää vuosina 2011–2020 keskimäärin runsaalla 10 henkilötyövuodella vuodessa. Kemijärvellä vastaava kasvu olisi runsaat 30, Sallassa ja Posiolla noin 10, Pelkosenniellä noin 5 ja Sodankylässä noin 40 henkilötyövuotta. Pääosa nettomuuton aiheuttamasta henkilötyövuosikasvusta erityisesti kaivoksen investointivaiheessa valuisi kuitenkin Rovaniemelle. Määrä olisi maksimissaan keskimäärin noin 500 henkilötyövuotta investointivaiheen loppuvuotena.

Seuraavassa kuviossa on esitetty vielä erikseen henkilötyövuosien kehitys kumulatiivisena Savukoskella.

Kuvio 5.6. Savukosken henkilötyövuosimäärä kumulatiivisesti laskettuna nettomuuton vaikutus mukaan lukien.

Savukosken henkilötyövuosimäärä nousi enimmillään runsaaseen 40 henkilötyövuoteen investointivaiheen lopussa ja heti sen jälkeen ja laski vain hiukan vuoteen 2020 mennessä. Henkilötyövuosien kasvutrendi poikkeaa siis hiukan seutukuntaakohtaisesta trendistä, jossa maksimi saavutetaan investointivaiheen päättyessä. Kuntaakohtaiset poikkeamat tästä trendistä johtuvat pääosin erilaisesta elinkeinorakenteesta ja työllisyytilanteesta.

On huomattava, että todellinen henkilötyövuosien määrä kunnassa riippuu siitä, kuinka moni kaivokseen työllistyvä asettuu asumaan tiettyyn kuntaan. Tämä riippuu puolestaan monista kuntaakohtaisista tekijöistä ja vaatii joka tapauksessa kunnalta aktiivisia toimenpiteitä. Toimenpiteitä, joihin jokaisen kunnan kannattaa kiinnittää huomiota, ovat muun muassa asunto- ja tonttipolitiikka, toimivat peruspalvelut sekä vapaa-ajan palvelut ja harrastusmahdollisuudet (Laasanen, 2010).

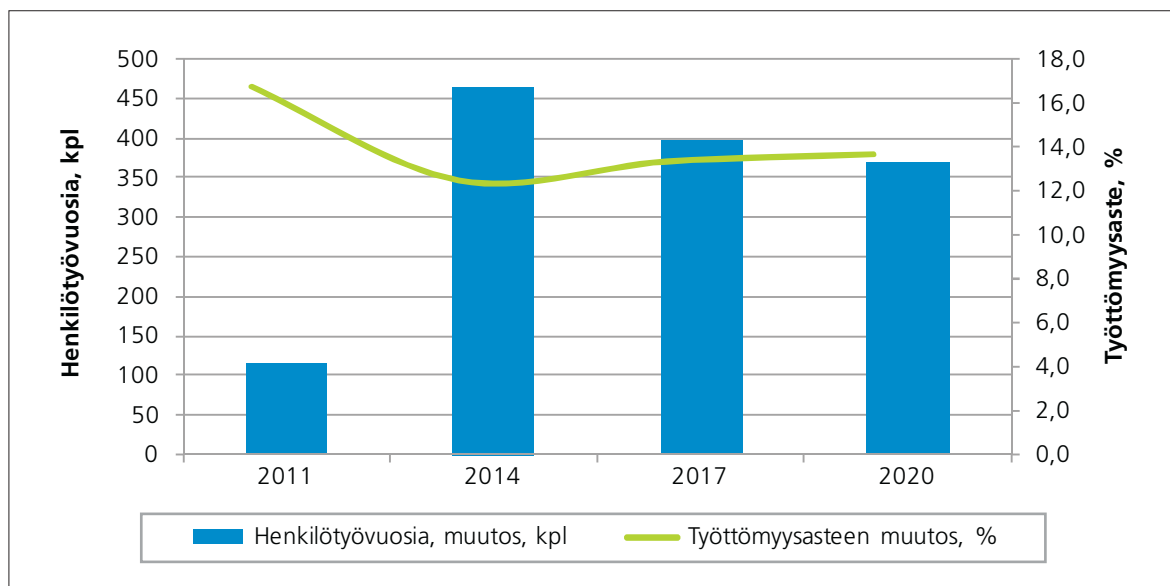
5.2.3 Työttömyys Itä-Lapin seutukunnassa ja Savukosken kunnassa

Itä-Lapin työttömyysaste oli vuonna 2009 keskimäärin 18,2 %, Pohjois-Lapin 13,5 ja Rovaniemen seudun 16,1 % (Tilastokeskus, Lapin TE-keskus, www.lapinliitto.fi). Soklin kaivoshankkeelta odotetaan merkittävää parannusta alueen työttömyyteen. Kaivoshankkeen työllisyysvaikutukset näkyvät sekä henkilötyövuosien kasvuna että työttömyyden laskuna.

RegFinDyn-mallin laskelmien mukaan työttömyysaste laski maakuntatasolla enimmillään runsaan yhden prosenttiyksikön kaivoksen investointivaiheen loppuun mennessä. Investointivaiheen jälkeen työvoimatarve vähenee merkittävästi, mikä heikentää työllisyytilannetta. Vuoteen 2020 ulottuvan tarkastelu-

jakson aikana työttömien määrä on kuitenkin selvästi alhaisempi kuin ennen hankkeen käynnistymistä. Mallin mukaan työttömiä olisi tarkastelujakson päättyessä runsaat 400 vähemmän kuin kaivostoiminnan alkaessa.

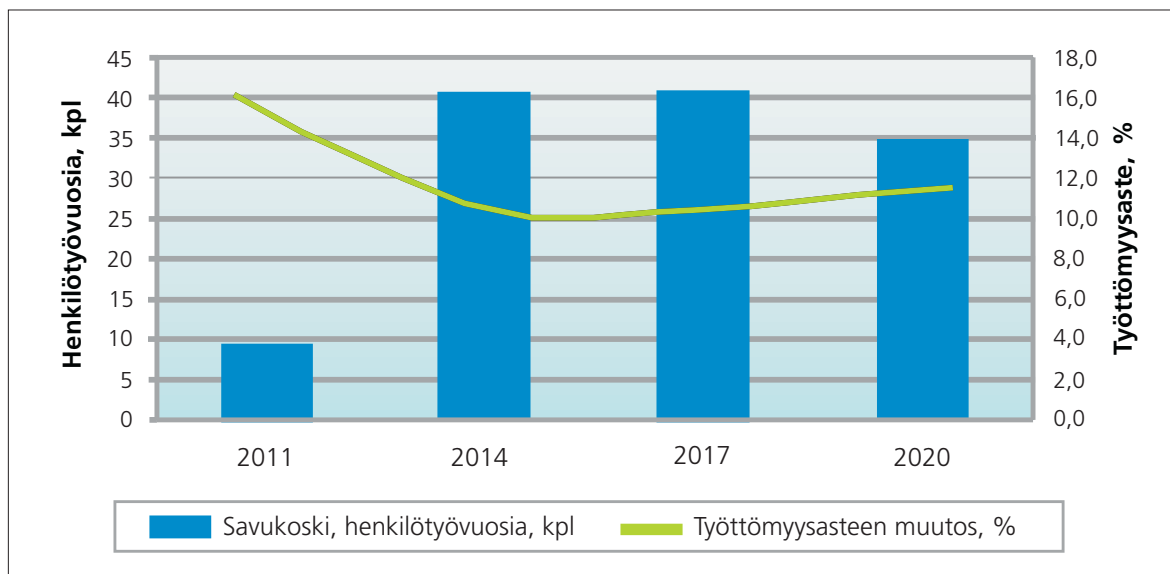
Kun tarkastellaan työttömyystilannetta kuntatasolla, maakuntatason vaikutukset on kyettävä disaggregoimaan kuntatasolle. Kuntien työllisyysrakenteen erot vaikuttavat siihen, että kuntakohtaisen työttömyyden muutokset eivät välttämättä tapahdu suhteessa yksi yhteen verrattuna maakuntatason työttömyyden muutokseen. Seuraavassa tarkastellaan työttömyyden muutosta ensin Itä-Lapin seutukunnassa. Lähtökohtana on seutukunnan työttömyystilanne vuonna 2009, jolloin keskimääräinen työttömyysaste oli 18,2 ja työttömiä yhteensä 1 485 henkilöä. Työttömyyden muutoslaskelma perustuu siihen, kuinka paljon kaivoksen työllistävä vaikutus laskee työttömyyttä seutukunnassa.

Kuvio 5.7. Itä-Lapin työttömyysasteen muutos.

Kaivostoiminta lisää Itä-Lapin työllisyyttä enimmillään runsaan 400 henkilötyövuoden verran. Henkilötyövuosien määrä on maksimissaan investointivaiheen lopussa. Samalla työttömyystilanne kääntyisi laskuun ja olisi alhaisimmillaan juuri investointivaiheen lopussa. Tuotantovaiheen aikana työttömyys vakiintuisi noin 12 % tasolle, mikä on selvästi alhaisempi kuin ennen kaivostoiminnan käynnistymistä.

Seuraavassa tarkastellaan työttömyyden muutosta Savukosken kunnassa. Työttömyyden muutos perustuu myös tässä siihen, kuinka paljon kaivoksen työllistävä vaikutus laskee työttömyyttä. Lähtökohtana on vuoden 2009 työttömyystilanne, jossa työttömyysaste oli 17,8 % ja työttömien määrä oli noin 100 henkilöä.

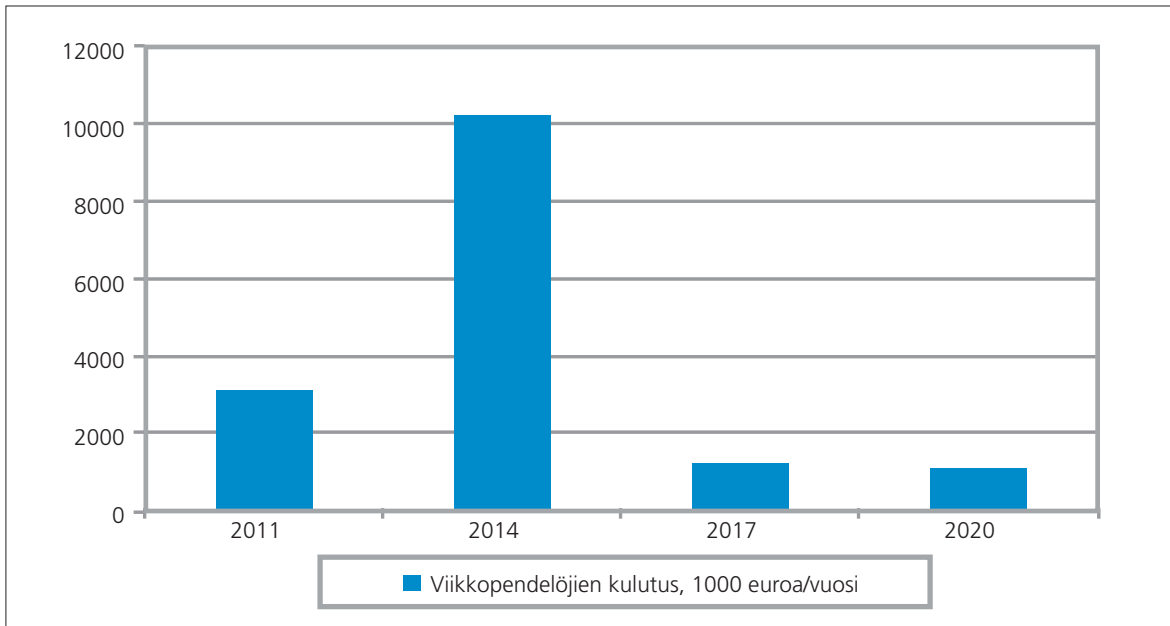
Kuvio 5.8. Savukosken työttömyysasteen muutos.

Savukosken työllisyystilanne paranisi kaivoksen investointivaiheen loppua kohti mentäessä ja vielä tuotantovaiheen alkaessa ja laskisi seuraavina vuosina vain hieman. Kaivoksen investointivaiheessa työttömyys aleni nopeasti, koska työvoimatarve on silloin suurin. Tuotantovaiheen aikana työttömyys kääntyi lievään nousuun, koska kaivoksen rakentamisesta vapautuu työvoimaa. Työttömyys vakiintuu kuitenkin tuotantovaiheen aikana alkuperäistä alemmalle, noin 10–11 prosentin tasolle. Arvio ei ota huomioon Savukosken kunnan mahdollisia erityistoimia kaivostyöntekijöiden saamiseksi asumaan kuntaan.

5.2.4 Pendelöijien rahankäytön vaikutus

Olemme määritelleet pendelöinnin käsitteen kappaleessa 2.5. RegFinDyn -aluemalliin pohjautuvat laskelmamme osoittavat, että työssäkäynti Soklin kaivokseen on suurelta osin pendelöintiä. Savukosken kunnan näkökulmasta se osa työvoimasta, joka ei asu Savukoskella, on pendelöijä. Pendelöijät hyödyttävät kuitenkin taloudellisesti Savukosken kuntaa, vaikka hyöty ei perustu ansiotuloista saataviin kunnallisveroihin. Oletamme, että kaivostoiminta on vuorotyötä, jota tehdään tietyn pituisissa jaksoissa, ja joita seuraa työntekijöiden vapaat. Oletamme myös, että lähinnä kaivoksen sijainnista johtuen pendelöijät asuvat ja majoittuvat työjaksot kaivoksen läheisyydessä Savukoskella, esimerkiksi parakkimajoituksessa. Työssäolojakson aikana työntekijät kuluttavat ja käyttävät pääosin Savukosken kunnan julkisia ja yksityisiä palveluja ja tuovat tätä kautta taloudellista hyötyä kunnalle.

Varovaisen laskelman mukaan viikkopendelöijien kulutukseksi voitaisiin arvioida noin 450 euroa kuukaudessa. Tähän sisältyvät elämiseen liittyvät kulut ja asumiskulut. Henkilötyövuosien perusteella voimme laskea karkealla tasolla euromääräisen vuosikulutuksen, joka on esitetty seuraavassa kuviossa. Laskelma ei ota kantaa siihen, miten kulutushyöty jakautuu työssäkäyntialueen sisällä. Laskelmassa oletetaan, että tehollisia työkuukausia kertyy runsaat kahdeksan kuukautta.

Kuvio 5.9. Arvio viikkopendelöinnin tuomasta kulutuksen lisäyksestä Savukoskella.

Laskelma osoittaa kulutuksen euromääräisen arvon kumulatiivisena eränä kaivoksen investointi- ja tuotantovuosina. Rahallinen arvo nousisi runsaaseen 10 miljoonaan euroon kaivoksen investointivaiheen loppuvuosina, jolloin työvoimatarve on suurin. Tuotantovaiheen aikana kulutuksen määrällinen taso laskisi selvästi. Kulutukseen käytetty rahamäärä vastaisi enimmillään kaivoksen investointivaiheen loppuvuosina noin 12 henkilötyövuoden lisäystä, josta määrä laskisi tuotantovaiheen aikana selvästi alemmalle tasolle. Savukosken kunnan kannalta on tärkeää, että se kykenisi hyödyntämään kulutuksen lisäyksen mahdollisimman tehokkaasti. Tämä tarkoittaa käytännössä, että hyödykkeiden ja palvelujen tuottaminen tulisi olla mahdollisimman pitkälle Savukosken liike-elämän ja yritystoiminnan sekä muiden palveluorganisaatioiden käsissä. Sama koskee myös asumispalveluja.

5.3 Kaivostoiminnan aiheuttama nettomuutto ja väestömuutos Itä-Lapissa ja Savukoskella

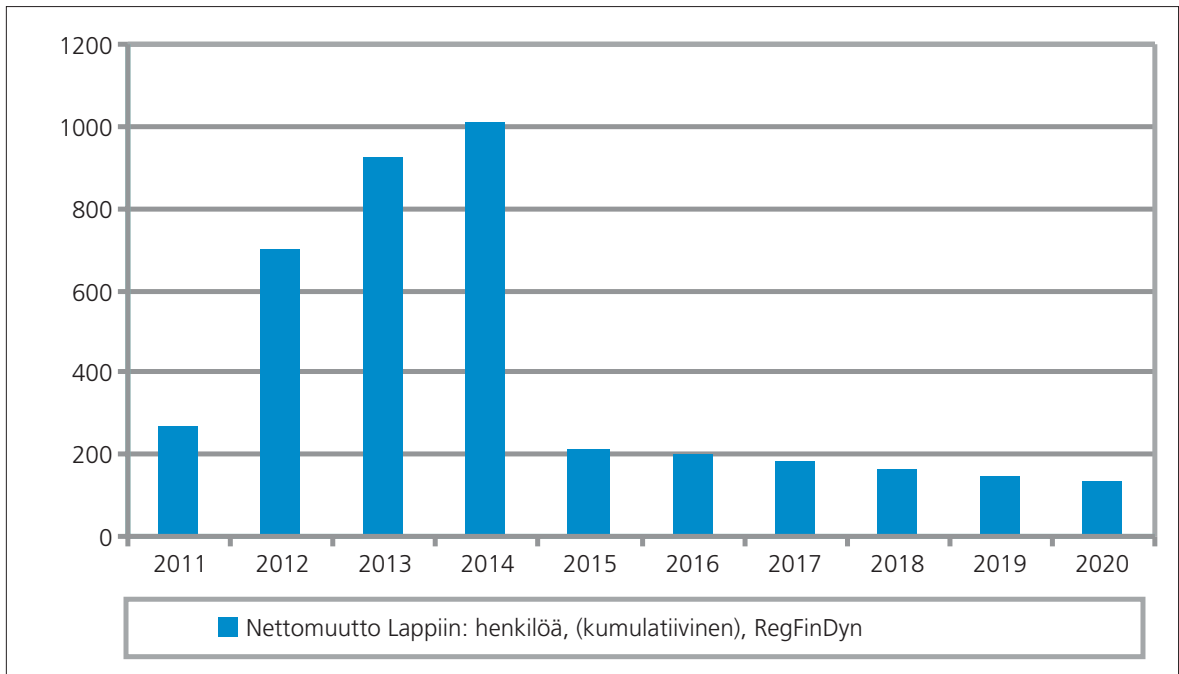
5.3.1 Nettomuutto

RegFinDyn -mallin mukaan taloudellinen kasvu jollain alueella lisää taloudellisia eroja muihin alueisiin verrattuna ja saa aikaan muuttoliikkeen alueelle. Kaivostoiminnan käynnistäminen Soklissa vaikuttaa siihen, että ihmiset muuttavat alueelle saadakseen työtä. RegFinDyn -malli tuottaa nettomuuttolaskelman, joka kuvaa tietyltä alueelta pois muuttavan ja kyseiselle alueelle muuttavan väestömäärän erotusta. Soklin kaivostoiminnan käynnistäminen aiheuttaa sen, että alueen väestömäärä kasvaa nopeasti investointivaiheen aikana ja hidastuu tuotantovaiheen aikana, koska osa kaivoksen rakentajista muuttaa pois kaivoksen valmistuttua. Kun arvioidaan kaivoshankkeeseen ja muille toimialoille työllistyvien ja alueelle muuttavien määrää, työssäkäyntialueena on pidettävä Itä- ja Pohjois-Lapin sekä Rovaniemen seutukuntien aluetta.

Koko Itä-Lapin, Pohjois-Lapin ja Rovaniemen alueen työllisyys paranee, mikä vaikuttaa muuttoliikkeen kautta myös alueen väestökehitykseen. Kaivostoimintaan ja välillisesti myös muille toimialoille työllistyvä työvoima koostuu alueen omasta työssä olevasta väestöstä, joka vaihtaa työtä, työttömänä olevasta

väestöstä, alueelle muuttavasta väestöstä ja pendelöinnin kautta alueelle tulevasta väestöstä. Pysyvään väestömuutokseen vaikuttaa vain se osa väestöstä, joka muuttaa asumaan alueelle.

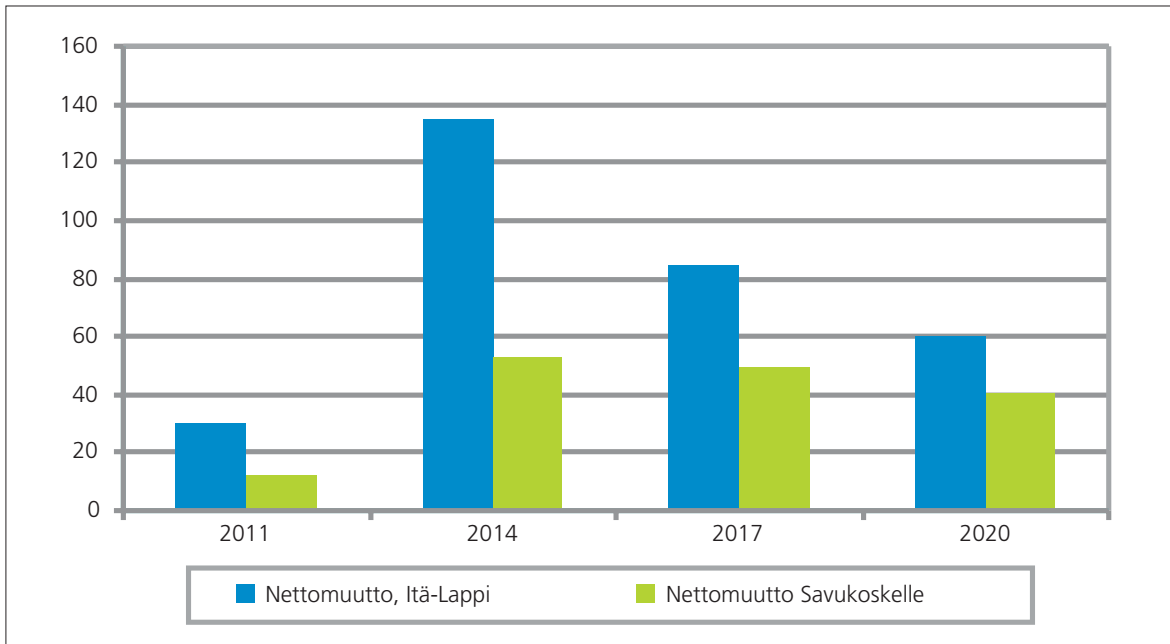
RegFinDyn-malliin perustuva perusarvio nettomuuttoliikkeestä Lappiin on esitetty seuraavassa kuviossa.

Kuvio 5.10. Soklin kaivoksen vaikutus nettomuuttoon Lappiin vuosina 2011–2020.

Kaivostoiminnan vuoksi Lappiin muuttaisi investointivaiheen päättyessä, vuoden 2014 loppuun mennessä enimmillään yhteensä noin 1 000 henkilöä, minkä jälkeen määrä laskisi välittömästi tuotantovaiheen alkaessa 200 henkilöön ja sen jälkeen keskimäärin noin 100 henkilöön vuosina 2015–2020. Jyrkkä muutos kaivoksen investointivaiheen ja tuotantovaiheen taitekohdassa aiheutuu siitä, että kaivoksen tuotantovaiheessa työvoimatarve on oleellisesti pienempi kuin investointivaiheessa.

Savukosken kunnan kannalta on tärkeää, että mahdollisimman moni Soklin kaivoshankkeeseen työllistyvä muuttaisi ja asettuisi asumaan Savukoskelle. Väestömuutokseen vaikuttaa omalta osaltaan Savukosken kunnan asunto- ja tonttipolitiikka. Kunnassa tulisi olla riittävästi vapaita asuntotontteja ja asuntoja kaivos- ja muun toiminnan työllistämiä ihmisiä varten. Kaivostoiminta vaikuttaa alueen työllisyyteen pysyvästi sekä investointivaiheessa että tuotantovaiheessa. Seuraavassa kuviossa on esitetty arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta nettomuuttoon Itä-Lappiin ja Savukoskelle.

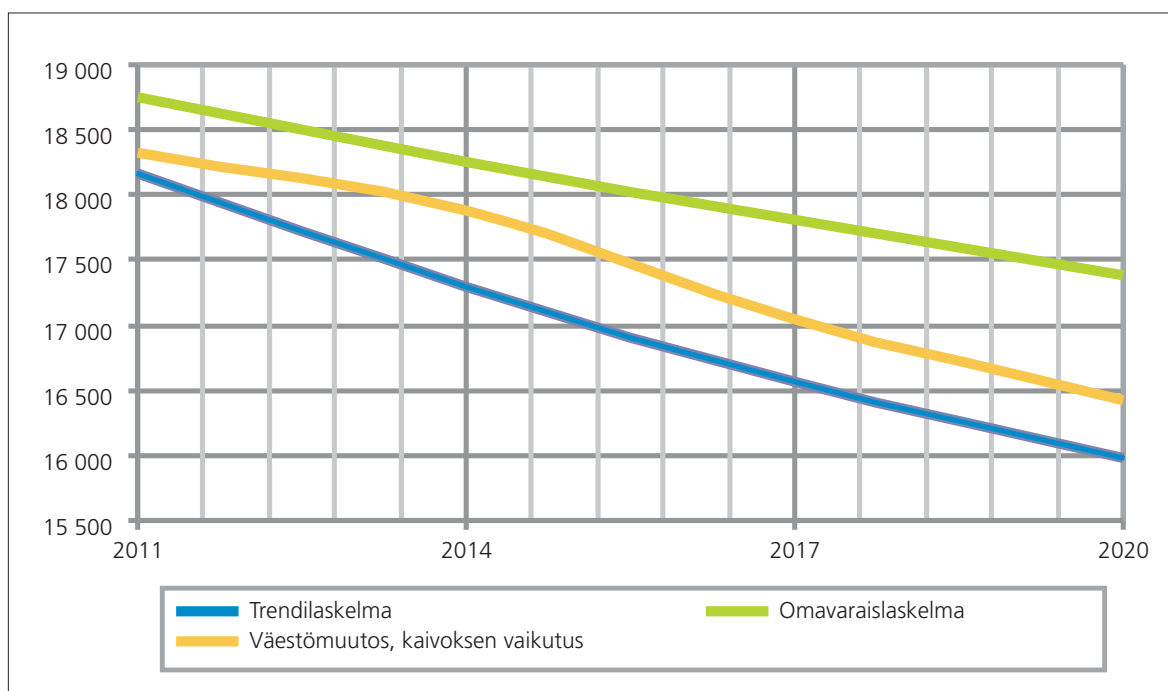
Kuvio 5.11. Soklin kaivoksen vaikutus nettomuuttoon Itä-Lappiin ja Savukoskelle.

Nettomuutto on laskettu alueiden työllisyyspotentiaalien suhteessa Lappiin suuntautuvasta nettomuuttovirrasta. On huomattava, että nettomuutto sisältää myös muun väestön kuin suoraan Soklin kaivokseen työllistyvän väestön. Nettomuutto on suurimmillaan kaivoksen investointivaiheen loppuun mentäessä, josta se laskee jyrkästi tuotantovaiheen alkaessa. Koko seutukunnan alueella nettomuutto nousi enimmillään noin 140 henkilöön ja laski siitä noin 60 henkilöön tarkastelujakson loppuun mentäessä. Savukoskella määrä kasvasi enimmillään noin 55 henkilöön ja laski siitä noin 40 henkilöön tarkastelujakson loppuun mentäessä.

5.3.2 Väestömuutos

Seuraavaksi tarkastelemme kaivostoiminnan vaikutusta väestömuutokseen erityisesti Itä-Lapissa ja Savukoskella. Käytämme tarkastelussa hyväksi Tilastokeskuksen ennusteita Itä-Lapin ja Savukosken kunnan väestökehityksestä. Tilastokeskus julkaisee kaksi erilaista ennustetta, joista toinen on demografinen trendilaskelma ja toinen omavaraislaskelma. Trendilaskelma kuvaa alueen tulevaa väestökehitystä olettaen, että viime vuosien väestönkehitys jatkuisi samanlaisena. Ennuste ottaa huomioon muuttoliikkeen. Omavaraislaskelma kuvaa alueen tulevaa väestökehitystä, jossa muuttoliikettä ei oteta huomioon.

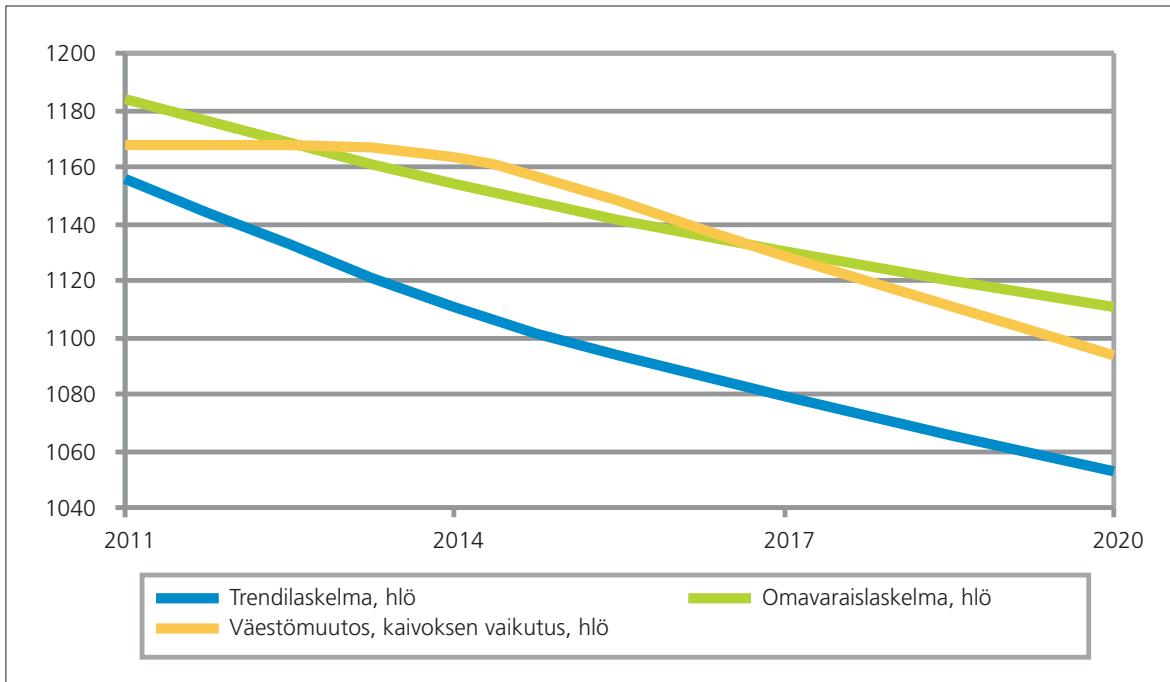
Oheisessa kuviossa on esitetty alueen kuntien yhteenlaskettu väestöennuste ajanjaksolla 2011–2020. Kuvioon on merkitty Tilastokeskuksen trendilaskelma ja omavaraislaskelma sekä RegFinDyn-malliin perustuva laskelma, jossa kaivostoiminnan vaikutus on otettu huomioon. Kaivoksen vaikutuksen olemme laskeneet trendilaskelman mukaisiin lukuihin verrattuna.

Kuvio 5.12. Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta väestömuutokseen Itä-Lapin kunnissa.

Trendilaskelman mukaan Itä-Lapin väestö vähenisi vuodesta 2011 vuoteen 2020 mennessä vajaalla 2 200 henkilöllä eli noin 12 %:lla ja omavaraislaskelman mukaan vajaalla 1 400 henkilöllä eli noin 7 %:lla. Vaikka kaivoksen vaikutus otetaan huomioon, vähenisi väestö runsaalla 1 900 henkilöllä eli noin 10 %:lla. Kaivostoiminnan johdosta alueen väestökehitys olisi siis noin 2 % myönteisempää kuin ilman kaivostoimintaa. Vertailun pohjana olevat väestöennusteet ovat niin vahvasti negatiiviset, että alueella tarvittaisiin vielä voimakkaampia työllisyystoimenpiteitä kuin tarkastelun kohteena oleva kaivoshanke näyttäisi tuottavan.

Savukosken kunnan väestökehitys on ollut viime vuosien aikana negatiivinen. Myös väestöennuste vuoteen 2020 on negatiivinen. Seuraavassa kuviossa on esitetty väestöennusteen trendilaskelma ja omavaraislaskelma sekä RegFinDyn-laskelma, jossa on otettu huomioon myös kaivostoiminnasta syntyvä nettomuuttovaikutus. Kaivostoiminnan aiheuttama nettomuuttovirta Savukoskelle on arvioitu kaivostoiminnan työllisyysvaikutuksen perusteella. Savukosken kunnan osuus nettomuuttovirrasta on vastaava kuin henkilötyövuosien osuus työssäkäyntialueen henkilötyövuosista. Tämä osuus on lisätty trendilaskelman mukaiseen ennusteeseen.

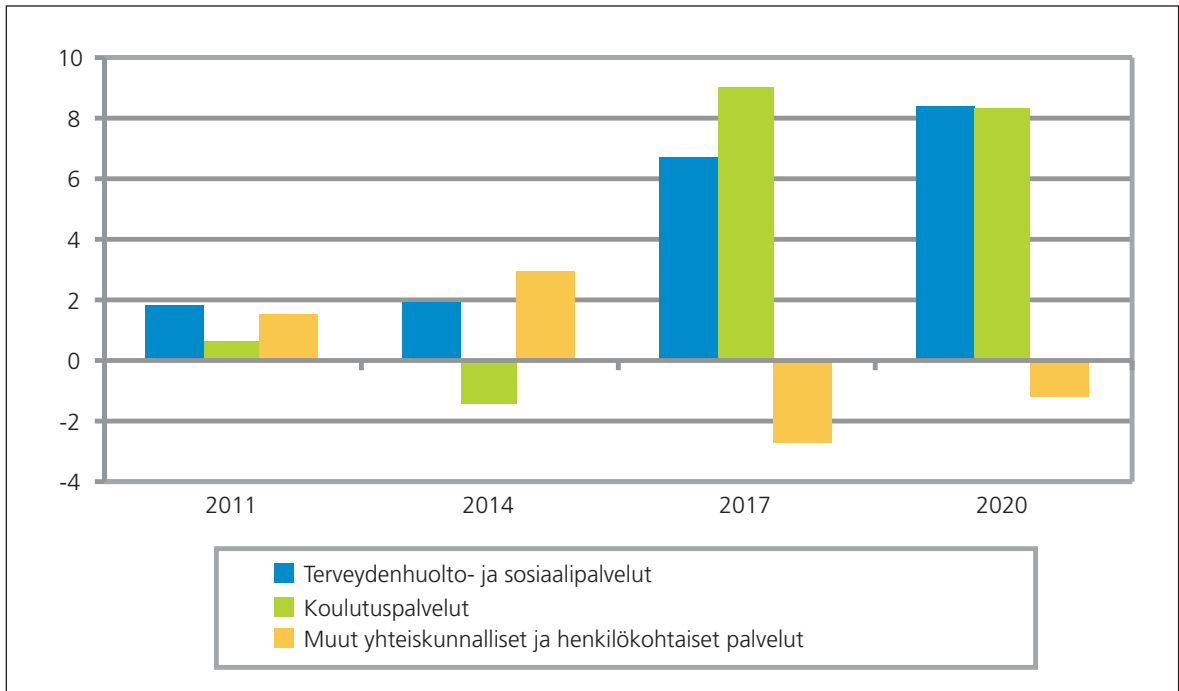

Kuvio 5.13. Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta väestömuutokseen Savukosken kunnassa.

Trendilaskelman mukaan Savukosken väestö vähenisi ajanjaksolla 2011–2020 runsaalla 100 henkilöllä eli noin 9 %:lla ja omavaraislaskelman mukaan runsaalla 70 henkilöllä eli noin 6 %:lla. RegFinDyn-laskelman mukaan väestömäärä vähenisi runsaalla 70 henkilöllä eli noin 6 %:lla, mutta olisi kuitenkin tarkastelujakson lopussa noin 40 henkeä suurempi kuin trendilaskelman mukaisessa ennusteessa. Kaivoksen investointivaiheessa muuttovirta olisi voimakkaimmillaan ja tasoittuisi sitten kaivoksen tuotantovaiheessa. Vaikka kaivoksen vaikutus otetaan huomioon, väestökehitys näyttäisi kuitenkin jäävän negatiiviseksi vuoteen 2020 asti tarkasteltuna. Kaivoksen työllisyysvaikutus ei näyttäisi ainakaan vielä tässä vaiheessa kääntävän Savukosken kunnan väestökehitystä positiiviseksi. Kunnan omilla toimenpiteillä on kuitenkin oma vaikutuksensa väestökehitykseen.

5.4 Kaivostoiminnan vaikutus kunnan palveluiden kysyntään

Kaivostoimintaan liittyvät kerroinvaikutukset lisäävät työvoiman tarvetta myös kuntapalveluissa kuten lasten päivähoidossa, terveys- ja sosiaalipalveluissa sekä koulutuspalveluissa. RegFinDyn-aineistoon sisältyy myös laskelmia kaivoksen työllisyysvaikutuksesta eräisiin kuntapalveluihin. Näitä ovat muun muassa terveys- ja sosiaalipalvelut, koulutuspalvelut sekä muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut. Kysymys on siitä, että kaivostoimintaan työllistyvä väestö lisää näiden palvelujen kysyntää ja lisää sen kautta myös palvelujen tuottamiseen tarvittavaa työvoimaa. Seuraavassa on arvioitu mainitun tutkimusaineiston pohjalta henkilötyövuosien kasvua eräissä Savukosken kuntapalveluissa.

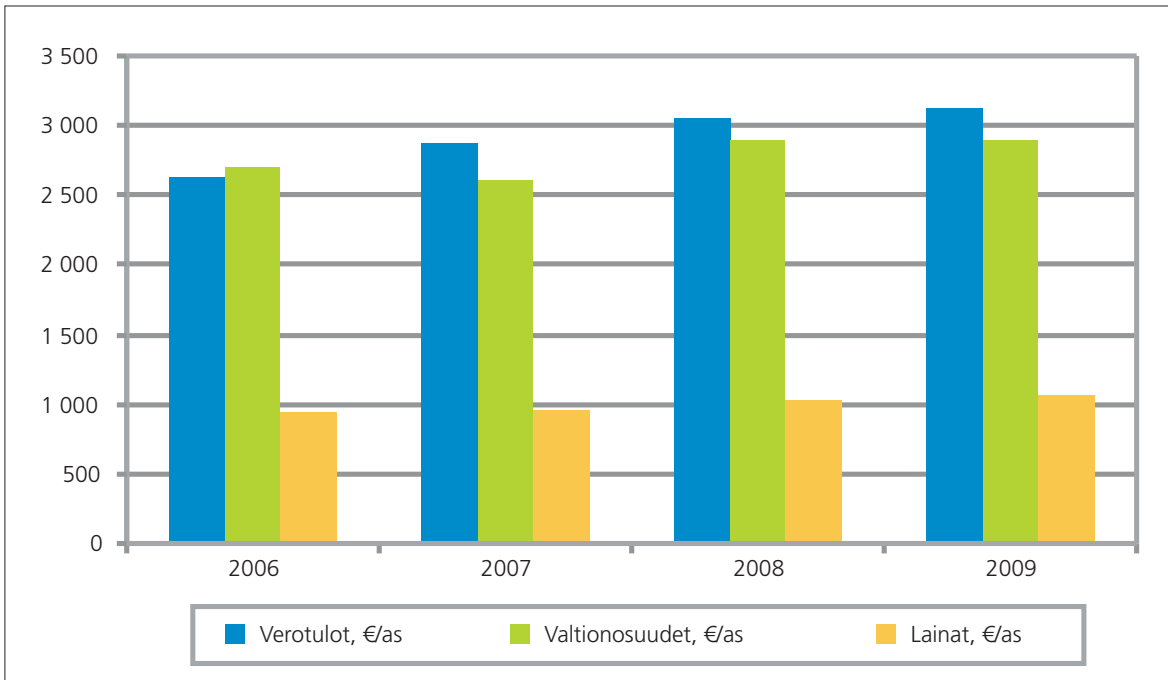
Kuvio 5.14. Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksista henkilötövuosien kasvuun eräissä kuntapalveluissa Savukosken kunnassa.

Työvoiman lisätarve kohdistuu lähes yhtä suurena sosiaali- ja terveystalouteen ja koulutuspalveluihin. Molemmilla sektoreilla henkilötövuosien määrä lisääntyisi tarkastelujakson loppuun mennessä yhteensä vajaalla 10 henkilötövuodella. Muiden yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelujen osalta henkilötövuosien määrä jäisi tarkastelujakson lopussa jopa hieman alkuperäistä tasoa alhaisemmalle tasolle. Kun Savukosken asukasluku kasvaa kaivostoiminnan johdosta, palvelujen kysyntä kasvaa ja tuo uusia haasteita palvelujen tuottamiselle ja järjestämiselle.

5.5 Kaivostoiminnan vaikutus kunnan talouteen

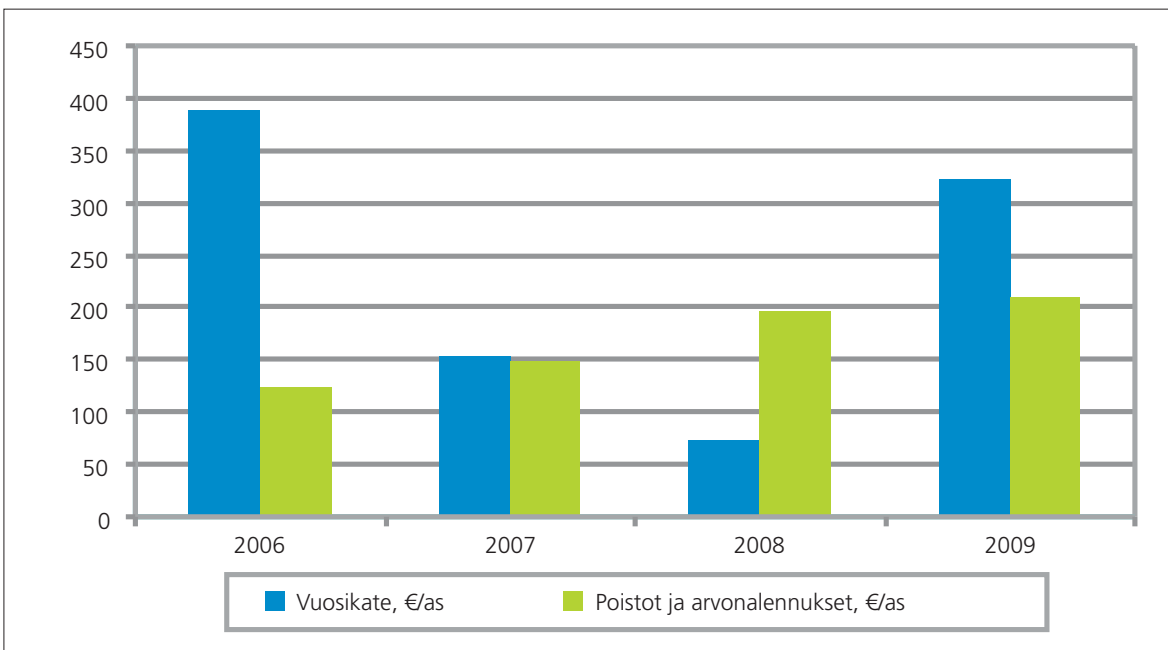
5.5.1 Kunnan nykyinen taloudellinen asema

Savukosken kunnan talous on heikentynyt viime vuosien aikana. Tämä näkyy myös keskeisissä talouden tunnusluvuissa. Kunnan verotulojen määrä, johon on tässä luettu kunnallisvero, osuus yhteisöveron tuotosta ja kiinteistövero, oli 3,3–3,7 miljoonaa euroa vuosina 2006–2009. Käyttötalouden valtionosuudet olivat vastaavana aikana 3,2–3,5 miljoonaa euroa eli samaa tasoa verotulojen kanssa. Verotulot kasvoivat tasaisesti tarkasteluvuosina, mutta valtionosuuksissa oli pieni notkahdus vuonna 2007 vuoteen 2006 verrattuna. Seuraavaan kuvioon on koottu mainitut tulorahoituksen erät. Kuviossa on myös lainojen määrä, joka nousi vajaasta 1 000 eurosta/asukas runsaaseen 1 000 euroon/asukas. Konsernilainojen määrä oli vuosina 2006–2008 keskimäärin runsaat 1 700 euroa/asukas.

Kuvio 5.15. Savukosken kunnan verotulot, valtionosuudet ja lainat vuosina 2006–2009. Lähde: Tilastokeskus.

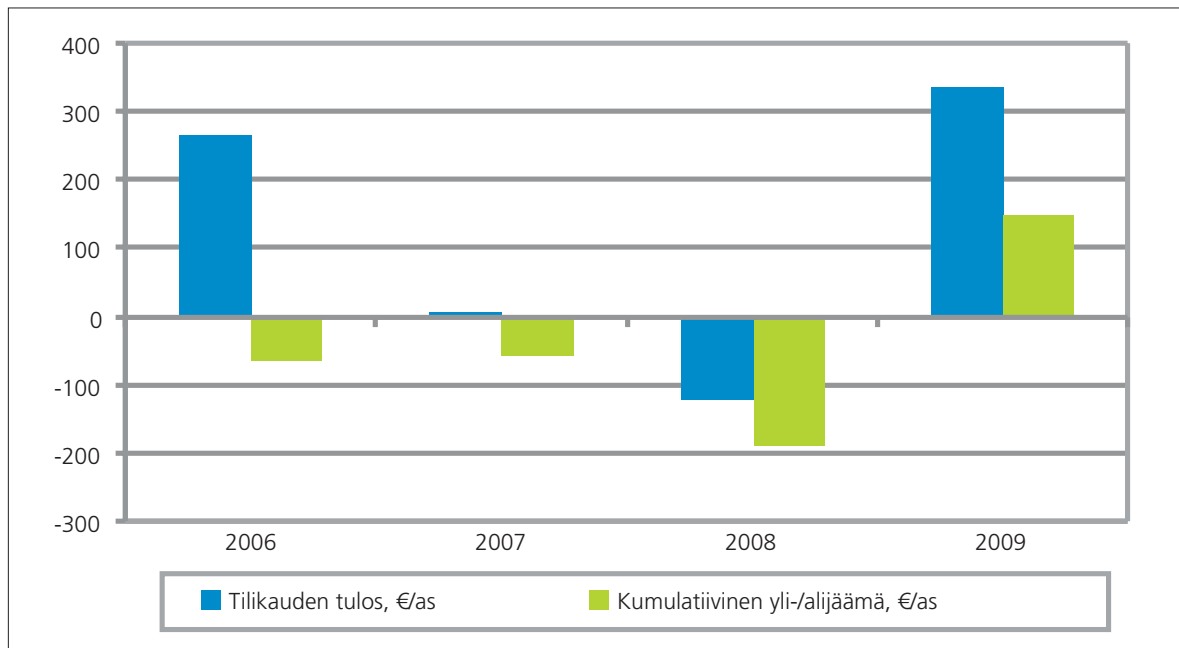
Myös kunnan kokonaisrahoitustilanne heikkeni. Vuosikate riitti poistorahoituksen kattamiseen vuosina 2006–2007, mutta ei enää vuonna 2008, jolloin vuosikate oli vain 37 % poistoista. Vuonna 2009 vuosikate ylitti selvästi poistojen määrän, jolloin vastaava suhdeluku oli 153 %. Kun vuosikate riittää poistojen kattamiseen, voidaan sanoa, että kunnan talous on periaatteessa tasapainossa. Tästä näkökulmasta katsoen Savukosken kunnan talous tasapainottui vuonna 2009. Käytännössä kunnan talouden tasapainoa on arvioitava edellä mainittujen lisäksi myös monen muun tekijän perusteella.

Kuvio 5.16. Savukosken kunnan vuosikate ja poistot vuosina 2006–2009. Lähde: Tilastokeskus.

Talouden heikkeneminen näkyy myös tilikauden tuloksessa ja taseen kumulatiivisen ali- tai ylijäämän muutoksessa. Tilikauden tulos oli ylijäämäinen vielä vuonna 2006, mutta kääntyi alijäämäiseksi vuonna

2007 ja heikkeni edelleen vuonna 2008. Taseessa oleva kumulatiivinen alijäämä kasvoi selvästi vuonna 2008. Vuonna 2009 tilikauden tulos parani selvästi, minkä johdosta myös taseeseen kertynyt alijäämä muuttui ylijäämäksi.

Kuvio 5.17. Savukosken kunnan tilikauden tulos ja taseen ali- tai ylijäämä vuosina 2006–2008. Lähde: Tilastokeskus.

Savukosken kunnan talous heikkeni vuoteen 2008 saakka edellä käytetyillä tunnusluvuilla tarkasteltuna, mutta kääntyi selvästi positiiviselle uralle vuonna 2009. Tämä on hyvä lähtökohta käynnistymässä olevan kaivostoiminnan kunnalle tuomia haasteita silmälläpitäen.

5.5.2 Kaivostoiminnan vaikutus veropohjaan Itä-Lapissa ja Savukoskella

Kuntien tulopohjan keskeisin elementti ovat verotulot, joiden osuus kaikista tuloista on yleensä sitä korkeampi, mitä suuremmasta kunnasta on kysymys. Pienissä kunnissa myös valtionosuudet muodostavat merkittävän erän. Loppuosa tulopohjasta muodostuu palvelumaksuista ja mahdollisesta lainarahoituksesta. Kuntien verotuloja ovat kunnallisvero, osuus yhteisöveron tuotosta ja kiinteistövero.

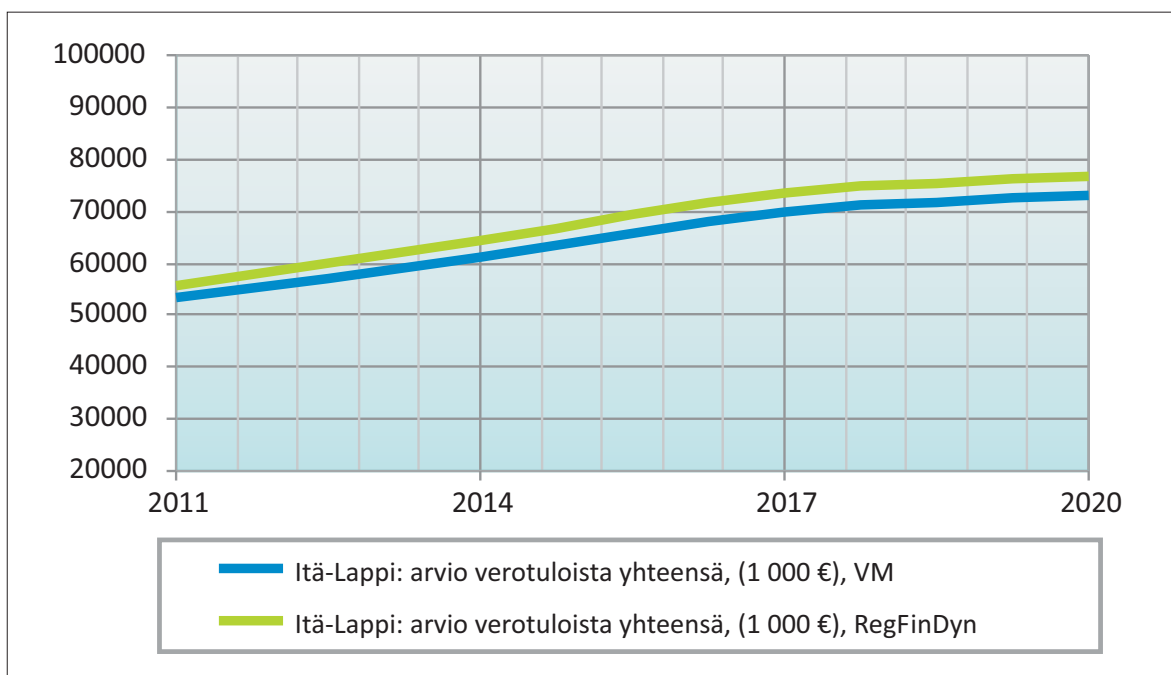
Kunnallisvero on vero, jota kunnassa kirjoilla olevat luonnolliset henkilöt maksavat ansiotuloistaan kunnallisveroprosentin mukaisessa suhteessa. Kunnallisvero on periaatteessa tasavero, mutta vähennysjärjestelmän kautta vero on käytännössä progressiivinen. Kaivostoiminta lisää Savukosken kunnan kunnallisverotuloja vain niiden työntekijöiden osalta, joiden kotipaikka on Savukosken kunta. Kunnallisverotulon osuus verotuloista oli vuonna 2008 Savukoskella 71,9 %.

Yhteisövero on yhtiöiden ja muiden yhteisöjen maksamaa tuloveroa, jota suoritetaan valtiolle, kunnille ja seurakunnille. Kuntien yhteisövero-osuutta korotettiin kuntasektorin osalta 10:llä prosenttiyksiköllä verovuosilta 2009–2011 tehtävissä yhteisöverotilityksissä, jolloin osuus nousi 22,03 %:sta 32,03 %:iin. Yhteisövero jaetaan kuntien kesken yritysten ja yhteisöjen toimipaikkojen henkilöstömäärien suhteessa. Yhteisöveroa maksetaan 26 % yhtiöiden ja muiden yhteisöjen tuotosta ja se vaikuttaa vasta siinä vaiheessa, kun toiminta tuottaa liikevoittoa. Kun kaivoksen tuotanto käynnistyy suunnitelmien mukaan

vasta vuonna 2015, oletamme, että positiivisen liiketuloksen saavuttaminen ja yhteisöveron suoritukseen liittyvä viive johtavat käytännössä siihen, että veron lisätuotto kaivostoiminnan johdosta jäänee tässä tapauksessa tarkastelujaksoa myöhemmille vuosille. Yhteisöveron osuus oli kaikista verotuotoista vuonna 2008 Savukoskella 23,1 %.

Kiinteistöveron tuotto on ollut viime vuosina Savukosken kunnalle noin 5 % verojen kokonaistuotosta. Kaivoshankkeesta aiheutuva kiinteistöveron lisäkertymän määrä riippuu pääosin siitä, mitä rakennusinvestointeja kaivosalueella toteutetaan. Maapohjan osalta alue on jo yleisen kiinteistöveron piirissä. Kun rakentamisen kustannusarviosta ei ole olemassa tässä vaiheessa tietoja, käytämme Savukosken kunnan tekemää arviota, jossa kiinteistöveron tuotto voisi olla 400 000–600 000 euroa vuodessa. Myös valtionosuus jätetään tarkastelun ulkopuolelle, koska se muuttuu käytännössä vain kunnan asukasmäärän muuttuessa ja muutos jää tässä tapauksessa kunnallisveromuutokseen verrattuna marginaaliseksi.

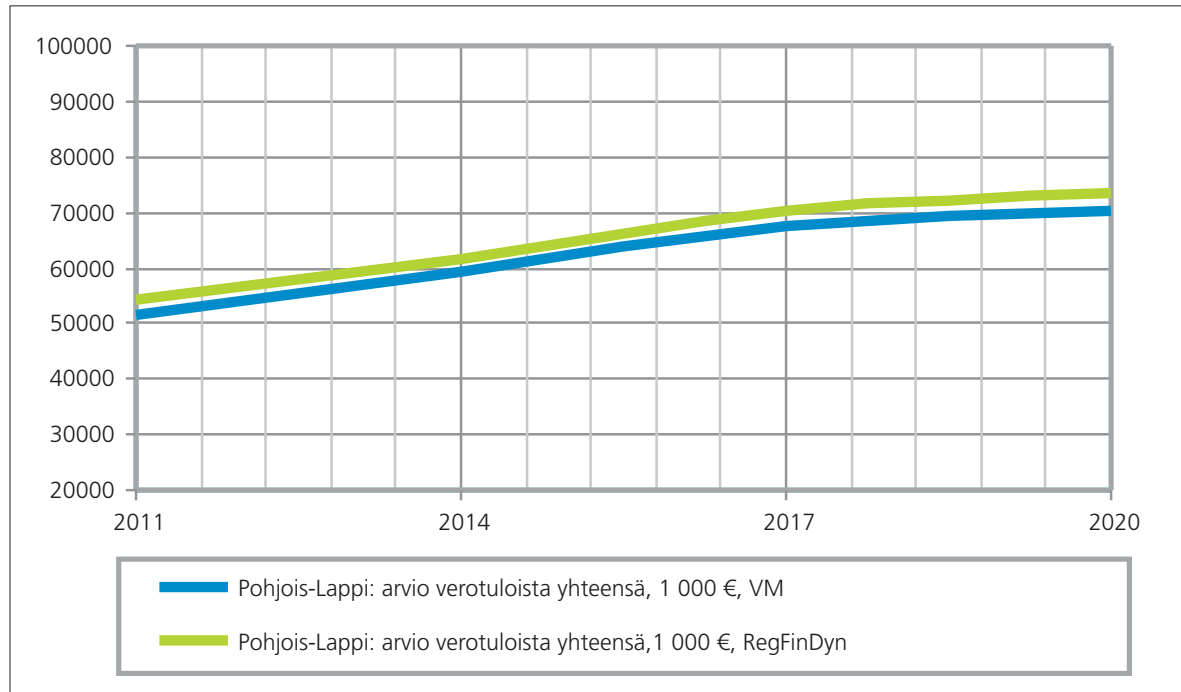
Verotulojen arvioinnin lähtökohtana ja vertailupohjana käytämme valtiovarainministeriön kuntaosaston 8.10.2009 laatimaa kuntatalousennustetta vuosille 2010–2020, johon sisältyy myös ennuste kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöverotuoton muutoksesta. RegFinDyn -mallin laskelmiin sisältyy kunnallisverotuoton muutosta koskeva muuttuja, joka kuvaa kaivostoiminnan vaikutusta kunnallisverotuottoon sekä maakunta-, seutukunta- että kuntatasolla. Muuttuja osoittaa, kuinka monta prosenttiyksikköä alueen kunnallisverokertymä kasvaa kaivostoiminnan johdosta. Tässä tarkastelussa laskemme muuttujan avulla kunnille uuden kunnallisverokertymäennusteen. Käytämme tässä kuntakohtaisia kunnallisveromuuttujia. Kun kunnallisveroon lisätään yhteisövero ja kiinteistövero, muodostuu kunkin kunnan kokonaisverotulo. Oheisessa kuviossa on arvio kaivostoiminnan vaikutuksesta Itä-Lapin kuntien verotulojen kehitykseen vuosina 2011–2020, jossa ovat siis mukana kunnallisvero, yhteisövero ja kiinteistövero. RegFinDyn-mallissa kunnallisveron kasvu perustuu ennen muuta työtulojen kehitykseen, koska pääomatulot tyypillisesti vuotavat muille alueille.

Kuvio 5.18. Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta Itä-Lapin kuntien verotulojen kasvuun.

Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan Itä-Lapin kuntien yhteenlaskettujen verotulojen arvioidaan kasvavan ajanjaksolla 2011–2020 yhteensä noin 37 % ja RegFinDyn-mallin laskelmien mukaan noin 44 %. Ero on 7 %, mikä tarkoittaa rahallisesti, että kaivostoiminta tuottaisi Itä-Lapin kunnille kyseisen ajanjakson aikana yhteensä noin 34 miljoonaa euroa enemmän verotuloja kuin ilman kaivostoimintaa.

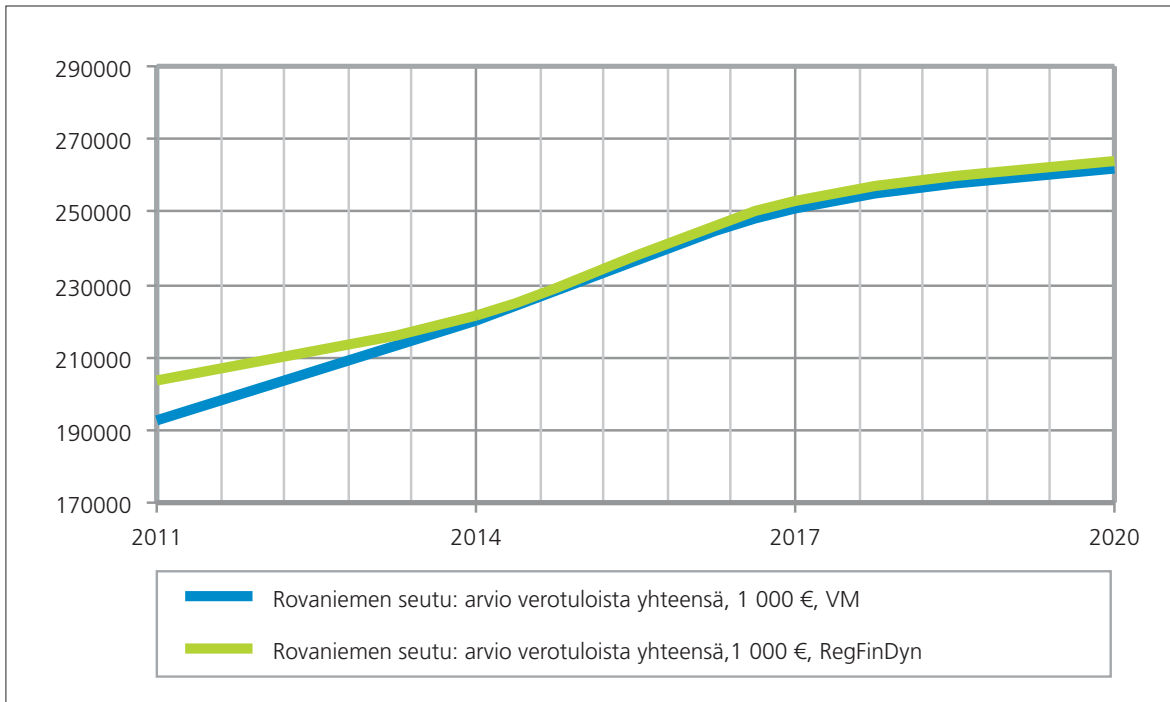
Seuraavassa kuviossa on esitetty arvio kaivostoiminnan vaikutuksesta Pohjois-Lapin kuntien verotulojen kehitykseen, joka on pääpiirteissään hyvin samansuuntainen kuin Itä-Lapin kunnissa.

Kuvio 5.19. Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta Pohjois-Lapin kuntien verotulojen kasvuun.

Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan Pohjois-Lapin kuntien yhteenlaskettujen verotulojen kasvu on ajanjaksolla 2011–2020 yhteensä noin 37 % ja RegFinDyn-mallin mukaan noin 42 %. Ero on 5 %, mikä tarkoittaa rahallisesti yhteensä noin 31 miljoonan euron verotulojen lisäystä kunnille kaivostoiminnan johdosta. Kertymä olisi vain noin 3 miljoonaa euroa vähemmän kuin Itä-Lapissa. Kasvu johtuisi lähinnä Sodankylälle kohdentuvasta merkittävästä lisäyksestä.

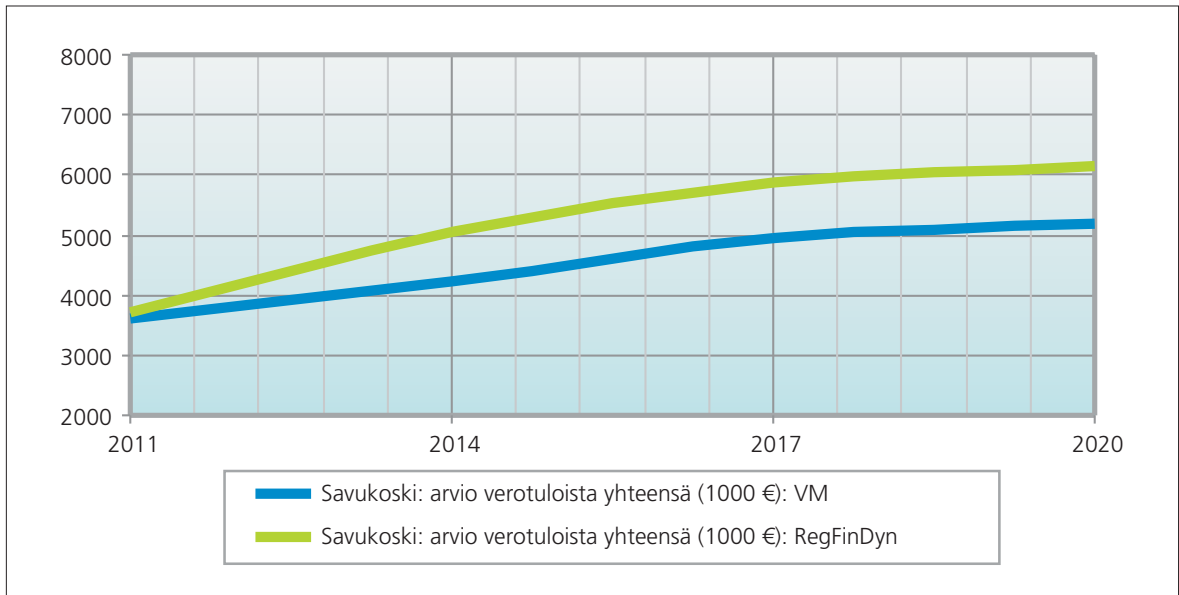
Seuraavassa kuviossa on esitetty kaivostoiminnan vaikutus Rovaniemen seutukunnan kuntien verotulojen kehitykseen.

Kuvio 5.20. Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta Rovaniemen seudun kuntien verotulojen kasvuun.

Kaivostoiminta vaikuttaisi myös Rovaniemen seudun kuntien verotulokehitykseen myönteisesti. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan alueen kahden kunnan yhteenlasketut verotulot kasvaisivat ajanjaksolla 2011–2020 yhteensä noin 36 % ja RegFinDyn-mallin mukaan noin 37 %. Ero on 1 %, mikä kuitenkin merkitsee rahallisesti yhteensä noin 56 miljoonan euron verotulojen lisäystä kunnille edellä mainittuna ajanjaksona. Tästä Rovaniemen osuus olisi noin 86 %. Kuviossa näkyy, että suurin osa verotulon kasvusta tapahtuu investointivaiheen aikana, jolloin Rovaniemen seudulta Sokliin pendelöijä on runsaasti.

RegFinDyn-mallin tuloksiin perustuva kunnallisveron kasvukerroin Savukosken kunnalle poikkeaa muiden Itä-Lapin kuntien kunnallisveron kasvukertoimista siten, että kertoimen arvo on vuonna 2020 kolminkertainen vuoteen 2011 verrattuna, kun alueen muilla kunnilla vastaava arvo on 0,5–2,2. Tämä tarkoittaa, että mallissa Savukosken kunnallisveron arvioidaan kasvavan suhteellisesti enemmän kuin alueen muissa kunnissa. Seuraavassa kuviossa on esitetty arvio Savukosken kunnan verotulojen kehityksestä kaivostoiminnan vaikutus huomioon ottaen ja VM:n ennuste verotulojen kehityksestä, jossa ei ole mukana kaivostoiminnan vaikutusta.

Kuvio 5.21. Arvio Soklin kaivoksen vaikutuksesta Savukosken kunnan verotulojen kasvuun.

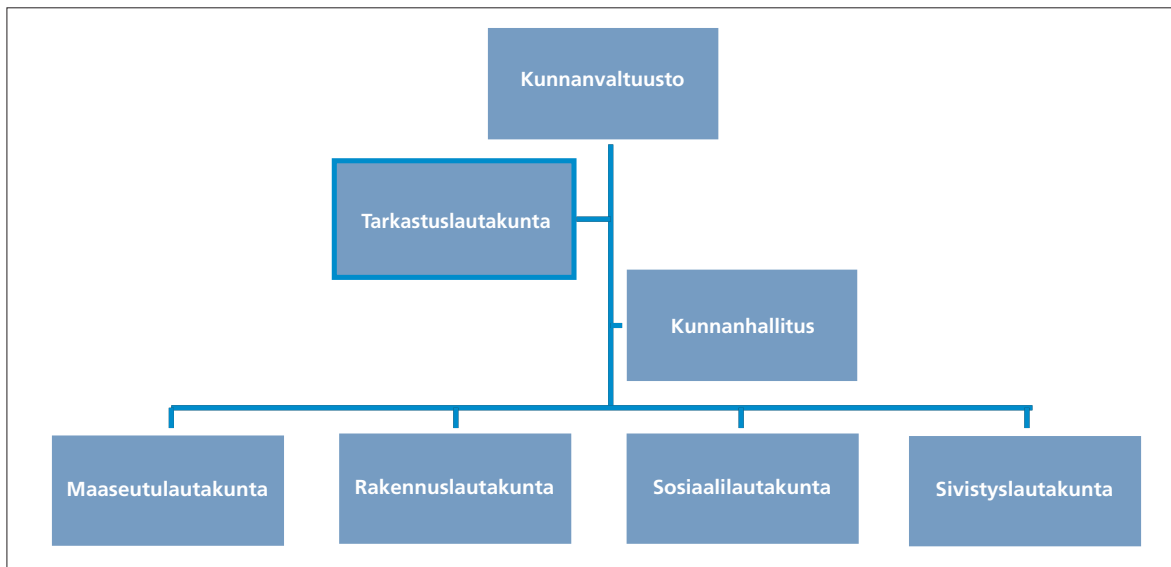
Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan Savukosken kunnan verotulot kasvaisivat ajanjaksolla 2011–2020 yhteensä noin 44 % ja RegFinDyn-mallin mukaan noin 70 %. Ero on 26 %, mikä merkitsee, että kunnan verotulot kasvaisivat mainitun jakson aikana yhteensä runsaat 7 miljoonaa euroa. Kasvu olisi siten keskimäärin noin 0,8 miljoonaa euroa vuodessa. Kunnallisveron kasvu selittää kokonaiskasvusta noin 53 % ja kiinteistöveron kasvu noin 47 %. On huomattava, että laskelma ei ota huomioon tekijöitä, joilla voi olla välillistä vaikutusta Savukosken kunnan verotuloihin. Kaivosyhdyskunnan aikaansaama kulutuksen kasvu erityisesti investointivaiheessa kohdistuu oletettavasti juuri Savukosken liike-elämän ja muihin palveluihin ja lisää sitä kautta ihmisten käytettävissä olevia tuloja. Tällä on positiivinen vaikutus myös kunnan talouskehitykseen.

Pendelöintimäärään perustuvan rahavirran perusteella laskimme RegFinDyn-mallilla, mikä olisi saatua rahamäärää vastaava työllisyyden kasvu mitattuna henkilötyövuosien määrällä. Laskelma päättyi tulokseen, jonka mukaan investointivaiheen loppuun mentäessä kulutukseen käytetty rahamäärä vastaisi noin 12 henkilötyövuotta kumulatiivisesti laskettuna. Tästä määrä putoaa noin yhden henkilötyövuoden tasolle tuotantovaiheen aikana. Tämä johtuu siitä, että työvoimatarve vähenee tällöin oleellisesti ja on selvästi alhaisempi kuin investointivaiheessa. Mikäli kaikki kulutus olisi Savukosken hyödynnettävissä, tätä kautta tuleva työllisyyden kasvu voitaisiin laskea Savukosken kunnan hyväksi. Käytännössä on kuitenkin todennäköistä, että kulutushyötyä valuu myös Savukosken kunnan ulkopuolelle.

6 Savukosken kunnan palvelut uudessa tilanteessa

6.1 Kunnan päätöksenteko-organisaatio

Savukosken virasto-organisaatioon kuuluvat toiminnallisesti hallinto, maaseututoimi, rakennus- ja tekninen toimi, sosiaalityö ja sivistystoimi. Lautakuntia on viisi, tarkastuslautakunta mukaan lukien. Kunnan päätöksenteko-organisaatio ilmenee seuraavasta kuviosta.

Kuvio 6.1. Savukosken kunnan luottamushenkilöorganisaatio. Lähde: Savukosken kunta.

Soklin kaivosohjelma on elintärkeä Savukosken kunnan kannalta, koska se tuo työllisyyttä ja toimeentuloa kuntalaisille. Kunta on myös varautunut kaivostoiminnan käynnistymiseen. Kunta käynnisti jo vuonna 2008 Sokliin valmistautumishankkeen, jonka nimellisena tavoitteena on edesauttaa kaivoksen avaamis- ja tuotannon tekoa, työpaikkojen saantia Savukoskelle ja lähikuntiin sekä Savukosken kunnan selviytymistä suuresta muutospöytästä, jonka kaivoshanke tuo paikkakunnalle (Kunnanjohtaja Mauri Aarrevaara, 16.03.2010, Sokliin valmistautumishanke 6/08–5/10).

Kunnan palvelurakenne ja tarjonta on jo tällä hetkellä kokonaisuutena hyvällä tasolla ja kykenee tuottamaan peruspalvelut myös kaivoksen johdosta kuntaan muuttavaa väestöä silmälläpitäen. Kaivostoiminnan vuoksi ei myöskään tarvitse tehdä merkittäviä investointeja. Kunnassa on kuitenkin kehitettävä asukkaiden erilaisia harrastus- ja vapaa-ajan palveluja. (Kunnanjohtaja Mauri Aarrevaara, 16.03.2010).

Savukosken kunta tuottaa pääosin itse kuntalaisten palvelut, kuten rakennus- ja teknisen toimen, maaseututoimen, sosiaalityön ja sivistystoimen palvelut. Perusterveydenhuollon palvelut tuottaa Pelkosenniemen ja Savukosken yhteinen kansanterveysyhtiön kuntayhtymä. Kunnan väestömäärä huomioon ottaen kunnalla on kattava oma palvelutuotanto. Kunnalliset peruspalvelut löytyvät kuntakeskuksesta.

Kaivostoiminnan käynnistyminen tulee lisäämään Savukosken kunnan asukasmäärää, jolloin palvelujen kysyntä kasvaa, mikä on otettava huomioon palvelujen tuottamisessa ja järjestämisessä. Palvelujen kysyntämäärän kasvua voidaan arvioida eräiden nykyisten tunnuslukujen pohjalta. Kuntaan muuttava väestö on todennäköisesti pääosin työikäistä ja perheellistä, joten esimerkiksi terveyspalvelujen kysyntä jäänee koko väestöryhmien laskettua käyttöä alhaisemmaksi vanhempien ikäryhmien puuttuessa muuttajien

ryhmästä. Sen sijaan esimerkiksi lasten päivähoidon ja koulutuspalvelujen käyttö kasvaisi todennäköisesti väestönlisäystä vastaavassa suhteessa. Tässä yhteydessä on tarpeen ottaa esille vain ne palvelut, joiden kysyntä todennäköisesti kasvaa kaivostoiminnan käynnistymisen johdosta.

6.2 Sosiaali- ja terveystoimen palvelut

RegFinDyn-laskelmien mukaan kaivostoiminta lisäisi työllisyyttä kunnan sosiaali- ja terveystoimen palveluissa yhteensä vajaalla 10 henkilötyövuodella tarkastelujakson aikana. Henkilötyövuosien lisäys aiheutuu palveluiden kysynnän lisäyksestä, mikä edellyttää lisäresursseja palvelutuotantoon. Henkilötyövuosilisäykset koskevat aina tiettyjä palvelukokonaisuuksia ja niiden osittaminen yksittäisiin palveluihin ei ole tarpeellista.

Lasten päivähoito

Savukosken kunnassa lasten päivähoito on järjestetty Kirkonkylässä sijaitsevassa ryhmäperhepäivähoitokodissa, jossa on ollut hoidettavana keskimäärin 14–16 lasta. Maaliskuun 2010 alun tilanteessa lapsia ei ollut hoitajan kotona tapahtuvassa perhepäivähoitossa. Kaivostoiminnan käynnistyminen lisää päivähoiton kysyntää, koska muuttajat ovat osaksi perheellisiä. Savukosken väestöstä vuonna 2008 oli 0–6 -vuotiaita 61 (5,0 %). Lasten päivähoitossa oli vuonna 2008 noin 36 % alle kouluikäisistä lapsista. Kun otetaan huomioon kuntaan muuttava väestö, alle kouluikäisten lasten määrä kasvaisi muuton seurauksena vain vajaalla viidellä lapsella. Oletuksena on, että alle kouluikäisten osuus muuttajien joukossa on lähimain sama kuin Savukoskella nykyisin. Kasvava lapsimäärä on hyvin vastaanotettavissa nykyisen päivähoitojärjestelmän sekä myöskin käytössä olevien tilojen puitteissa. Kunnassa on myös periaatteena, että päivähoitoa tarjotaan kaikille lapsille (Päivähoidon ohjaaja Tiina Marjala 03.02.2010).

Savukosken ja Pelkosenniemen yhteinen terveyskeskus

Savukosken ja Pelkosenniemen kunnilla on yhteinen terveyskeskus, jossa on kattava palveluvalikoima. Palveluihin kuuluvat lääkärin vastaanotto ja päivystys, neuvola, työterveyshuolto, hammashoito, laboratorio, röntgen, fysioterapia, vuodeosastohoito ja ympäristöterveydenhuolto. Kaivostoiminnan käynnistyminen lisää kysyntää useimmissa terveydenhuollon palveluissa.

Lääkärin vastaanotto ja päivystys

Savukosken terveysasemalla toimii lääkäri keskimäärin 3–4 päivänä viikossa. Terveysasemalla on lisäksi sairaanhoitajan vastaanottopalvelut. Arki- ja viikonloppupäivystys on Kemijärvellä sairaala Lapponiassa. Kaivostoiminnan käynnistyminen tulee lisäämään vastaanotto- ja päivystyspalveluiden kysyntää.

Laboratorio ja röntgen

Savukoskella on oma laboratorio, jossa tapahtuu näytteenotto ja pika-analyysit. Varsinaiset laboratorio-tutkimukset tehdään Kemijärvellä. Röntgenpalvelut ovat Pelkosenniemen terveysasemalla.

Neuvola ja fysioterapia

Savukosken terveysasemalla on saatavissa keskeiset neuvolapalvelut, joita ovat esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvola-, kouluterveydenhuollon palvelut sekä diabetes- ja työterveyspalvelut.

Vuodeosastohoito

Terveyskeskuksen vuodeosasto on 24-paikkainen ja se sijaitsee Pelkosenniemellä. Vuodeosasto toimii ympärivuorokautisena.

Sairaankuljetus

Terveyskeskuksella on yksi sairaankuljetusyksikkö, joka päivystää vuoroviikoin Pelkosenniellä ja Savukoskella.

Terveydenhuollon palvelukyky

Savukosken ja Pelkosenniemen terveydenhuollossa on jo 1980–1990 -lukuilla tehty suunnitelmia Soklin kaivostoiminnan käynnistymistä varten, jotka eivät kuitenkaan johtaneet toimenpiteisiin kaivoshankkeen jäädessä silloin toteutumatta. Sen jälkeen asia on ollut esillä keskusteluissa lähinnä johtoryhmätasolla. Terveyskeskus varautuu omalta osaltaan palvelujen kysynnän lisäykseen, mikäli hanke tulee toteutumaan (Johtava hoitaja Pirjo Laurila 03.02.2010).

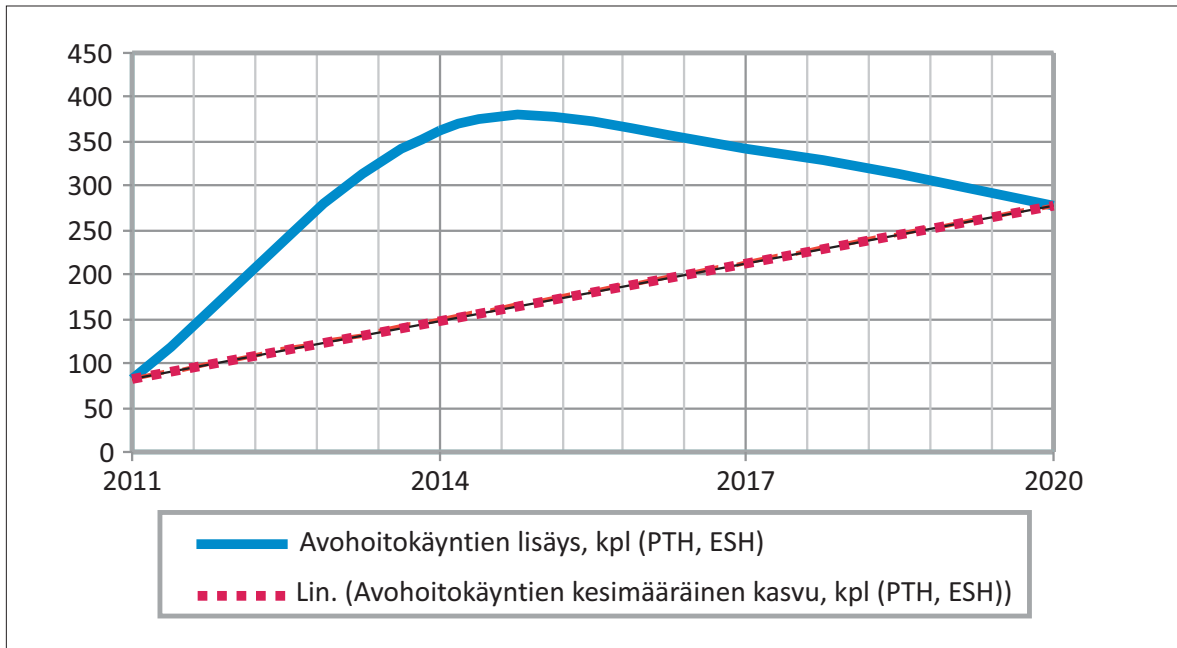
Seuraavassa taulukossa on esitetty eräitä tilastoja Savukosken väestön terveydenhuoltopalveluiden käytöstä. Mukana on vastaavat tiedot myös eräiltä vertailualueilta.

Taulukko 6.1. Eräiden perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelujen tunnuslukuja Savukosken kunnassa ja vertailualueilla vuonna 2008. Lähde: SotkaNet.

Palvelu	Savukoski	Itä-Lappi	Lappi	Suomi
Lääkärin vastaanottokäynnit 2008, kpl/1000 asukasta	1587	2021	1580	1632
Muut kuin lääkärikäynnit 2008, kpl/1000 asukasta	3367	4169	3157	3156
Vuodeosaston hoitopäivät 2008, kpl/1000 asukasta	2998	1706	2082	1328
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit 2008, kpl / 1000 asukasta	1114	1075	1326	1391
Lasten päivähoitossa olleet 2008, % vastaavanikäisistä	60,2	54,1	58,1	55,6

Savukosken väestön terveydenhuoltopalvelujen käyttöaste on muita korkeampi vain perusterveydenhuollon laitoshoidossa. Muissa palveluissa käyttöaste on jopa alhaisempi tai samaa tasoa kuin muilla alueilla.

Palvelujen toteutuneen käytön pohjalta voidaan arvioida, missä määrin Savukosken väestömuutos lisää palvelujen käyttöä. Seuraavassa kuviossa on arvioitu perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon avohoitopalvelujen käytön odotettavissa olevaa lisäystä kunnassa. Erikoissairaanhoidon avokäynnit on otettu tässä mukaan olettaen, että käynti edellyttää tavallisesti terveyskeskuslääkärin lähetettä ja siten käyntiä omassa terveyskeskuksessa. Kysynnän kasvu kohdistuu myös muihin kuin tässä mainittuihin palveluihin. Laskelma perustuu arvioon Savukoskelle kaivostoiminnan johdosta muuttavan väestön määrästä ja siihen, kuinka paljon Savukosken asukkaat ovat käyttäneet vuonna 2008 kyseisiä palveluja. Olettamuksena on, että muuttajien palvelutarve on keskimäärin sama kuin Savukosken väestöllä.

Kuvio 6.2. Eräiden terveydenhuollon palvelujen määrän arvioitu lisäys Savukosken kunnassa. Lähde. Tilastokeskus, SotkaNet.

Kuvion luvut kuvaavat kumulatiivista muutosta. Kuvioon on merkitty myös, millainen olisi vuotuinen kasvu, mikäli muutos tapahtuisi lineaarisesti. Mainittujen avohoitopalveluiden käyttö lisääntyisi tarkastelujakson loppuun mennessä yhteensä vajaalla 300 käynnillä. Kun kasvu tapahtuisi 10 vuoden jaksolla, se ei aiheuttane erityisiä ongelmia palveluiden järjestämisessä. Väestömuutoksen vaikutukset tulevat näkymään käytännössä ensimmäisenä lasten päivähoidossa ja koulutuksessa ja ehkä vasta sen jälkeen terveydenhuollossa. Pelkosenniemen-Savukosken terveyskeskuksella on riittävät valmiudet vastata kuntalaisten terveyden- ja sairaanhoidosta kasvava väestömäärä huomioon ottaen (Johtava hoitaja Pirjo Laurila, 03.02.2010).

6.3 Koulutuspalvelut

Kunnan koulutoimeen sisältyy esi- ja perusopetus sekä lukiokoulutus. Kaivostoiminnan tuoma oppilasmäärän kasvu ei aiheuta tilaongelmia, sillä koulutilat ovat tällä hetkellä vajaakäytössä. Esimerkiksi Kirkonkylän koulukeskuksen tilojen käyttöaste on tällä hetkellä alle 50 %. Oppilasmäärä on noin puolet alhaisempi kuin se enimmillään on ollut. Koulujen oppilasmäärä on ollut laskusuunnassa (Rehtori Arto Ahtinen, 07.10.2009).

Esi- ja perusopetus

Savukosken kunnassa esi- ja perusopetuksesta vastaava koulu on nimeltään Korvatunturin koulu, joka muodostettiin 1.8.2005, jolloin Kirkonkylän, Korvatunturin, Tanhuan ja Tenniön ala-asteet ja Korvatunturin yläaste yhdistyivät. Esiopetuksessa oli syksyllä 2009 yhteensä 14 oppilasta ja perusopetuksessa 79 oppilasta.

Lukio

Savukosken kunnassa on oma lukio, joka antaa yleissivistävää opetusta korkeakouluopintoja varten. Lukion oppilasmäärä oli syksyllä 2009 yhteensä 17 oppilasta.

Ammatillinen koulutus

Savukosken nuoret saavat ammatillista opetusta eri puolella maata olevissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Lähimmät ammatillista opetusta antavat oppilaitokset sijaitsevat Sodankylässä ja Kemijärvellä, jotka ovat Itä-Lapin ammattiopiston toimipisteitä. Kemijärven kaupunki on ainoa yksittäinen ammatillista koulutusta ylläpitävä kunta Lapissa.

Aikuiskoulutus

Kemijärvellä toimiva ammatillinen aikuiskoulutuskeskus järjestää alueella ammatilliseen aikuiskoulutukseen kuuluvia opintoja. Myös Kemijärven kansalaisopisto, jonka toimialueena on Kemijärvi, Pelkosenniemi ja Savukoski, tarjoaa aikuiskoulutusta Savukosken kuntalaisille.

Muu koulutus

Koillis-Lapin musiikkiopisto järjestää taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaista musiikin opetusta musiikkiopiston perus- ja opistotasolla sekä musiikkileikkikoulussa.

Seuraavassa taulukossa on eri koulutusasteilla olevien oppilaiden määrä Savukosken kunnassa. Ammatitioppilaitoksissa ja korkeakouluissa opiskelevien määrä tarkoittaa Savukosken kunnasta kotoisin olevien oppilaiden määrää alan oppilaitoksissa. Korkeakouluopiskelijoiden määrä on lukuvuodelta 2007–2008 ja syksyn 2009 opiskelijamäärä on arvio.

Taulukko 6.2. Savukosken kunnan oppilas- ja opiskelijamäärä lukuvuonna 2008–2009. Lähde: Opetushallitus.

Koulutus	Oppilaita syksy 2008	Oppilaita syksy 2009
Esiopetus	11	14
Perusopetus	93	79
Lukio	33	17
Ammatillinen perusopetus	31	38
Korkeakouluissa	47	50
Yhteensä	215	198

Vuonna 2009 Savukosken kunnan väestöstä oli peruskouluikäisiä noin 13 % ja lukioikäisiä noin 4 %. Muuttajien määrän perusteella on laskettavissa, että peruskouluikäisten määrä kasvaisi vuoteen 2020 mennessä yhteensä vajaalla 10 oppilaalla ja lukioikäisten määrä vajaalla viidellä oppilaalla.

Savukosken oppilasmäärä on ollut viime vuosina laskusuunnassa sekä peruskoulussa että lukiossa. Koulutilat on aikanaan rakennettu suurempaa oppilasmäärää varten, joten kunnassa on tällä hetkellä tilareserviä. Luokkatiloista on käytössä arviolta kaksi kolmasosaa. Kunnalla ei siten ole tarvetta investoida koulurakentamiseen, vaan nykyiset tilat riittävät hyvin. Myös opettajaresursseja on saatavissa riittävästi, mikäli oppilasmäärän kasvu sitä edellyttää (Rehtori Arto Ahtinen, 05.03.2010).

Kaivostoiminta edellyttää työntekijöiden ammatillista kouluttautumista kaivosalan tehtäviin. Kaivosalan koulutusta on saatavissa alueen ammatillisista oppilaitoksista (ks. kappale 2.6.2). Koulutus voidaan myös toteuttaa esimerkiksi valtion ja työnantajan yhteishankintakoulutuksena, jossa osapuolet yhdessä suunnittelevat koulutuksen ja rahoittavat sen. Yhteishankintakoulutusta ovat rekry-, täsmä- ja muutokoulutus (www.mol.fi). Koulutus voidaan toteuttaa myös oppisopimuskoulutuksena, jossa työnantaja, oppilaitos ja koulutuksen järjestäjä vastaavat koulutuksen toteutumisesta. Näissä tapauksissa toteutus- ja rahoitusvastuu on muulla taholla kuin kunnalla, joten Savukosken kunnalle ei aiheudu suoria kustannuksia tällaisesta koulutuksesta.

6.4 Muut palvelut

Pelkosenniemen, Savukosken ja Sodankylän kuntien yhteinen kirjastolaitos, nimeltään Sompio, aloitti toimintansa 1.1.2009. Sodankylän kunta hallinnoi kirjastoa ja entiset kunnankirjastot ovat uuden kirjaston tasa-arvoisia toimipisteitä. Sompion kirjasto on Lapin ensimmäinen seutukirjasto. Kirjasto on avoinna arkipäivisin.

Savukoskella vapaa-ajan aktiviteettimahdollisuudet liittyvät ennen muuta luontoon ja luontomatkailuun, johon alue tarjoaa erinomaiset puitteet. Savukosken kunnan alueelle ulottuu muun muassa UKK-kansallispuisto, johon liittyvistä retkimahdollisuuksista ja nähtävyyksistä saa tarkempaa tietoa esimerkiksi Inarin, Sodankylän ja Savukosken [www-sivuilta](http://www.sivuilla) sekä osoitteesta www.luontoon.fi. Savukoskella sijaitsee myös joulupukin asuinpaikka Korvatunturi, jonne tehdään opastettuja retkiä ja josta saa tarkempaa tietoa osoitteesta www.korvatunturi.fi.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden tarjonta on merkittävä viihtyvyystekijä, joka tukee kunnan myönteistä imagoa asuinpaikkana ja muuttokohteena. Luontomatkailu ja siihen kytkeytyvät vapaa-ajan harrastusmahdollisuudet ovat myös Savukosken kunnan strategiassa vahvuuksia ja mahdollisuuksia, jotka lisäävät myös kaivosväen muuttohalukkuutta kuntaan (Savukosken valtuustostrategia 2009–2012).

7 Suositukset kaivostoiminnan hyödyntämiseksi Savukosken kunnassa

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että toteutuessaan Soklin kaivoshanke parantaa Savukosken kunnan työllisyyttä, vähentää kunnan väestötappiota ja vahvistaa kunnan taloutta. Kaivoshankkeen ja siihen kytkeytyvien logistiikkahankkeiden vaikutukset ulottuvat myös laajemmin Lapin aluetalouteen. On erittäin tärkeää, että kaivoshankkeen hyödyt voitaisiin maksimoida alueella, jossa kaivostoiminta tapahtuu. Kaivostoiminta hyödyttää Savukosken kuntaa sekä talouden vahvistumisen että kunnan monipuolisen kehittymisen kautta. Tämä edellyttää, että kaivostoiminta menestyy ja tuo pysyvää työllisyyttä alueelle ja paikkakunnalle.

Kaivostoiminta tuo Savukosken kuntaan työväkeä. Keskeinen kysymys on, miten muuttajat saataisiin jäämään pysyvästi kuntaan investointien jälkeen. Kaivostoiminta synnyttää kasvua myös kunnan palvelutoiminnan eri sektoreilla. Kasvu ei tule itsestään, vaan vaatii Savukosken kunnalta aktiivisia toimenpiteitä edellytysten luomiseksi kasvuille. Kysyntä kohdistuu käytännössä ensimmäisenä asuntoihin ja asuntotontteihin. Savukosken kunnan kannattaa mielestämme kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin seikkoihin:

Informaation tehostaminen Savukosken asunto- ja asumismahdollisuuksista:

- muuttajille tulee olla tarjolla kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ja asuntotontteja, joihin kysyntä investointivaiheen käynnistyessä ensimmäisenä kohdistuu,
- kunnan kannattaa pyrkiä yhteistyössä kiinteistöjen omistajien kanssa kartoittamaan mahdollisuudet kunnostaa ja markkinoida asuntoja kaivoksen tuleville työntekijöille ja heidän perheilleen,
- kunnan tulisi koota infopaketti asuntomarkkinatilanteesta samoin kuin peruspalveluista sekä kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-aikamahdollisuuksista ja huolehtia sen monipuolisesta jakelusta,
- koota kaikki informaatio jo tällä hetkellä hyvälle www.sokli.fi -sivuille ja vahvistaa tätä linkkiä kunnan omilla [www-sivuilla](http://www.sivuille) niin, että se ei jää huomaamatta,
- hallintobyrokratian maksimaalinen jousto asuntorakentamisasioissa.

Infrastrukturi ja liikenneyhteydet:

- kunnalla aktiivinen rooli tarvittavien rautatie- ja tieyhteyksien rakentamiseksi ja parantamiseksi kaivosalueelle,
- kunnalla aktiivinen rooli työmatkaliikenteen kehittämiseksi Sokliin,
- kunnan kaavoitustilanteen päivitys ja kaavoitustarpeen analysointi,
- joukkoliikennetarpeen kartoittaminen etäämmältä pendelöiviä varten.

Kunnan aloitteellinen ja hyvä yhteistyö hankkeisiin kytkeytyvien tahojen kanssa edistää parhaiten hankkeiden toteutumista.

Työvoima-asiat:

- selvittää yhdessä kaivosyhtiön kanssa viikkomajoituksen järjestäminen pendelöijille,
- varmistaa työvoimakoulutuksen edellytykset yhdessä muiden kuntien, kaivosyhtiön ja työvoimahallinnon kanssa.

Kunta- ja muu yhteistyö:

- tiivistää kuntayhteistyötä Itä-Lapin ja muiden kuntien välillä kaivoshankkeen edistämiseksi ja toteuttamiseksi,
- pyrkiä hyvään yhteistyöhön eri viranomais- ja intressiosapuolten kanssa,
- tukea kaivosyhtiötä kaivoshankkeen toteuttamiseksi.

8 Kokonaisarvio Soklin kaivoksen merkityksestä Savukosken kunnalle

Ruralia-instituutissa tehdyissä tutkimuksissa on analysoitu useiden maamme kaivosten aluetaloudellisia vaikutuksia. Tutkimuksissa on selvitetty muun muassa kaivosten työllisyys-, väestö- ja taloudellisia vaikutuksia kaivosten työssäkäyntialueilla. Tutkimuksissa on ollut mukana myös Soklin kaivoshanke. Tutkimustulokset ovat osoittaneet, että monet kaivoshankkeet, kuten juuri Soklin kaivoshanke, ovat megaluokan hankkeita, jotka parantavat selvästi alueiden työllisyyttä, tuovat alueelle kasvua ja vievä alueen kehitystä eteenpäin (Saartenoja, Törmä, Valkosalu ja Zawalinska 2007; Törmä ja Reini 2009 a,b,c; Laasanen 2010; Törmä 2010).

Soklin kaivos sijaitsee Savukosken kunnassa ja perusoletuksena on, että kunta saa kaivostoiminnasta merkittävää hyötyä moniin lähialueisiin verrattuna. Savukoski on noin 1 200 asukkaan kunta ja Soklin kaivoshankkeen vaikutukset tulevat näkymään selvästi kunnan taloudessa ja toiminnassa kaivoksen investointivaiheesta alkaen. Ruralia-instituutissa aiemmin tehtyjen tutkimusten ja tämän tutkimuksen perusteella voidaan arvioida, että Soklin kaivoksen myönteiset vaikutukset näkyvät Savukosken kunnan kehityksessä ainakin seuraavilla tavoilla:

- a) kunnan työllisyystilanne paranee kaivostoiminnan käynnistytessä ja pysyy myös tuotantovaiheen aikana korkeammalla tasolla kuin ennen kaivostoimintaa,
- b) kunnan negatiivinen väestökehitys hidastuu ja parhaassa tapauksessa pysähtyy, kun kuntaan muuttaa kaivostoiminnan johdosta työväkeä perheineen,
- c) kunnan palveluiden kysyntä kasvaa, mikä tuo haasteita palvelujen tuottamiselle ja järjestämiselle,
- d) kunnan talouden tulopohja vahvistuu verotulojen kasvun johdosta,
- e) kunnan sisäiset ja ulkoiset liikenneyhteydet paranevat määrättyiltä osin,
- f) kaivostoiminta lisää kunnan kilpailukykyä muihin kuntiin verrattuna.

Soklin kaivoshankkeen aluetaloudellinen merkitys Savukosken kunnalle tulee olemaan merkittävä. Savukosken lisäksi kaivoshankkeesta hyötyvät myös lähikunnat ja muut työssäkäyntialueen kunnat. Savukoski on asukasmäärältään pieni kunta, jonka kilpailukyky paranee alueella. Kun kaivoksen tuomat hyödyt kuitenkin jakautuvat usean kunnan kesken, se voi tiivistää entisestään kuntien välistä yhteistyötä ja helpottaa Savukosken sopeutumista kaivostoiminnan käynnistymiseen.

Soklin kaivoshanke tuo runsaasti haasteita, jotka liittyvät alueen perinteisten elinkeinojen säilymiseen ja ympäristökysymyksiin. Kaivoshankkeen onnistunut toteuttaminen edellyttää sekä hankkeen toteuttajalta, Savukosken kunnalta että alueen muilta kunnilta ja toimijoilta hyvää yhteistyötä eri intressiosapuolten kanssa.

Ruralia-instituutin näkemyksen mukaan Savukosken kunnalla on suuria haasteita edessään tulevaa Soklin kaivoksen käynnistymistä ajatellen. Nämä liittyvät Savukosken kunnan yleisiin taloudellisiin ja toiminnallisiin resursseihin. Haasteet ovat hallittavissa kunnan määrätietoisella toiminnalla ja hyvällä yhteistyöllä lähi- ja muiden kuntien ja toimijoiden kanssa hankkeen toteuttamiseksi. Soklin kaivoshanke tulee ajan myötä tuomaan Savukosken kunnalle selvästi lisää resursseja ja mahdollisuuksia tulevaisuutta ajatellen.

Lähteet

Itä-Lapin maakuntakaavan kaavaselostus 2003. Lapin liitto.

Itä-Lapin maakuntakaava-alueen geologiset taustatiedot, Geologian tutkimuskeskus Pohjois-Suomen aluetoimisto, Rovaniemi 2001.

Lapin läänin oppilaitosverkko lukuvuonna 2008–2009. Lapin lääninhallitus, sivistysosasto 2009.

Savukosken valtuustostrategia 2009-2012. Hyväksytty kunnanvaltuustossa 5.11.2009.

Sokliin valmistautumishanke 6/08–5/10. Savukosken kunta 29.5.2009.

Soklin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava, kaavaselostus, ehdotus 25.11. 2009. Pöyry Environment Oy. Lapin liitto.

Soklin kaivoksen YVA-selostus. Pöyry Environment Oy 04.05.2009.

Törmä Hannu-Reini Kaarina: Suomen kaivosalan aluetaloudelliset vaikutukset elinkeinorakenteeseen ja työllisyyteen. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin raportteja 37, 2009 a.

Törmä Hannu-Reini Kaarina: Pajala-Kolarin ja Soklin kaivoshankkeisiin liittyvien rautatie- ja tieinvestointien ja Kemin satamainvestointien aluetaloudelliset vaikutukset. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin raportteja 38, 2009 b.

Törmä Hannu-Reini Kaarina: Pajala-Kolarin ja Soklin kaivosten rata-, satama- ja meriväyläinvestointien sekä kaivosten toiminnan vaikutukset valtion ja kuntien verotuloihin. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin raportteja 42, 2009 c.

Saartenoja Antti-Törmä Hannu-Valkosalo Pauli-Zawalinska Katarzyna: Talvivaaran kaivoksen aluetaloudelliset vaikutukset Ylä-Savon seutukuntaan, sen kuntiin sekä Rautavaaran kuntaan. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin raportteja 21, 2007.

Törmä Hannu: Längän litium- ja Kälviän ilmeniittikaivoshankkeiden aluetaloudelliset vaikutukset Keski-Pohjanmaan maakuntaan, sen seutukuntaan, Kokkolan kaupunkiin sekä Kaustisen, Halsuan ja Toholammin kuntiin. Ruralia-instituutin RegFin-raportteja, 2009.

www-sivut:

www.helsinki.fi/ruralia

www.korvatunturi.fi

www.luontoon.fi

www.mol.fi

www.prokaivos.fi

www.sokli.fi

www.stat.fi

www.vero.fi

www.ymparisto.fi

Tilastot:

Kunnan talouden suunnittelukehikko. Valtiovarainministeriö/kuntaosasto 08.10.2009.

Kuntien taloustilasto 2006–2008. Valtiovarainministeriö/kuntaosasto 05.06.2009.

Työllisyysasteen kehitys Lapin seutukunnissa kunnittain 1995–2008. Lapin liitto.

Työttömät työnhakijat ja osuus työvoimasta kunnittain ja seutukunnittain Lapissa vuosina 1995–2007.
Lapin liitto.

Työttömien osuus työvoimasta Lapissa kunnittain 1995–2007. Lapin liitto.

Tilastokeskuksen väestö-, työllisyys- ja koulutustilastot.

SotkaNet-tilastot

Puhelinhaastattelut ja keskustelut:

Kunnanjohtaja Mauri Aarrevaara 16.03.2010

Teknisen toimiston päällikkö Jarmo Ahtinen 08.03.2010.

Johtava hoitaja Pirjo Laurila 03.02.2010

Päivähoidon ohjaaja Tiina Marjala 03.02.2010

Projektipäällikkö Janne Mukkala 02.03.2010

Rehtori Arto Ahtinen 07.10.2009

Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti
ISBN 978-952-10-5420-4 (pdf)
ISSN 1796-0630 (pdf)
www.helsinki.fi/ruralia